

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Kulttuuri

Taikalamput näkyvät ja vaikuttavat

Lastenkulttuurin taikalamppuverkoston keskusten vuosien 2009–2013
toiminnan vaikuttavuuden arviointi

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:8

Taikalamput näkyvät ja vaikuttavat

Lastenkulttuurin taikalamppuverkoston keskusten vuosien 2009–2013
toiminnan vaikuttavuuden arviointi

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2014:8

Esko Korkeakoski, Tarja Pääjoki

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto /
Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen
PL / PB 29, 00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
<http://www.minedu.fi>
<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut>

Taitto / Ombrytning: Erja Kankala, opetus- ja kulttuuriministeriö
Kansikuva / Omslagbild: Maalauksen tekijä Helga Lahtinen 6 v., Naavametsän päiväkot/Rovaniemi. Kuvaaja Riitta Riekinen.

ISBN 978-952-263-277-7 (PDF)
ISSN-L 1799-0343
ISSN 1799-0351 (PDF)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja / Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2014:8

Sisältö

Esipuhe	6
1 Johdanto	7
1.1 Arviointitehtävä	7
1.2 Arvioinnin käsitteitä - vaikuttavuus arvioinnin kohteena	8
2 Arvioinnin toteuttaminen	9
2.1 Aineistot	9
2.2 Kyselyn rakenne ja summamuuttujat	9
2.3 Laadulliset aineistot	10
3 Arvioinnin yleisasetelma	12
4 Tulokset	13
4.1 Kyselyyn perustuvat tulokset	13
4.2 Vastaajaryhmittäisiä eroja	13
4.3 Taikalamppu-toiminnan keskeiset vaikuttavuustekijät	16
4.4 Taikalamppu-toiminnan kehittäminen asiakkaiden kannalta	19
4.5 Vaikuttavuuden yleiskuva	21
4.6 Vaikuttavuuden yhteydet	24
5 Keskuskohtaiset tulokset ja päätelmät	25
5.1 Annantalon taidekeskus	25
5.2 Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu, Lastenkulttuurikeskus LASTU	27
5.3 Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX	30
5.4 Kulttuuriaitta	33
5.5 Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto BARK ja Seinäjoen seudun lasten ja nuorten rytmimusiikkiverkosto Louhimo	36
5.6 Kaakon lasten ja nuorten kulttuuriverkosto KAAKKU; keskuksat Koppa ja Metku	40
5.7 Lapin lastenkulttuuriverkosto	43
5.8 Kulttuuritalo Valve	46
5.9 Porin lastenkulttuurikeskus – Satakunnan lastenkulttuuriverkosto	49
5.10 Pirkanmaan Taikalamppu; Tampereen kaupunki: Taidekaari-kulttuurikasvatusohjelma ja Lastenkulttuurikeskus Rulla sekä Lempäälän PiiPoo	52
5.11 Vantaan kaupungin kulttuuripalvelut (Taikalamppu)	55
5.12 Taikalampun helmet	58
6 Taikalamppu-verkoston vaikuttavuus, päätelmät ja kehittämistarpeet	72
6.1 Toiminnan edellytykset, toiminta ja vaikututtavuus osa-alueittain	72
6.2 Päätelmät	74
6.3 Keskeiset vahvuudet	75
6.4 Keskeiset kehittämistarpeet	75

Lähteet	77
Liitteet	78
Liite 1. Taikalamppukysely 2013: vaikuttavuus (kaikki kesukset)	78
Liite 2. Itsearviointimateriaalien pääteemat 2012	80
Liite 3. Taikalamppuvierailujen 2013 pääteemat ja kysymykset	81
Liite 4. Keskiarvojen, keskihajontojen ja korrelaatioiden lukuarvojen arvottaminen	82
Liite 6.	84
Liite 7.	85
Liite 8.	86
Liite 9.	87
Liite 10.	88
Liite 11.	89
Liite 12. Sanaselitykset	91

Esipuhe

Valtakunnallisella lastenkulttuurikeskusten Taikalamppu-verkostolla oli vuonna 2013 juhlavuosi. Verkoston käynnistämisestä tuli kuluneeksi 10 vuotta. Taikalamppu-keskukset juhlistivat 10-vuotiskauttaan eri tavoin alueillaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tukenut Taikalamppu-verkoston työtä koko sen toimintakauden ajan. Verkosto on laajentunut kymmenvuotiskaudellaan niin, että mukana oli nyt arvioidulla kaudella 11 keskusta eri puolilla Suomea. Paikallisten ja alueellisten tehtävien ohella verkostolla on myös kansallisia ja joitakin kansainvälisiäkin tehtäviä.

Yksi opetus- ja kulttuuriministeriön tapa ohjata ja kehittää Taikalamppu-verkoston toimintaa on ollut kolmivuotiskausittain ulkopuolisen arvioinnin rahoittaminen.

Kaksi aikaisempaa arviointia ovat johtaneet kehittämiseen, mistä esimerkkinä mainittakoon verkoston yhteisen toimintastrategian laatiminen ja sen toteuttaminen. Verkoston aloitteesta nyt arvioitu toiminnan vaikuttavuus perustuu osin mainittuun strategiaan.

Toimintajakson 2009–2013 arvioinnista ovat vastanneet dosentti Esko Korkeakoski ja FT Tarja Pääjoki. He olivat myös arvioimassa toimintajaksoa 2006–2008. He ovat olleet vuorovaikutuksessa verkoston toimijoiden kanssa arviointiprosessin aikana kehittävän arvioinnin toimintaperiaatteiden mukaan. He vastaavat yhdessä tästä arvioinnista sekä arviointiraportin päätelemistä ja kehittämisehdotuksista.

Kiitämme lämpimästi opetus- ja kulttuuriministeriötä arviointihankkeen tukemisesta, Taikalamppu-verkoston keskuksien henkilöstöä hyvästä ja toimivasta yhteistyöstä, itsearviointimateriaalien ja muiden hyödyllisten tietojen toimittamisesta arvioijien käyttöön sekä kaikkia hanketta tukeneita toimijoita ja asiantuntijoita arviointiprosessin aikana.

Jyväskylässä 9. joulukuuta 2013

Esko Korkeakoski

Tarja Pääjoki

1 Johdanto

Lastenkulttuurikeskusten Taikalamppu-verkosto perustettiin opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta vuonna 2003. Sen tavoitteena oli kehittää lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalveluita koko maassa tukemalla verkostoon valittujen lastenkulttuurikeskusten toimintaa ja edistämällä palveluiden syntyä alueille, joissa niitä ei ole.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valitsi lastenkulttuurikeskuksista kolmannelle kaudelle (2009–2013) yksitoista keskusta. Kolmessa keskuksessa on muita keskuksia selvemmin kaksi melko autonomista toimintayksikköä hallinnon ja talouden muodostaessa toimintaa yhtenäistävän ja kokoavan sateenvarjon.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut jokaiselle Taikalamppu-keskukselle omat kehittämistehtävänsä. Kehittämistehtäviin on kuulunut muun muassa tietyn taidealan kehittäminen (esim. kuvataide, arkkitehtuuri, teatteritaide, rytmimusiikki) tai jokin muu lastenkulttuuriin liittyvä tehtävä (esim. tietyn lapsi- tai nuorten ryhmän saavuttaminen, monikulttuurisuus ja alan tutkimuksen edistäminen). Nämä taiteenalat tuodaan esiin keskuskohtaisten tulosten ja päätelmien yhteydessä. Näiden tehtävien tarkoituksenmukaisuus on myös arvioinnin kohteena.

Kolmannen kauden arviointitehtävä koski erityisesti vaikuttavuutta. Kohteena vaikuttavuus on vaikea ja kompleksinen, mutta välttämätön pitkän tähtäimen arviointisuunnitelman ja kehittämisen kannalta.

Tämä arviointi toteutettiin kehittävän arvioinnin periaatteiden mukaan. Tämä tarkoittaa tässä yhteydessä lähinnä sitä, että arvioijat ja arvioitavat ovat olleet arviointiprosessissa subjekteina ja keskuksien olleet soveltuvin osin prosessissa mukana arvioinnin

alusta saakka. Keskusten osallisuus arvioinneissa on sisältänyt muun muassa itsearvioinnin sisältöjen laadintaan osallistumisen, itsearvioinnin toteuttamisen, kyselyn sisältöjen laadintaan osallistumisen, neuvottelut arviointiprosessin eri vaiheissa, vuorovaihtuksen keskusvierailuissa sekä raportoinnin kommentointiin osallistumisen. Kysymys on kuitenkin ulkopuolisesta arvioinnista, jossa keskeiset sisältöva-linnat, arvottavat päätelmät ja kehittämissuhteet on tehty keskuksista riippumattomasti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ennakoii Taikalamppu-lastenkulttuuriverkoston toiminnan vaikuttavuutta vuosikatsauksessaan 2009–2010 toteamalla, että toiminta on kasvanut ja monipuolistunut ja toimintaa on laajennettu perinteiseltä kulttuurisektorilta osaksi laajempaa lasten kasvatusta, terveyttä ja hyvinvointia koskevaa työtä. Taikalampun palveluita käyttää vuosittain noin 370 000 lasta ja nuorta. Lisäksi se työllistää noin 3 800 eri taiteenalojen ammattilaista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 20.)

1.1 Arviointitehtävä

Tämän arvioinnin pääkohde on Taikalamppu-toiminnan vaikuttavuus. Tiedon hankinta kohdistettiin seuraaviin kysymyksiin:

1 Miten Taikalamppu-verkosto ja sen keskusten palvelut ovat vaikuttaneet lastenkulttuuriin

- 1.1 saavutettavuuteen,
- 1.2 osallistavuuteen,
- 1.3 hyvinvointitekijöihin ja
- 1.4 kulttuuripoliittisiin tekijöihin?

2 Miten Taikalamppu-verkoston keskusten toimintaedellytykset ja toiminta ovat yhteydessä Taikalamppu-keskusten palvelujen vaikutuksiin lastenkulttuurin osatekijöissä (edellä kohdat 1.1–1.4)?

3 Miten Taikalamppu-keskusten asiakkaiden taustat ovat yhteydessä toiminnan vaikuttavuudesta syntyneisiin kokemuksiin ja näkemyksiin?

Vaikuttavuutta arvioinnin kohteena on tarkasteltu lisää luvussa 1.2 ja luvussa 3.

Opetus- ja kulttuuriministeriön pyynnöstä arvioijat informoivat OKM:tä arvioinnin eri vaiheissa sekä erityisesti määrällisistä tuloksista 28.5.2012. OKM:lle toimitettiin myös muuta tietoa hankkeen aikana syntyneistä päätelmistä ja tuloksista. Lisäksi arvioijat antoivat ministeriölle lausuntonsa Taikalamppu-lastenkulttuurikeskusten toiminnan avustuksen hakukriteeriluonnoksesta.

Taikalamppu-lastenkulttuurikeskusten edustajille annettiin alustavia keskuskohtaisia määrällisiä tuloksia kirjallisena keskusvierailujen yhteydessä ja lisäksi kaikkia keskuksia koskien verkoston kokouksessa 12.9.2013, jolloin oli mahdollisuus kommentointiin ja kysymyksiin. Arvioijat toimittivat Taikalamppu-lastenkulttuuriverkoston edustajille alustavan luonnoksen raportista kommentoitavaksi marraskuun alussa 2013.

1.2 Arvioinnin käsitteitä - vaikuttavuus arvioinnin kohteena

Taikalamppu on lastenkulttuurikeskusten valtakunnallinen verkosto, joka kehittää ja välittää taide- ja kulttuuripalveluita lapsille ja nuorille. Verkosto tukee jo olemassa olevien lastenkulttuurikeskusten toimintaa ja edistää palveluiden syntymistä sinne, missä niitä ei vielä ole. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee eri tavoin Taikalamppu-työtä.

Tässä arviointitutkimuksessa arvioinnilla tarkoitetaan kaikkia niitä toimenpiteitä, joilla arvioinnin kohteen tai kohteiden arvo, merkitys tai hyöty osoitetaan. Tutkimuksellinen osuus koskee lähinnä tiedon hankintaa, käsittelyä ja raportoinnin menettelytapoja.

Arvioinnin pääkohteena oli Taikalamppu-lastenkulttuurikeskusten toiminnan vaikuttavuus kaudella 2009–2013. Aikaisemmissa kahdessa arvioinnissa tarkasteltiin toimintaa kokonaisuutena, toimintaedellytysten, keskuksille annettujen eritystehtävien, verkos-

toitumisen, koordinaation ja saavutettavuuden näkökulmista pääpainon ollessa toiminnan arvioinnissa.

Itsearvioinnilla tarkoitetaan yksilön, yksikön tai organisaation omaan toimintaan, sen edellytyksiin ja tuloksiin kohdistamaa kriittistä ja refleksiivistä tarkastelua. Siihen liittyy tiedon hankkimista, jota organisaatio kerää itsestään oman toimintansa kuvaamiseksi, arvottamiseksi ja kehittämiseksi. Itsearviointimateriaalin keskuksat toimittivat arvioijille ennen kyselyä ja keskusvierailuja.

Vaikuttavuuteen on yhteydessä lukuisat eri tekijät – vieläpä keskuksittain vaihtelevat tekijät. Siksi vaikuttavuuden osoittaminen ja vertailujen tekeminen keskusten toiminnasta on ongelmallista ja työlästä.

Yleisesti tarkastellen vaikuttavuutta voidaan kuvata organisaation tuotoksen käyttö- ja vaihtoarvona markkinoilla ja tuottajan ja asiakkaan kohtaamisen laatuina. Arvioinnin vaikuttavuudessa voidaan painottaa asiakasvaikuttavuutta ja kollektiivista vaikuttavuutta eli yhteiskunnallista vaikuttavuutta. (Korkeakoski & Silvennoinen 2013.) Tässä arvioinnissa mukana ovat molemmat mainitut näkökulmat. Arvioinnin keskiössä ovat ne hyödyt ja vaikutukset, jotka ovat tavoitteiden mukaisia eli tässä tapauksessa verkoston omasta strategiasta todettuina tai johdettuina. Mukana ovat myös keskusten ministeriöltä saamat kehittämistehtävät ja omat paikalliset ja alueelliset tehtävät. Kysymys on tällöin vaikuttavuudessa tavoitteiden saavuttamisesta.

Keskusten toiminnassa lapsilähtöisyys on olennainen käsite vaikuttavuuden kannalta. Lapsilähtöisessä toiminnassa lapsen yksilöllisyyttä kunnioitetaan, häntä kuunnellaan, kannustetaan sekä tuetaan persoonallisten taipumusten ja valmiuksien pohjalta. Tällöin lapsella ja nuorella on lisäksi mahdollisuus vaikuttaa toiminnan sisältöön. Liitteessä 11 on arvioinnissa käytettyjä termejä selitetty laajemmin.

2 Arvioinnin toteuttaminen

2.1 Aineistot

Arvioinnin pääaineistona oli kysely, johon vastasi 897 keskusten toimintaa eri näkökulmista tuntevaa tai sen toiminnassa jollakin tavalla mukana olevaa tai mukana ollutta kaudella 2009–2013. Kyselyssä olivat mukana sisäiset ja ulkoiset asiakasryhmät. Kysymyksessä ei ollut otos, vaan eri keskusten tiedossa olevien sähköpostiosoitteiden mukaan kaikki saivat kyselyn vastattavakseen joko avoimen linkin tai sähköpostikutsun kautta. Vastaajan kannalta ei ollut eroa siinä, kummalla tavalla asia hoidettiin.

Lähetettyihin postiosoitteisiin nähden vastaajien määrä jäi hieman alle puoleen. Molemmilla tavoilla vastaajien kokonaismäärä oli jokseenkin sama. Ne, joiden tarttumapinta asiaan oli erittäin vähäinen tai ulkokohtainen, jättivät todennäköisesti vastaamatta. Vastaamispyynnön saaneille tarjottiin mahdollisuus vastata muistuttamalla asiasta kaksi kertaa. Vastajaryhmittäin tarkastellen vaikuttavuuden yleiskuva oli samansuuntainen eri keskuksissa huolimatta siitä, että vastaajien määrät poikkesivat keskuksittain paljonkin toisistaan. Vastaajamääriin oli yhteydessä se, milloin keskus oli tullut mukaan Taikalamppu-toimintaan ja millaiset osoitetiedostot keskuksilla oli asiakkaistaan. Kattavaa toisiaan vastaavaa asiakastiedostoa ei verkoston keskuksilla ole.

2.2 Kyselyn rakenne ja summamuuttujat

Kussakin summamuuttujassa on viisi väittämää (Liite 1), jotka on muodostettu loogisen päättelyn ja kokemustiedon perusteella. Keskusten kommentit otettiin huomioon kyselyä rakennettaessa. Vaikuttavuuden summamuuttujat korreloivat keskenään kohtalaisesti. Lisäksi jokaisen vaikuttavuuden summamuuttujan viiden väittämän tulostiedot korreloivat keskenään osin jopa vahvasti. Summamuuttujista koostuva kyselyn rakenne helpotti erityisesti toimintaedellytysten, prosessien ja vaikutusten yhteyksien tarkastelua. Seuraavassa taulukossa 1 summamuuttujat on esitetty osatekijöittäin tai muuttujittain (väittämittäin).

Summamuuttujien osa-alueista edellytysten muuttujat korreloivat odotetusti keskenään vähiten. Muiden osa-alueiden muuttujat (tekijät 1–5) korreloivat keskenään yleensä kohtalaisesti ($0,7 > r > 0,3$), mikä on myös edellytys muuttujien yhdistämiseksi summamuuttujiksi. Taikalamppu-keskusten toiminnan ja vaikuttavuuden yhteys on kohtalaisen vahvaa kaikissa osa-alueissa (SUM3–6). Tulos vahvistaa päätelmää, joka oli odotettavissa verkoston edellisen arviointijakson toimintaa koskevien arviointitulosten vahvuuksista (Korkeakoski & Pääjoki, 2009, 52).

Taulukko 1. Summamuuttujien muodostaminen kyselyn väittämistä

Tekijä	Edellytykset	Toiminta	Saavutettavuus	Osallistavuus	Hyvinvointi	Politiikka
1	Talousresurssit suhteessa tavoitteisiin	Toiminta-suunnitelman toteutuminen	Ikäryhmä-saavutettavuus	Lasten ja nuorten osallistuminen	Uudet virikkeet	Työn arvostus alueella lisääntynyt
2	Yleiset toimintapuitteet	Menetelmien monipuolisuus	Alueellinen saavutettavuus	Kulttuuriharrastusten monipuolistuminen	Moniammatillinen hyvinvointiyhteistyö	Lasten ja nuorten ääni päätöksenteossa näkyvillä
3	Strategiaan perehtyneisyys	Koulutukseen osallistuminen	Erytisryhmien saavutettavuus	Omaehtoisen harrastaminen lisääntyminen	Toistuvat onnistumisen kokemukset	Kulttuurikasvatussuunnitelma perusopetuksessa
4	Tavoitteiden tarkoituksenmukaisuus	Arviointien hyödyntäminen kehittämisessä	Alan toimijoiden saavutettavuus	Lapsilähtöisyys toiminnassa	Syrjäytymiskierre pysäytetty	Kulttuurikasvatussuunnitelma varhaiskasvatuksessa
5	Asenteet lastenkulttuuria koskien	Yhteistyön aktiivisuus alueella	Kysynnän suuruus suhteessa resursseihin	Yhteistoiminnallisuus menetelmissä	Hyvinvointitavoitteiden näkyvyys toiminnassa	Lastenkulttuurin näkyvyys mediassa
	SUM1	SUM2	SUM3	SUM4	SUM5	SUM6

2.3 Laadulliset aineistot

Tukiaineistoina arvioinnissa olivat keskustusten arvioijille kesällä ja syksyllä 2012 toimittamat itsearviointimateriaalit ja havainnot keskusvierailuista keväältä 2013. Materiaaleja arvioijat saivat 14 toimipisteestä. Kolmesta keskuksesta oli mukana kustakin kahden toimipisteen materiaalit. Itsearviointien päämateriaalina olivat tiedot vaikuttavuudesta liitteen 2 mukaisen lomakkeen mukaan. Aineistot käytiin läpi ennen keskusvierailuja, mutta sen lisäksi vaikuttavuuden tuloksista raportoituksessa.

Arvioijat vierailivat kaikissa 14 kohteessa. Vierailujen aikana keskuksissa havainnoitiin yhtä tai kahta keskuksen keskeistä toimintatuokiota vaikuttavuuden näkökulmasta. Lisäksi ohjelmaan liittyi vaikuttavuutta koskevia keskusteluja ja haastatteluja keskustusten edustajien kanssa ja samassa tilaisuudessa keskustusten alueella toimivien sidosryhmien ja kuntien edustajien kanssa. Molemmat arvioijat tekivät havainnoistaan muistiinpanot itsenäisesti karkean ohjaavan lomakkeen pohjalta (liite 3). Muistiinpanoja hyödynnettiin raportointivaiheessa toisiaan täydentäen ja neuvotellen kohdista, joissa arvioijien näkemykset poikkesivat toisistaan.

Keskusvierailujen yhteydessä saatuja monipuolisia oheismateriaaleja ei hyödynnetty arvioinnissa systemaattisesti, mutta niiden merkitys näkyy oletettavasti osin kyselyn asiakasvaikuttavuuden arvioinneissa ja toiminnan näkyvyyttä ja merkitystä arvioitaessa. Monista materiaaleista esimerkkinä mainittakoon tässä Porin lastenkulttuurikeskus – Satakunnan lastenkulttuuriverkoston vuosikertomus vuodelta 2011, jossa monipuolista paikallista, alueellista, kansallista ja kansainvälistä Taikalamppu-tehtävien toteuttamista on kuvattu kattavasti (Pori 2011, 35–69).

Laadullisen aineiston analyysi

Kyselyn laadullinen aineisto analysoitiin käyttäen luokittelua. Ensimmäisessä vaiheessa aineisto luettiin läpi. Tarkoitus oli muodostaa luettaessa yleiskuva vaikuttavuudesta ja sitä koskevien vastaussisältöjen painotuksista.

Kyselyn aineistosta poimittiin ne sisällöt, jotka esiintyivät usein ja joihin liittyi läheisesti useita samaan ilmiöön liittyviä lausumia (mainintoja). Jokaisesta tällaisesta sisältökokonaisuudesta muodostettiin sitten vaikuttavuusluokka tai -kategoria. Tällaisen luokan sisältöä täsmennettiin muutamilla esimerkki-

sisällöillä (ks. esim. taulukko 4). Vaikuttavuusluokat nimettiin sitten yleistäen ja kattavasti (ilmiöyleistys). Liian suuri luokkien määrä vaikeuttaa kokonaisuuden hahmottamista. Seuraavassa vaiheessa koko aineisto käytiin läpi vastaajittain ja merkittiin kuhunkin muodostettuun luokkaan tulleiden vastausten määrät (f). Tarvittaessa kategorian sisältöä ja nimeä tarkistettiin vielä tämän prosessin aikana. Kuhunkin kategoriaan liitettiin poimintoja vastauksita (sitaatit), joita on soveltuvin osin ilmaisullisesti lyhennetty taulukon pitämiseksi kohtuullisen kokoisena.

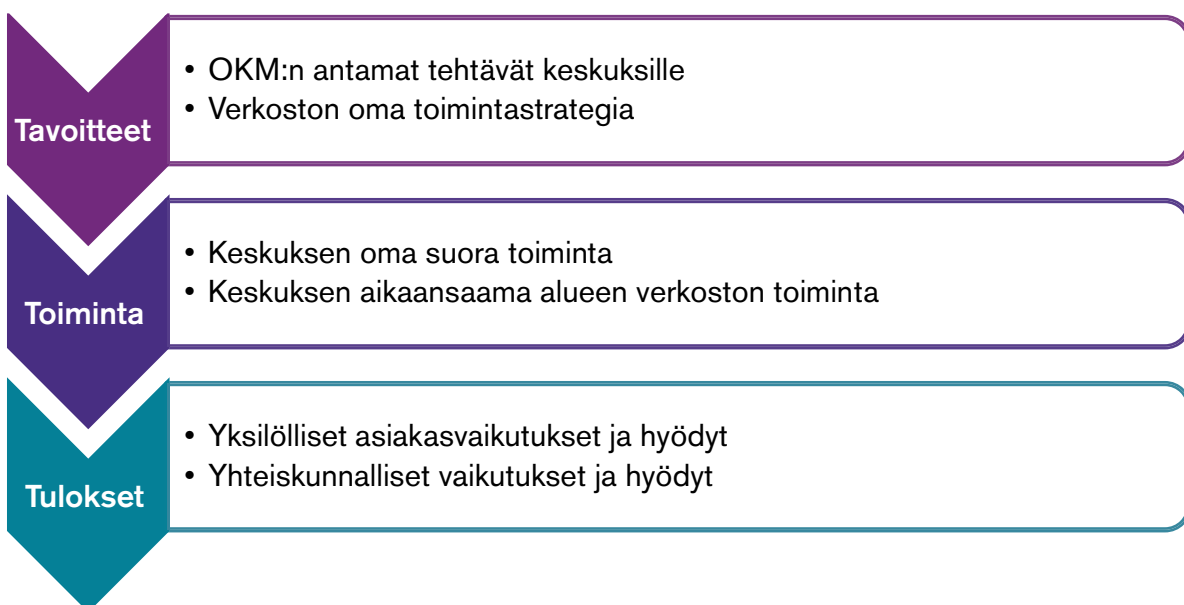
3 Arvioinnin yleisasetelma

Arviointi voidaan jäsentää yleisesti kuvion 1 mukaisesti. Lähtökohtina olivat tavoitteet, oma toiminta niihin pyrittäessä ja keskusten tulokset. Tuloksia pyrittiin katsomaan laajasta näkökulmasta ja myös yleisesti lastenkulttuuritoiminnan merkityksen kannalta. Tulosten tarkastelussa näkyy eniten asiakasvaikuttavuuden näkökulma, mutta myös vaikutukset laajemminkin lastenkulttuurin parissa sekä sisäisenä että ulkoisena vaikuttavuutena.

Kuviossa 1 mainitut tulokset ovat osa toiminnan vaikuttavuutta, jossa ovat mukana sekä yksilölliset että yhteiskunnalliset vaikutukset ja hyödyt lastenkulttuurin alalla. Vaikuttavuutta edistettäessä avainasioina tarkasteltiin muun muassa verkostoitumisen, koordinoinnin ja toiminnan (”tuotteen”) innovatiivisuuden ja vetovoiman näkökulmista.

Kyse on siitä vaikuttavuudesta, mikä rakentaa pitempikestoista kiinnostusta ja harrastusta asiaan. Siksi arviointi sisältää myös yhteystarkasteluja toiminnan ja sen vaikuttavuuden välillä. Jos esimerkiksi keskusten verkosto sidosryhmineen on saatu ”puhaltamaan yhteen hiileen”, voivat vaikutukset jossakin asiassa jopa moninkertaistua (kuviossa 1 keskusten aikaansaama alueen verkoston toiminta).

Tämä arviointi toteuttaa osaltaan Demingin laadun parantamisen jatkuvassa prosessissa, suunnittelu, toiminta, arviointi ja kehittäminen, vaihetta arviointi, joka tuo kehittämiseen tietoperustaisen ja suunnitelmallisen pohjan (Opetusministeriö 2010, 14).

Kuvio 1. Arvioinnin yleisasetelma

4 Tulokset

4.1 Kyselyyn perustuvat tulokset

Tässä luvussa tulokset raportoidaan kyselytietojen perusteella. Kysely on liitteessä 1, itsearviointien ohjaavat kysymykset liitteessä 2 ja vierailujen havainnointia ohjaavat teemat liitteessä 3. Liitteessä 1 ovat mukana myös kysymyskohtaiset jakautumat (frekvenssit ja prosenttijakautumat) sekä väittämäkohtaiset keskiarvot ja keskihajonnat koko aineistoa koskien.

Tulokset raportoidaan pääosin seuraavassa järjestyksessä: 1) taustatiedot, 2) toimintaedellytykset, 3) toiminta ja 4) vaikuttavuustiedot ja 5) tulosten yhteenveto. Väittämissä käytettiin systemaattisesti Likertin asteikkoa 1–5 (ks. liite 1). Jos vastaaja ei tuntenut asiaa, hän merkitsi vastauksessaan vaihtoehdon nolla, joka on poistettu laskelmista niin, ettei nolla vaikuta keskiarvoihin tai muihin tunnuslukuihin. Näitä ”nollavastauksia” oli aika paljon kysymyksestä ja väittämästä riippuen. Tämä tilanne oli odotettavissa siksi, että monien vastaajien tieto Taikalamppu-toiminnasta rajoittuu vain osaan toimintaa tai koskee tiettyä aikajaksoa arvioitavasta toiminnasta.

4.2 Vastaajaryhmittäisiä eroja

Nais- ja miesvastaajien näkemyksissä ei ollut mainittavia eroja. Suurin yksittäinen ero oli 0,3 yksikköä ja pienimmillään eroa ei ollut lainkaan. Tavallisimmin ero oli muuttujittain 0,0–0,1 yksikköä.

Vastaajien ikäryhmien mukaan tarkasteltuina kokeneemmat pitivät toimintaedellytyksiä hieman parempina kuin nuoremmat, mutta toimintaa ja sen vaikutuksia he arvioivat keskimäärin hieman nuorempia vastaajia kriittisemmin.

Keskuksen toimintaan osallistumisen säännöllisyys (useus) vaikuttaa lievästi arviointinäkemystään ”parantaen”. Palvelun tuottaja arvioi vaikuttavuuden hieman paremmaksi kuin palvelun saaja.

Voidaan yleistäen todeta, että mitä lyhyempi, vähäisempi tai satunnaisempi vastaajan kokemus on Taikalamppu-toiminnasta, sitä suurempi on vastauksen hajonta (kirjo). Mitä lähempänä vastaajan näkökulma (esim. hallinto, yhteistyökumppani, tunnen toimintaa) on taas itse toimintaa, sitä myönteisempänä vaikutukset nähdään ja sitä pienempiä ovat usein myös vastausten hajonnat.

Taulukoissa ja kuvioissa tulokset on raportoitu keskuksittain käyttäen kirjainkoodia, koska keskusten vertaamiselle ei ole edellytyksiä eikä tässä tapauksessa siis tarvettakaan. Keskusten vertailu on kuitenkin mahdollista anonyyminä taulukoiden tietojen perusteella. Jokainen keskus tietää oman kirjainkoodinsa taulukossa, mutta ei muiden koodia.

Seuraavan taulukon 2 tarkastelu kohdistuu kuitenkin eri vastaajaryhmien eräisiin keskeisiin vaikuttavuuskokemuksiin ja niiden eroihin. Keskiarvot on laskettu asteikon 1–5 vastausten perusteella.

Vaikutukset ovat taulukkoon 2 valituissa kyselyn muuttujissa varsin hyvää tasoa. Vaihtelu kohteiden välillä on pientä (rivit), mutta myös vastaajaryhmittäin (sarakkeet).

Taulukko 2. Vastaajaryhmien näkemykset keskiarvoina eräisiin vaikuttavuuden ulottuvuuksiin

Vaikuttavuus ulottuvuus	Ikäryhmä-saavutettavuus on hyvä.	Keskuksen palvelujen kysyntä on selvästi suurempi kuin tarjonta.	Lasten ja nuorten kulttuuri-harrastukset lisääntyneet	Lasten ja nuorten kulttuurityön arvostus on lisääntynyt alueella	Lapsilähtöinen ajattelu on vahva toiminnassa.
Vastaajaryhmä					
Olen lastenkulttuurikeskuksen hallinnossa, suunnittelussa ...	4,4	4,2	4,0	4,1	4,7
Olen lastenkulttuurikeskuksen kenttätöissä ohjaajana ...	4,2	3,9	4,1	4,2	4,3
Olen lastenkulttuurikeskuksen hallinnossa ..., myös kenttätöissä	4,5	4,3	4,1	4,1	4,7
Käytän tai olen käyttänyt lastenkulttuurikeskuksen palveluja.	4,3	3,8	4,2	4,0	4,6
Olen lastenkulttuurikeskuksen yhteistyökumppani (kuulun sidosryhmään)	4,1	3,8	4,1	4,1	4,5
Olen luokkani tai oppilaitteni kanssa palvelujen käyttäjä ...	4,1	3,8	3,8	4,1	4,2
Tunnen muuten toimintaa ...	4,1	3,9	4,2	4,0	4,3

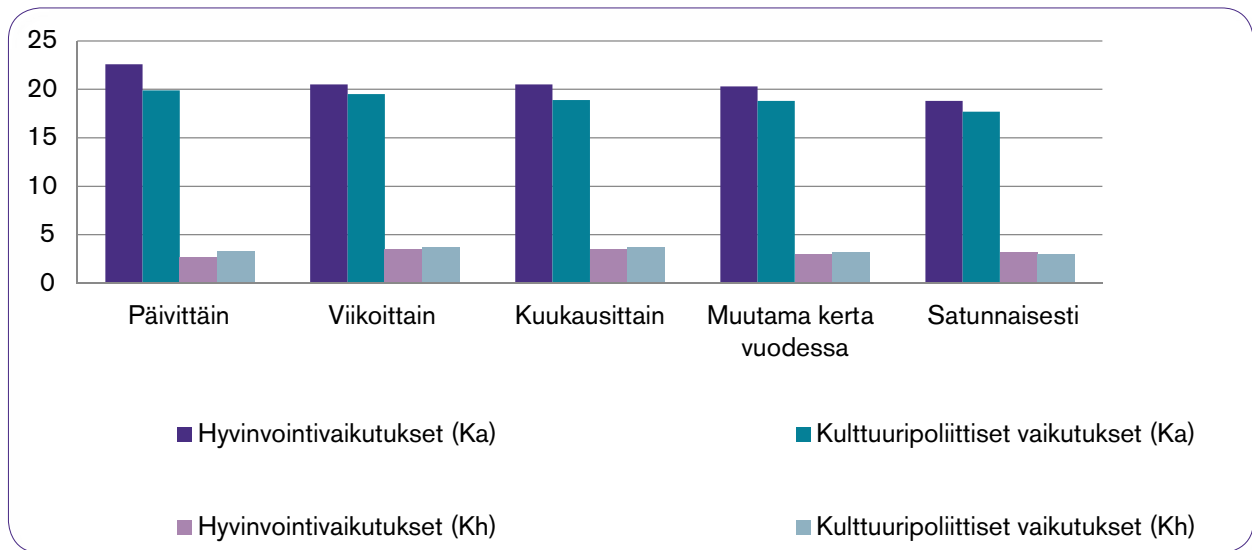
Vastaajaryhmillä on todennäköisesti hyvinkin erilainen näkökulma asiaan, jonka voidaan olettaa vaikuttavan näkemykseen. Selkeimmin näkemysero tulee esiin siinä, että ne, jotka ovat mukana jollain tavalla hallinnossa ja suunnittelussa, ovat arvioineet asioita muita hieman myönteisemmin. Vastaavasti ne, jotka ovat jollain tavalla vahvimmin palvelujen käyttäjiä, ovat arvioineet asioita lievästi muita kriittisemmin. Kyselyissä yleensäkin saatetaan antaa joskus liiankin helposti ylipositiivisia arvioita. Tämä seikka on hyvä tiedostaa hankkimalla tietoa toiminnan tuloksista myös muilla tavoilla kuten tässä arvioinnissa tehtiinkin.

Kuvio 2 kertoo, miten toimintaan osallistumisen useus on yhteydessä vaikuttavuuden kahteen keskeiseen tekijään eli hyvinvointivaikutuksiin ja kulttuuripoliittisiin vaikutuksiin. Taulukoiden ja

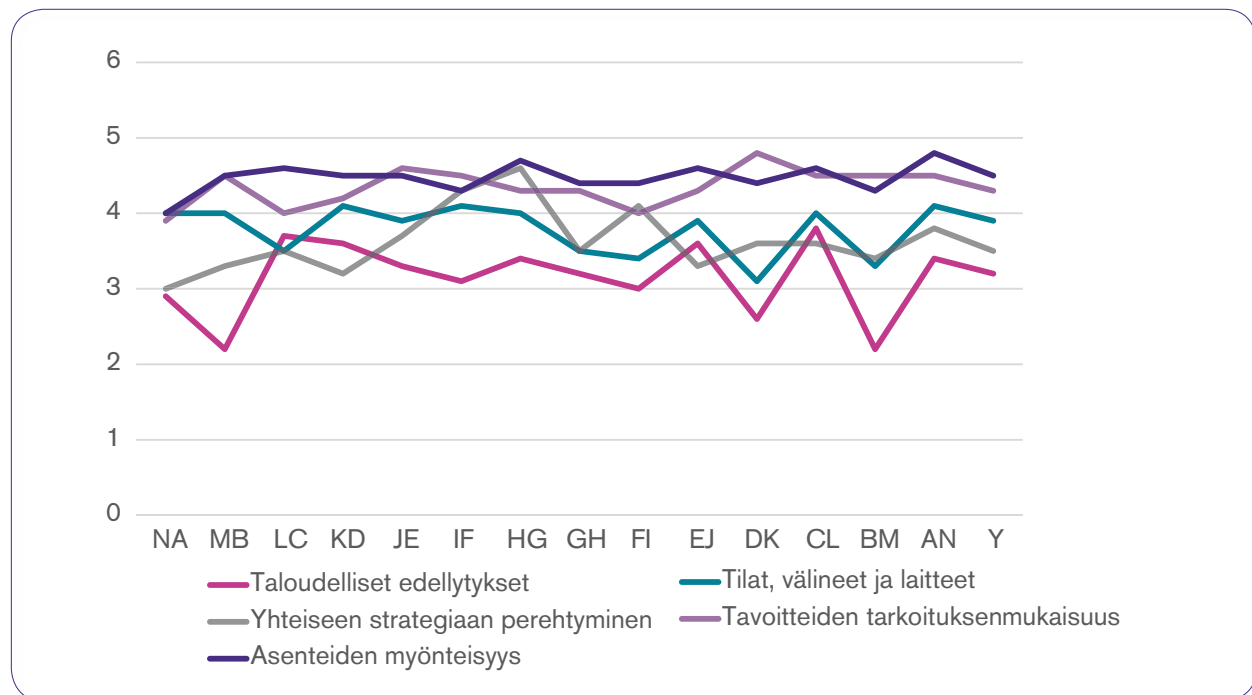
kuvioiden lyhenteissä Ka tarkoittaa keskiarvoa ja Kh keskihajontaa.

Kuvion 2 perusteella havaitaan, että vaikutukset ohenevat lievästi sen myötä, miten usein vastaaja on toiminnassa mukana. Vaikuttavuus koetaan suurimpana päivittäin toimintaan osallistuneiden ryhmässä ja pienimpänä satunnaisesti osallistuvien ryhmässä. Päivittäin toimintaan osallistuneiden ryhmä on myös vastauksissaan selvimmän yhtä mieltä (Kh).

Kuvio 3 kuvaa keskusten toimintaedellytyksiä (liite 1, summamuuttuja SUM 1). Kyse on tekijöistä, joiden voidaan olettaa vaikuttavan merkittävästikin toimintaan ja edelleen vaikuttavuuteen. Kyse on tekijöistä, jotka selittävät osaltaan jossain määrin vaikuttavuuden eroja. Todellinen vaihtelun skaala on tässä ja muissakin raportin kuvioissa ykkösestä viitoseen eli neljä ”väliä” eli kysymys on siitä, että vaihtelua ei kuvata nolasta alkaen, vaan välillä 1–5.

Kuvio 2. Keskusten toimintaan osallistumisen useus ja näkemykset vaikuttavuudesta

Kuvio 3. Taikalamppu-lastenkulttuurikeskusten toiminnan yleiset edellytykset keskuksittain

Kirjainyhdistelmät edellä tarkoittavat jotain mukana olevasta 14 keskuksista, jolloin kolmessa keskuksessa mukana olevat toimintayksiköt ovat tässä mukana erillisinä tulostarkasteluissa. Y-kirjain tarkoittaa kaikkia keskuksia yhteensä.

Taloudellisissa edellytyksissä kolme keskusta jää muita selvästi heikommaksi. Eräs keino saada kuntien rahaa nykyistä enemmän saattaisi toimia erään vastaajan ehdotuksen pohjalta: ”Parempi tiedotus

kuntiin siitä, mitä lastenkulttuurikeskus voi tarjota, ja selviä tarjouksia kuntarahoitusta vastaan.” Muut fyysiset edellytykset noudattavat jossain määrin taloudellisten edellytysten vaihteluita. Yhteiseen strategiaan perehtyminen näyttää vaihtelevan keskuksittain melko paljon. Parhaimpana ja yhtenäisimpänä näyttäytyvät tavoitteiden tarkoituksenmukaisuus ja asenteiden myönteisyys. Taulukossa 3 keskusten tilanne kuvataan yksityiskohtaisemmin.

Taulukko 3. Taikalamppu-lastenkulttuurikeskusten toiminnan yleiset edellytykset

Keskus	Taloudelliset resurssit (esim. budjettivarat) ovat olleet riittäviä suhteessa toiminnan keskeisiin tavoitteisiin.	Yleiset toimintapuitteet (esim. toiminnan käytössä olevat tilat, välineet ja laitteet) ovat olleet riittäviä suhteessa toiminnan keskeisiin tavoitteisiin.	Olen perehtynyt hyvin Taikalamppu-lastenkulttuurikeskusten yhteiseen strategiaan.	Keskuksen toiminnan tavoitteet ovat osoittautuneet tarkoituksenmukaisiksi käytännössä.	Asenteet lastenkulttuurityötä kohtaan ovat olleet keskuksen alueella varsin myönteisiä.
NA	2,9	4,0	3,0	3,9	4,0
MB	2,2	4,0	3,3	4,5	4,5
LC	3,7	3,5	3,5	4,0	4,6
KD	3,6	4,1	3,2	4,2	4,5
JE	3,3	3,9	3,7	4,6	4,5
IF	3,1	4,1	4,3	4,5	4,3
HG	3,4	4,0	4,6	4,3	4,7
GH	3,2	3,5	3,5	4,3	4,4
FI	3,0	3,4	4,1	4,0	4,4
EJ	3,6	3,9	3,3	4,3	4,6
DK	2,6	3,1	3,6	4,8	4,4
CL	3,8	4,0	3,6	4,5	4,6
BM	2,2	3,3	3,4	4,5	4,3
AN	3,4	4,1	3,8	4,5	4,8
Y	3,2	3,9	3,5	4,3	4,5

Taulukossa 3 kuvatut tulokset heijastavat keskuksen työntekijöiden käsitystä tilanteesta, koska he tuntevat kysytyt asiat. Kustakin Taikalamppu-keskuksista vastaajia oli keskimäärin 15.

Keskusten taloudelliset toimintaedellytykset ovat kokonaisuutena tyydyttävää tasoa (ks. liite 4 taso- luokitus keskiarvojen perusteella). Keskusten välillä on kuitenkin selviä eroja tässä asiassa. Vaihtelua on heikosta (2,2) kiitettävään (3,8) tasoon saakka. Edellytyksistä tilat, välineet ja laitteet ovat jo keskimäärin varsin hyvää tasoa (3,9). Vaihtelua on kuitenkin tässäkin asiassa keskuksien välillä kohtalaisesta (3,1) kiitettävään (4,1) tasoon.

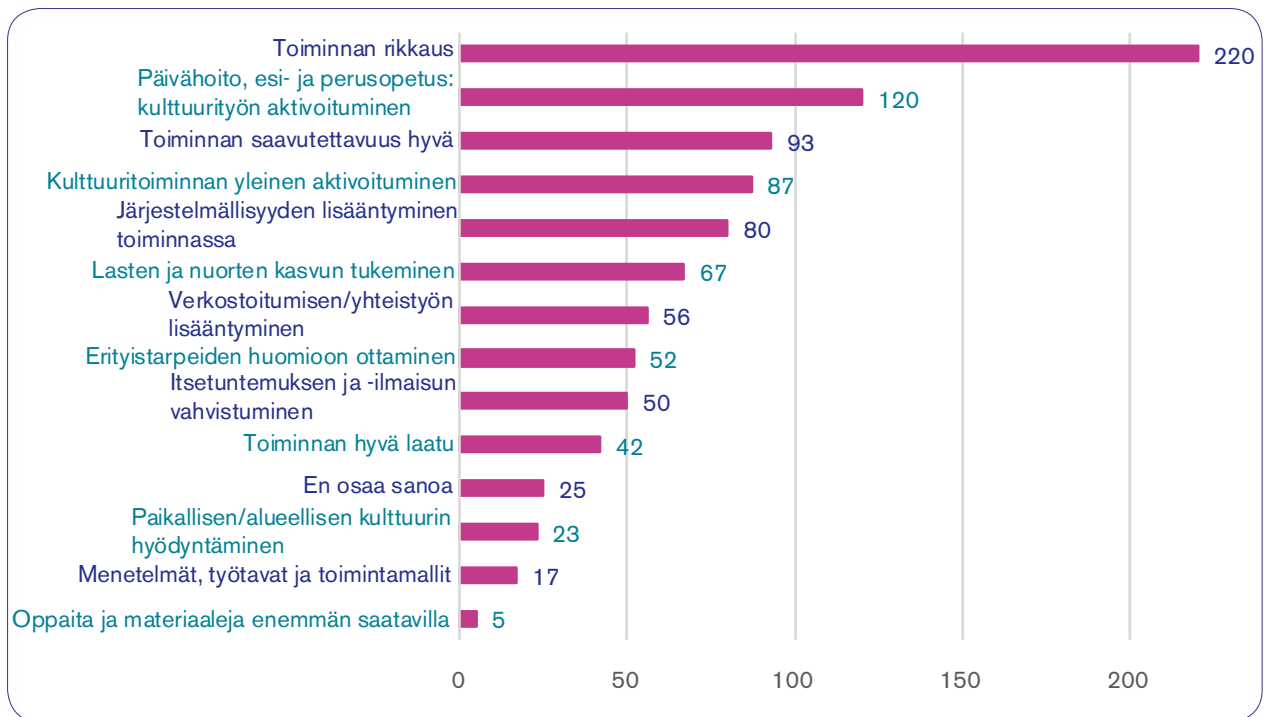
Yhteiseen strategiaan perehtyminen on keskimäärin hyvää tasoa, mutta vaihtelua on tässäkin asiassa kohtalaisesta (3,0) aina erinomaiseen perehtymiseen (4,6) saakka. Asetettuja keskuksien tavoitteita pidetään varsin onnistuneina kautta linjan. Asenteiden myönteisyys työtä kohtaan on keskimäärin ja keskuksittainkin kiitettävää tasoa. Keskuksien välistä vaihtelua on, mutta erojen merkitys jäänee pieneksi alimmankin keskiarvon ollessa 4,0. Samaan keskukseseen kuuluvien toimintayksiköiden välillä oli eräissä kohteissa suuriakin eroja.

Päätelmiä

Keskusten taloudelliset toimintaedellytykset kaipaavat eniten ja kipeimmin tilanteen parantamista. Aivan erityisesti tilanne koskee kolmea keskuksista tai keskuksen toimintayksikköä. Saavutettavuutta kuvaava taas yleisemminkin seuraava vastaus: ”Laajempi alueellinen toiminta toisi Taikalampun tutummaksi lapsille ja nuorille.”

4.3 Taikalamppu-toiminnan keskeiset vaikuttavuustekijät

Kuvioon 4 ja taulukkoon 4 on koottu tärkeimmät asiat, joissa Taikalamppu-lastenkulttuurityö on hyödyttänyt kyselyyn vastaajien (N = 897) mielestä lapsia ja/tai nuoria asianomaisen keskuksen toiminta-alueella. Kuvio 4 antaa nopean yleiskuvan tilanteesta. Taulukko 4 avaa vaikuttavuutta taas monipuolisemmin ja yksityiskohtaisesti. Kukin vastaaja mainitsi yhden (tärkeimmän) hyödyttävän asian näkökulmastaan. Tästä huolimatta muutamissa kymmenissä vastauksissa oli mukana mainittuina kaksikin ja joskus jopa kolmekin asiaa (lausumaa).

Kuvio 4. Lapsia ja nuoria eniten hyödyttänyt toiminta Taikalamppu-työssä

Kuviosta 4 havaitsemme, että toiminnan rikkaus, kouluissa ja päiväkodeissa tapahtuva toiminta, saavutettavuus, kulttuurityön aktivoituminen yleensä ja työn järjestelmällisyys ovat vahvimmin luoneet asiakkaiden parissa vaikuttavuutta. Kuvion 4 toiminnan rikkaus tarkoittaa eri menetelmin ja eri taiteenaloilla toteutettuja työpajoja, tapahtumia, näyttelyitä tms. Toiminnan rikkautta kuvaa myös seuraava kommentti kyselyssä: ”Yhteistyökumppanin näkökulmasta ammattitaitoista ja erittäin innovatiivista ideointia ja eri ihmisten yhteensaattamista, mistä seuraa hyviä työpajoja lapsille ja nuorille.”

Oli jonkin verran yllätyskin, ettei vaikuttavuudessa nostettu esiin vahvemmin tai useammin toiminnan yhteydessä kehiteltäviä materiaaleja ja oppaita, joita on valmistunut runsaasti verkoston kymmenvuotiskaudella.

Taulukossa 4 kuvion 4 vaikuttavuuskategoriat on avattu tarkemmin. Samaa luokkaan kuuluvien lausumien määrät tai frekvenssit (f) on merkitty toiseen sarakkeeseen. Lausumat, niistä muodostetut luokat ja luokkiin tulevien lausumien määrät kertovat siitä, mitkä asiat asiakkaat (myös sisäiset

asiakkaat) ovat kokeneet eniten hyödyttävänä Taikalamppu-toiminnassa.

Taulukko 4. Lapsia ja nuoria eniten hyödyttäneet asiat Taikalamppu-toiminnassa

Vaikuttavuusluokat (kategoriat)	f	Lyhennettyjä sitaatteja
Toiminnan rikkaus: tapahtumat, kurssit, työpajat (taiteenaloittain tai yli niiden), festivaalit, näyttelyt, kulttuuriviikot, taiteenlajien moninaisuus tms.	220	Lapset päässeet luomaan ja tekemään taidetta ammattilaisten kanssa asianmukaisissa tiloissa. Bändileiri. Lakuleirit.
Koulujen, esiopetuksen ja päivähoidon kulttuurityön vahvistuminen: paikalla päällä toimintaa, aktivoimista ja aktivoitumista, koulutusta opettajille/ohjaajille jne.	120	Monitaiteiset työpajat kouluissa. Oppilaat ovat tutustuneet taidemuotoihin ja työtapoihin, joita koulussa ei ole mahdollista toteuttaa. Taiteilijoiden ohjaamat työpajat päiväkodeissa.
Toiminnan saavutettavuus hyvä: eri ikäiset mukana, myös pojat aktivoituneet, alueellinen vaikutus laaja, eri tasoiset mukana, passiivisia osallistettu, perheitä saatu mukaan, avointa toimintaa, kokonaan tai lähes ilmaisia	93	Taikalamppu on tuonut taidetta sellaisten lasten pariin, jotka eivät olisi ehkä muuten eksyneet taiteen pariin. Koko ikäluokka saa mahdollisuuden taiteen tuntemiseen. Osallistuminen on eri taitoisille tarjolla. Matalan kynnyksen toiminta. Esteettömyys. Jalkautuminen kylille.
Kulttuuritoiminnan yleinen aktivoituminen: tarjonnan monipuolistuminen, tarjonnan hyödyntämisen lisääntyminen, lastenkulttuurin tunnettuuden ja taideohjelmien harrastusten lisääntyminen	87	On saatu lisää toimintaa. Lasten ja nuorten kulttuuritapahtumien tarjonnan monipuolistuminen. Lastenkulttuurin näkyvyys alueella moninkertaistunut. Lastenkulttuuritietoisuuden lisääntyminen yleensä, myös edunvalvonnan kannalta. Ilman taikalamppua tätä toimintaa ei olisi.
Järjestelmällisyyden lisääntyminen toiminnassa: projektit, ohjelmat, järjestelmät, suunnitelmat, jatkumot, toistuvat esiintymislaisuuudet tms.	80	Peruskoululaisten kulttuuripolku. Kulttuuripassi. Kuorokerho, jossa lapseni käy joka viikko. Tehnyt taiteeseen liittyvän kaaren systemaattiseksi ja monipuoliseksi. Koordinoitua.
Lasten ja nuorten kasvun tukeminen: välittäminen, identiteetin rakentaminen, ilo, itsearvostus, itseluottamus, esiintymistaito, lasten oikeuksien valvominen, harrastusmahdollisuudet, onnistumisen kokemukset, osallisuus/osallistuminen	67	Jokainen osallistui yhteiseen taideteoksen tekemiseen. Jokainen onnistui. Nuorille mahdollisuuksia osallistua toteuttajina, tekijöinä, jolloin ovat myös oppineet uusia tapoja. Lapset ymmärtävät nyt paremmin mahdollisuutensa luovuuteen. Äiti-lapsi -ryhmät.
Verkostoitumisen/yhteistyön lisääntyminen: laajentuminen ja monipuolistuminen, eri alojen ammattilaiset keskenään ja muiden toimijoiden yhteen saaminen, osaamisen karttuminen verkostoissa, koulutukset ja ohjaukset	56	Taikalamppukeskukset ja alan ammattilaisten verkostoituminen. Yhdessä tekeminen ja uudet kivat kaverit ja aikuiset. Monipuolinen yhteistyö koulujen kanssa. Yhteistyökumppaneille tarjouksia keskuksilta. Vasikkasavut koonnut perheitä ja väkeä yhteen. Nuorten verkostoituminen.
Eryistarpeiden huomioon ottaminen: monikulttuurisuuden painottuminen, erityisnuorten huomioon otto, syrjäytymisen ehkäisy, perheittäin mukana eläminen, henkireikä myös huoltajille	52	Eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten osallistumisen mahdollisuudet. Lastensuojelulaitoksen nuorten tanssiprojektit. Maahanmuuttajien kuntoutuminen. Kesäleirit. Mahdollistanut osallistumisen erityisnuorillekin.
Itsetuntemuksen ja -ilmaisun vahvistuminen: uudet kokemukset, elämyksellisyys, lapsilähtöisyys, omien vahvuuksien löytäminen, sosiaalinen rikkaus, taiteellinen luovuus ja itsensä koettelu	50	Omakohittaiset taidekokemukset ja elämykset. Osallisuus taiteeseen, toiminnalliseen kulttuurielämykseen. Harppauksia kohti itsearvostusta ja omasta persoonallisuudesta iloitsemista. Kokemuksellisuus. Nuorten oma vaikuttamiskanava on keskuksessa olemassa.
Toiminnan hyvä laatu: hyvä taso, ammatillisuus mukana, taitelijat opettajina, taiteiden monipuolisuus mukana, kulttuurinen monipuolisuus mukana, tasa-arvo lähtökohtana, toiminnan mielekkäys	42	Teatteripolku on ollut todella laadukas. Saa tehdä taidetta hyvien ohjaajien kanssa. Monipuolistanut luovaa toimintaa. Työpajat antoisia päiväkotiin tuotuna. Näkemällä, tekemällä, kokeilemalla. Ammattimaisuus. Palvelut olleet antoisia.
En osaa sanoa/en tiedä/en tunne tms.	25	En ole kuullutkaan mistään asiaan liittyvästä.
Paikallisen/alueellisen kulttuurin hyödyntäminen: paikallistuntemus, paikallinen kulttuurihistoria tutuksi, kulttuurityö esiin paremmin alueellisista lähtökohdista, ympäristön viihtyisyyden lisääntyminen	23	Kulttuuriperintö. Toiminta on tuonut valtavasti hyötyä alueelle. Käsitösmuseon toiminta. Många unga har lärt känna sin hemort och sin hemorts historia på ett helt nytt sätt. Taide-museo - nyt "löydetty" kauppojen kupeesta.
Menetelmien, työtapojen ja toimintamallien kehittyminen: poikkitaiteellisuus, uusien menetelmien kokeilut ja vakiinnuttaminen	17	Uusien taidemallien kehittyminen, kokeilu ja toteuttaminen. Taideneuvola. Tiedon ja taidon vuorovaikutus tiivistyy työta-voiksi, jotka edelleen kehittyvät. Rytmikyläkiertueet.
Oppaita ja materiaaleja enemmän saatavilla, monipuoliset materiaalit eri taiteenaloilta	5	Bändikoulun ohjaajaopas. Kiertävä työpajamateriaali.

Taulukon 4 kooste vaikuttavuuden eri tekijöistä on kattava ja monipuolinen. Koosteen arvoa voi korostaa siksikin, että sen vaikuttavuustieto on noussut asiakkaiden piiristä spontaanisti tarjoamatta valmiita vastausvaihtoehtoja.

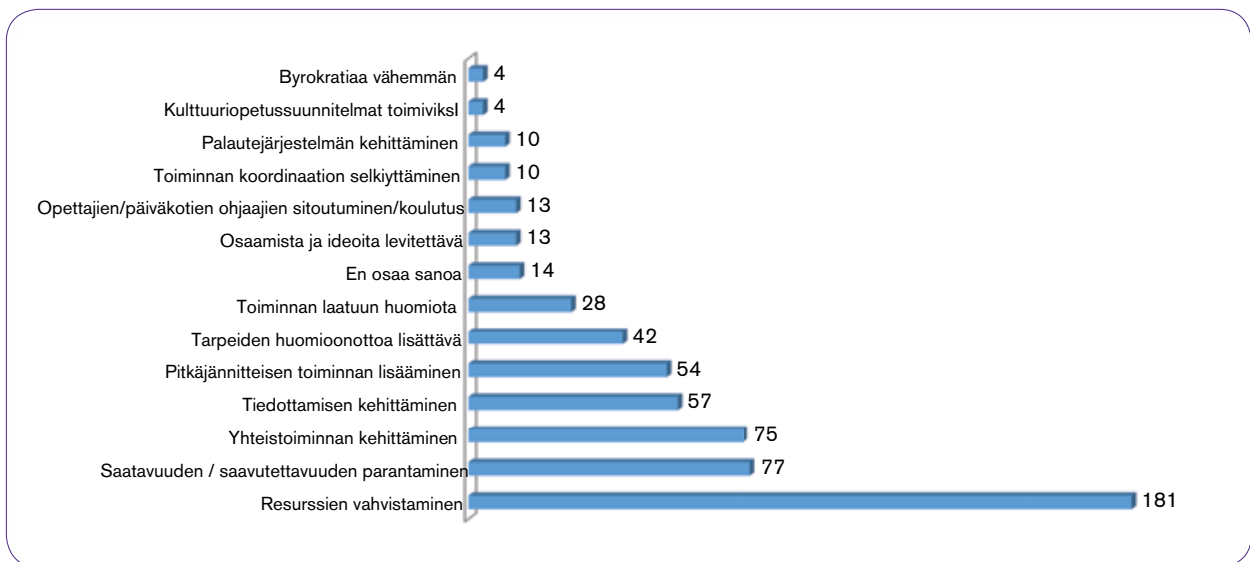
Muita yksittäisiä lausumia oli vähän ja ne eivät liittyneet juuri sisällöllisesti toisiinsa, joten niistä ei muodostettu enää uutta kategoriaa. Näistä lausumista esimerkkeinä mainittakoon, ettei tiloja on saatu lastenkulttuuritoimintaan, yhteistyö ollut vähäistä, vanhempien mukanaolo lisääntynyt ja taidetalo on meillä resurssi. Monet yksittäiset kommentit kyselyvastauksissa vakuuttivat esimerkiksi vahvuutena pidettiin: ”Monikulttuuriset kokemukset työpajojen kautta erityislasten kanssa”.

4.4 Taikalamppu-toiminnan kehittäminen asiakkaiden kannalta

Kuviossa 5 ja taulukossa 5 ovat vastaajien ehdotukset kehittää tai parantaa lastenkulttuurityötä. Vastaajia pyydettiin mainitsemaan tärkein keino parantaa tätä työtä.

Kuvion 5 mukaan vastaajat pitivät selvästi eniten tärkeänä keinona kehittää lastenkulttuurityötä vahvistamalla resursseja. Myös saavutettavuuden parantaminen, yhteistoiminnan ja tiedottamisen kehittäminen sekä pitkäjänteinen työ saivat vahvaa kannatusta.

Taulukossa 5 on kuvattu vastaajien ehdotukset yksityiskohtaisemmin kehittää lastenkulttuurityötä alueellansa. Taulukko kuvaa monipuolisesti toiminnan kehittämistarpeita. Oikeanpuoleisen sarakkeen sitaatit täydentävät kokonaiskuvaa.

Kuvio 5. Ehdotuksia ja keinoja kehittää tai parantaa lastenkulttuurityötä

Taulukko 5. Keinot kehittää lastenkulttuurityötä

Keinot kehittää tai parantaa lastenkulttuurityötä (kategoriat)	f	Lyhennettyjä sitaatteja vastauksista
Resurssien vahvistaminen: talous- ja henkilöresursseja, mm. työpajoja enemmän ja pitempikestoisia, lisää innostuneita ohjaajia – myös eri väestöryhmistä, tapahtumia, taidekursseja, tiloja	182	Resursseista on huutava pula ja iso osa ajasta menee rahoituksen hakemiseen. Lisää kiertäviä taideohjaajia. Pysyvä rahoitus takaa kouluille ja päiväkodeille jatkuvat palvelut. Samanlainen VOS-järjestelmä kuin taidelaitoksille. Mera resurser (financiella) givetvis! Lisää rahaa, kysyntää ja ideoita riittää.
Saatuuden / saavutettavuuden parantaminen: pienille paikkakunnille, alueellisen kattavuuden parantaminen, toimintaa monipuolisemmin, joskus maksaa liikaa, kouluihin lisää tarjontaa, viikonloppuisin toimintaa? Kielellinen saavutettavuus (ruotsinkielinen lastenkulttuuri).	77	Kiertelemällä kouluilla, sillä haja-asutusalueilla ei ole rahaa kuljetuksiin eikä toimintaan. Useammalle ikäluokalle toimintaa. Nyt läheskään kaikki halukkaat eivät pääse mukaan. Nuoret unohdettu. Vietäisiin Taikalamppu sinne, minne se oli alun perin suunnattu, syrjäseuduille, missä ei ole valmiita palveluja. Kamppiin on Itä-Helsingistä pitkä matka. Avoimen taide- ja kulttuuritoiminnan järjestäminen. Palvelut kaikille.
Yhteistoiminnan kehittäminen: yhdessä tekemisen ja verkostoitumisen lisääminen ja kehittäminen: kuntatoimijoiden kanssa, koulujen, päiväkotien ja neuvoloiden kanssa, järjestöjen kanssa, moniammatillisuus, taiteiden välisyys, yhteistyökumppaneiden lisääminen, kolmas sektori mukaan, taiteilijoiden kesken	75	Kunnan eri sektoreiden yhteistyö ja kokemusten vaihtaminen. Yhteistyö koulujen, taiteen perusopetuksen ja taidelaitosten kanssa. Laajempi verkostoituminen alueellisenä toimijana. Yhteistyö etsivän nuorisotyön kanssa. Todellisten yhteistyökohteiden löytyminen keskusten välillä. Taiteidenvälisyyttä lisää. Lastenkulttuuri kaikkien hallintosektoreiden asiaksi.
Tiedottamisen kehittäminen: lisääminen esim. koulujen ja päiväkotien kautta koteihinkin, nettisivut ajan tasalle, markkinointiin panostaminen	57	Nettiversioista voisi valita sopivan ohjelman ja tapahtuman. Interaktiiviset nettisivut. Eri kulttuurista tuleville oma tiedotuskanava. Verkoston sisäistä viestintää parannettava. Urheilu vie nyt voiton kulttuurista tiedotusvälineissä. Taikalamppu on koulun taideopetusta tukevaa, ei kilpailevaa toimintaa. Päätäjät tietoisemmiksi asioista. Lasten oma taikalamppulehti! Vanhempainiltoihin tietoiskuja.
Pitkäjänteisen toiminnan lisääminen: yleensä toiminnan jatkuvuus ja sen varmistaminen	54	Työpajoilla olisi jatkuvuutta. Toiminnan vakinaistaminen. Yhden tunnin työpaja on liian lyhyt. Taidekasvattajien ja tuottajien työllistäminen!
Tarpeiden huomioonottoa lisäävä: lapsilähtöisyys, nuorten kuuleminen/sitouttaminen, vanhempien mukaanotto, maahanmuuttajien tarpeet huomioon, haastavat ikäluokat mukaan	42	Lasten ja nuorten osallistaminen suunnitteluun ja sitä kautta sitouttaminen toimintaan. Maahanmuuttajille kulttuuritoimintaa ja toimipisteitä. Ennaltaehkäisevään työhön kunnat ovat halukkaita panostamaan /esim. sote-palvelut). Syrjäytymisuhan alla olevat nuoret! Lastensuojelun tapaukset! Tarpeet jo huomioon suunnitteluvaiheessa. Marginaaliryhmille toimintaa.
Toiminnan laatuun huomiota: laadun jatkuva kehittäminen, verkoston sisäinen asiantuntijakeskustelu, osallistujien arvostaminen käytännössä	28	Opettajiksi ammatillaisia, ei taideopiskelijoita. Kaikkien julkista tukea nauttivien taiteilijoiden, taidelaitosten ja yhdistysten velvollisuuksiin lisätään kouluvierailut. Ohjaajien innostuneisuus tärkeä. Toiminnallisuutta lisää. Monipuolisuus. Olennaiset henkilöt esiin paremmin.
En osaa sanoa/en keksi / en tiedä tai tunne asiaa	14	

Osaamista ja ideoita levitettävä: enemmän, laajemmin	13	Esim. opettajien kokemusten, ideoiden, tietojen vaihtoa. Valtakunnallinen levittäminen verkostossa. Paikalliset resurssit levittämiseen myös. Myös julkaisujen levitys. Toimintamallien kehittäminen ja levitys. Piipahtamisetkin joskus kouluissa ja päiväkodeissa ok. Hyvät toiminnot kierto.
Opettajien/päiväkotien ohjaajien sitoutuminen/koulutus: osallistuminen toimintaan	13	Opettajille koulutusta, jotta asia siirtyy koulutyöhön. Toimintaa enemmän ja aktiivisesti päiväkoteihin.
Toiminnan koordinaation selkiyttäminen: pelisäännöt selviksi mm. oman profiilin ylläpitäminen, kuka vastaa mistäkin, kilpailun poistaminen keskustusten väliltä	10	Toiminnan itsenäistäminen maakunnalliseksi osaksi kulttuurisektoria. Lastenkulttuurin integroiminen osaksi kuntien ja kaupunkien muita peruspalveluita.
Palautejärjestelmän kehittäminen: kaikille ja sen käyttöönotto, tulosten seuraamisen järjestelmää kehitettävä, työn arvokkuus enemmän esiin	10	Mikähän se tulos on? Jatkuva ja monipuolinen palaute käyttäjiltä ja sen hyödyntäminen. Poliitikkojen tulisi tuntea työn tulokset paremmin. Tieto tuloksista maailmalle. Huomiota lisää palaute- ja arviointijärjestelmien kehittämiseen. Kulttuurin terveysvaikutuksista lisää tutkimusta.
Kulttuuriopetussuunnitelmat toimiviksi: niiden toteuttamiseen lisää huomiota	4	Toteuttamalla tosissaan koulujen kulttuuriopetussuunnitelmia. Saatava osaksi valtakunnallisia opetussuunnitelman perusteita.
Byrokraatiaa vähemmän: hallinnon raskaus, kenttätöitä enemmän	4	Liian raskas hallinto. Aikaa työpajoissa enemmän. Taitelijoita enemmän, tuottajia vähemmän. Taideopettajien jalkautuminen lapsiryhmiin ja säännölliset taidetunnit. Organisaatio nielee rahat.

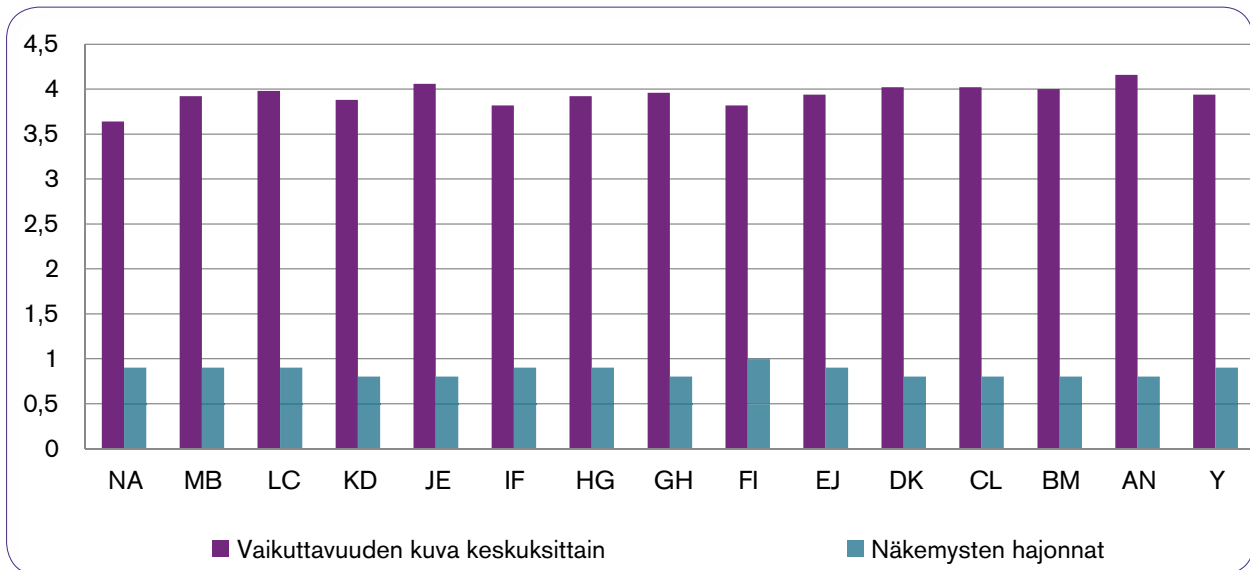
Muutama yksittäinen ehdotus ei sopinut taulukon 5 kategorioihin. Tällainen oli esimerkiksi tarve säännölliseen työhön. Yleisen kehittämisen kannalta mainittakoon vielä seuraavat sitaatit:

- *Enemmän kuntia mukaan yhteistyöhön*
- *Kunnan eri sektorien yhteistyö ja kokemusten vaihtaminen*
- *Toiminnan jatkuvuus pitäisi taata pidemmäksi aikaa kuin muutamaksi vuodeksi kerrallaan, ja sen tulisi johtaa ohjaajien/opettajien palkkaamiseen.*
- *Eri keskustusten menetelmien ja toimintatapojen tehokkaampi jakaminen alueiden ulkopuolelle.*
- *Lisää infoa esim. koulujen ja päiväkotien kautta suoraan lapsen kotiin.*

Vastaajia oli kaikkiaan 897, mutta noin puolet kyselyn saaneista jätti vastaamatta edellä olevaan kysymykseen. Useimmiten syy vastaamattomuuteen saattoi olla liian ohut tieto tai kokemus toiminnasta.

4.5 Vaikuttavuuden yleiskuva

Kuviossa 6 tuloksellisuus on laskettu kuudesta summamuuttujan keskiarvosta siten, että kuvion lukuarvo on muutettu asteikolle 1–5. Keskihajonnan lukuarvot on laskettu vastaavalla tavalla ja merkitty punaisilla pylväillä käyttäen vastaavaa asteikkoa. Mitä matalampi pylväs on, sitä yksimielisempi näkemys vastaajilla on asian tilasta (kuvion vaikuttavuudessa ovat toiminta ja edellytykset mukana). Tuloksellisuus kuvaa Opetushallituksen määrittelyn mukaan tuloksellisuus sisältää vaikuttavuutta, tehokkuutta (tässä lähinnä samaa kuin toiminta) ja taloudellisuutta (Opetushallitus 1998, 20–21), mikä ei aivan vastaa kuviossa 6 yhdistettyjen osa-alueiden ”vaikuttavuutta”, koska esimerkiksi taloudellisuus ei ole sama asia kuin resurssien määrä suhteessa tavoitteisiin. Sininen pylväs kuvaa siis karkeasti tässä kuvattua vaikuttavuuden keskimääräistä tasoa.

Kuvio 6. Vaikuttavuuden yleiskuva keskiarvoina ja keskihajontoina keskuksittain

Tarkempi varsinaisen vaikuttavuuden tilannekuva syntyy taulukon 6 perusteella, jossa on laskettu neljän vaikuttavuuden osa-alueen keskiarvot keskuksittain (sarake oikealla). Karkeasti voidaan kuvion 6 perusteella todeta, että vaikuttavuus on sitä vahvempaa mitä korkeampi on lila pylväs ja mitä matalampi on turkoosi pylväs.

Seuraavat taulukot 6 ja 7 kertovat keskusten toiminnan vaikuttavuudesta yksityiskohtaisemmin keskiarvoina ja keskihajontoina. Taulukot antavat myös mahdollisuuden verrata keskusten toimintaa toisiinsa jokaisen summamuuttujan osalta erikseen ja lisäksi vain vaikuttavuutta osa-alueiden summamuuttujien keskiarvon osalta.

Taulukko 6. Taikalamppukeskusten vaikuttavuus toiminnoittain ja keskuksittain (keskiarvot asteikolla 5–25)

Keskus	Edellytykset SUM1	Toiminta SUM2	Saavutettavuus, SUM3	Osallistavuus SUM4	Hyvinvointi SUM5	Politiikka SUM6	Vaikuttavuus (SUM 3-6)
NA	18,0	17,8	18,3	18,0	19,3	17,3	18,2
MB	18,8	19,8	19,4	20,3	20,4	18,4	19,6
LC	19,7	18,0	20,4	20,5	21,4	18,8	20,3
KD	19,6	19,2	18,2	18,7	20,5	19,4	19,2
JE	19,5	22,2	20,1	20,5	21,4	18,1	20,0
IF	20,5	21,8	19,0	18,4	18,6	15,7	17,9
HG	21,4	21,0	17,9	19,7	19,7	16,8	18,5
GH	19,3	20,9	18,9	19,6	20,4	19,3	19,6
FI	18,7	18,9	18,9	19,0	20,0	19,0	19,2
EJ	19,9	20,4	19,2	19,8	19,5	19,5	19,5
DK	18,1	23,0	20,0	20,1	20,8	18,9	20,0
CL	20,9	21,9	18,5	19,1	20,7	18,5	19,9
BM	18,7	18,7	18,7	20,5	22,5	20,5	20,6
AN	20,6	23,0	19,7	20,2	21,3	19,8	20,3
Y	19,5	20,5	19,1	19,5	20,4	18,8	19,5

Taikalamppu-keskusten vaikuttavuus on kyselyn mittarein osa-alueittain vertaillen varsin hyvää ja yhtenäistä tasoa. Keskiarvomittarilla hyvinvoinnin osa-alue on lievästi vahvin ja vastaavalla tavalla vähiten kulttuuripolitiikan alue. Se, mistä mittareista (väittämistä) kukin osa-alue muodostuu, on kuvattu liitteessä 1.

Taulukon 6 perusteella voidaan todeta, etteivät erot toimintakokonaisuuksittain tarkastellen ole kovin suuria keskusten välillä. Erot ovat selkeämpiä ja konkreettisemmin ymmärrettävissä, jos eroja tarkastellaan yksittäisinä toimintoina (väittäminä) keskusten välillä ja keskuskohtaisesti.

Keskiarvojen erot keskusten välillä ovat vaikuttavuuden osa-alueita koskien (SUM 3–6) vaihtelevat keskimäärin välillä 17,9–20,6. Vaikuttavuutta voidaan taulukon 6 perusteella arvioida myös suhteessa edellytyksiin (SUM1) ja toimintaan (SUM2). Tällainen analyysi vertailuna ei ole kuitenkaan kovin perusteltua, koska keskuksat ovat toimineet verkostossa kovin eripituisia aikoja.

Toiminnan edellytyksiä ehkä keskeisimmin kuvaava muuttuja on se, millaiset taloudelliset resurssit

keskuksilla on. Summamuuttuja (SUM1) kuvaa sitä laskennallisesti vain ”viidesosan”. Tarkemmin asia on kuvattu taulukossa 3 ja liitteessä 5, jonka perusteella havaitaan myös, etteivät taloudelliset resurssit selitä juurikaan vaikuttavuudesta saatua kokonaistulosta. Asteikolla 1–5 taloudelliset resurssit vaihtelivat keskusten välillä varsin paljon (2,2–3,8). Vapaissa vastaauksissa resurssien puute tuli esiin usein. Tästä yhtenä melko tyyppillisenä esimerkkinä mainittakoon seuraava vastaus: ”Lisäämällä rahoitusta, joka mahdollistaa pitkäjänteisemmän kehittäytymisen.”

Taulukon 7 perusteella havaitaan, että keskihajonnat ovat lähes samaa kohtalaista tasoa toiminnoittain koko verkostossa. Keskusten välillä hajonnat eivät myöskään vaihtelevat kovin paljon. Toiminnoittain (väittämittäin) erot ovat keskusten välillä osin suurempia.

Taulukon 7 perusteella havaitaan, että valituissa kohteissa näkemykset hajaantuvat eniten toimintaedellytysten ja kulttuuripoliittisten vaikutusten osalta ja vastaavasti vähiten toiminnassa onnistumisen ja hyvinvointipalvelujen osalta.

Taulukko 7. Taikalamppukeskusten vaikuttavuus toiminnoittain ja keskuksittain (keskihajonnat asteikolla 1–5)

Keskus	Edellytykset SUM1	Toiminta SUM2	Saavutettavuus SUM3	Osallistavuus SUM4	Hyvinvointi SUM5	Politiikka SUM6	Yhteensä SUM3-6
NA	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
MB	1,0	0,9	0,9	0,8	0,7	0,9	0,8
LC	1,0	0,8	0,8	0,9	0,7	0,9	0,8
KD	0,8	0,9	0,9	0,8	0,8	0,9	0,9
JE	0,7	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
IF	0,8	1,0	1,0	0,8	1,0	0,9	0,9
HG	0,9	0,8	0,8	0,7	0,8	0,9	0,8
GH	0,9	0,9	0,9	0,9	0,7	0,8	0,8
FI	1,1	1,0	1,0	0,9	0,9	1,1	1,0
EJ	0,9	1,0	1,0	0,8	0,8	0,9	0,9
DK	0,9	0,9	0,9	0,5	0,9	0,9	0,7
CL	0,9	0,9	0,9	0,7	0,7	0,8	0,8
BM	0,8	0,9	0,9	0,9	0,7	1,0	0,9
AN	0,8	0,9	0,9	0,6	0,7	0,9	0,8
Y	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	0,9	0,9

4.6 Vaikuttavuuden yhteydet

Taikalamppu-toiminnan edellytykset ovat yhteydessä selvimmin toimintaan, mutta jonkin verran myös vaikuttavuuden eri osa-alueisiin. Odotetusti vaikuttavuuden osa-alueet korreloivat keskenään kohtalaisesti tai jopa vahvasti. Toiminnan yhteys on selvintä saavutettavuuteen ja osallistavuuteen. Taulukossa 8 on kuvattu vaikuttavuuden yhteydet (r = korrelaatio) osa-alueittain.

Pelkästään taloudelliset resurssit (arvioituna suhteessa tavoitteisiin) ei tässä aineistossa osoittautunut ollenkaan merkittäväksi toimintaan yhteydessä olevaksi taustatekijäksi (r = 0,13). Talousresurssien yhteys toiminnan yleisiin fyysisiin puitteisiin on taas selvempi (r = 0,39). Talousresurssien yhteys toimintaan näkyi kyselyaineiston tulosta selvemmin vierailtaessa keskuksissa. Keskusten tilanne-erot tässä asiassa olivat poikkeuksellisen selvät.

Keskusten yhteiseen strategiaan perehtyminen on yhteydessä kohtalaisesti toimintaan, osallistavuuteen ja hyvinvointipalveluihin ($r > 0,3$). Tulos näiltä osin voidaan tulkita myönteisesti laajemminkin toimintaa ohjaavia päätöksiä koskien.

Kun taulukon 8 yhteyksiä tarkastellaan yksittäisten väittämien ja kysymysten (väittämien) osalta, havaitaan, että taloudelliset resurssit ja koulutukseen osallistuminen korreloivat keskenään aika vähän (r = 0,24), arviointitoiminta ja koulutukseen osallistuminen kohtalaisesti (r = 0,50), strategiaan perehtyminen ja koulutukseen osallistuminen samoin (r = 0,36), ja edelleen myös kohtalaisesti toiminnan tavoitteiden tarkoituksenmukaisuus ja toimintasuunnitelman toteutuminen (r = 0,50) ja hyvinvointipalvelut ja lapsilähtöinen toiminta (r = 0,51). Mainituista yhteyksistä voidaan karkeasti tulkita, että koulutukseen osallistuminen, tavoitteisiin perehtyminen ja lapsilähtöisyyden periaate ovat keskeisiä toimintaan vaikuttavia tekijöitä.

Taulukko 8. Vaikuttavuuden yhteydet osa-alueittain

Osa-alue		Edellytykset	Toiminta	Saavutettavuus	Osallistavuus	Hyvinvointipalvelut	Kulttuuripolitiikka
Edellytykset	r		,48	,10	,30	,22	,29
Toiminta	r	,48		,66	,60	,56	,47
Saavutettavuus	r	,10	,66		,74	,65	,56
Osallistavuus	r	,30	,60	,74		,75	,66
Hyvinvointipalvelut	r	,22	,56	,65	,75		,60
Kulttuuripolitiikka	r	,29	,47	,56	,66	,60	

5 Keskuskohtaiset tulokset ja päätelmät

5.1 Annantalon taidekeskus

Annantalo on Helsingin kulttuurikeskuksen ylläpitämä, monitaiteinen lasten, nuorten ja perheiden taidekeskus. Sen tehtävänä on tarjota pääkaupungin lapsille ja nuorille suotuisa ilmapöytä ja edellytykset taiteen tekemiselle ja kokemiselle. Annantalon yleiset kehittämistehtävät Taikalamppu-verkostossa kaudella 2009–2013 ovat olleet ruotsinkielisen lastenkulttuurin koordinointi, esittävän taiteen kehittäminen ja kansainvälinen yhteistyö. Annantalon oma Taikalamppu-toiminta on painottunut sanataiteeseen, esittävään taiteeseen ja opettajille tarkoitetun kultus.fi –portaalin uudistustyöhön.

Edellytykset

- Talousresurssit suhteessa toteutetun toiminnan volyyymiin ovat erinomaiset.
- Yleiset toimintapuitteet ovat kiitettävät. Annantalo tarjoaa toimintatilat, minkä lisäksi osa toiminnasta tapahtuu yhteistyötahojen toimitiloissa, kuten kouluissa.
- Toimintaa ohjaavaa strategiaa suhteessa Annantalon taidekeskuksen kokonaisuuteen ei ole. Taikalamppu-toiminnasta vastaavat useat henkilöt eikä tätä kehittämistehtävää ole allokoitu selkeästi. Taikalampun strategiaa hyödynnetään kohtalaisesti.
- Tavoitteet on asetettu projektikohtaisesti tarkoituksenmukaisesti, mutta yleisemmät tavoitelinjaukset eivät ole riittävästi artikuloituja.
- Lastenkulttuurityön merkitystä koskevat asenteet

ovat Helsingissä suhteellisen myönteisiä, mutta eri toimijat eivät ole löytäneet yhteistä tahtotilaa kehittämistyössä. Annantalo voisi panostaa verkottamista-voittoeseen enemmän.

Toiminta

- Toimintasuunnitelma on toteutunut hyvin.
- Taikalampputoiminnan menetelmien kirjo on suhteellisen monipuolinen. Menetelmien kehittämiseen ja levittämiseen voi kiinnittää huomiota enemmän.
- Annantalo järjestää vuosittain täydennyskoulutusta HIMO-seminaarin muodossa, johon osallistuu muun muassa taidekasvattajia, taidelaitosten edustajia ja opettajia. Opettajille järjestetään myös menetelmäkoulutuksia ja säännöllisesti info-tilaisuuksia. Täydennyskoulutus on kokonaisuutena Annantalon näkökulmasta hyvin mukana toiminnassa.
- Annantalon oma arviointitoiminta on toiminta-kohtaista ja taikalamppu-tavoitteiden asettaminen strategisella tasolla on kehittämisyhteisöissä. Oma arviointitoiminta kehittämisen tukena voisi vahvistaa. Taiteilija koulussa –toiminnan ja Kirjanäyttämö-projektin yhteydessä toteutettiin sähköinen kysely. Taiteilijakoulussa toiminnan osalta kyselyä hyödynnettiin toiminnan jatkuessa. Kirjanäyttämön kyselyä hyödynnetään, jos toiminta jatkuu. Kokonaisuutena taikalamppu-toiminnan tavoitteiden saavuttamisesta ei ole kerätty systemaattista tietoa.
- Yhteistyö eri kulttuuritoimijoiden välillä Helsingin alueella on osin melko vähäistä ja erityisesti taidelaitosten kanssa tehtävää yhteistyötä voisi edelleen

kehittää. Himo-seminaari on järjestetty yhdessä paikallisten taidelaitosten ja museoalan toimijoiden sekä museopedagogien yhdistyksen Pedaali ry:n kanssa. Tavoitteeksi on asetettu taidelaitosten herättelemine ja toiveena Helsingin lastenkulttuuripalvelujen kokoaaminen, johon on todettu olevan tarvetta.

- Kyselyyn vastaajan kommentti (Annantalo): ”Taitteen tuominen sellaisille lapsille, joiden kodit eivät tutustuta välttämättä lapsiaan kulttuuriin.”

Saavutettavuus

- Toiminta on projektiluontoista ja saavuttaa eri ikäryhmiä vaihtelevasti projektien mukaan. Ikäryhmäsaavutettavuus on kohtalainen.
- Projektkohtaista toimintaa on suunnattu Helsingin keskustassa sijaitsevan toimitalon lisäksi lähioiden kouluihin. Taideneuvolatoimintaa on viety myös lähiöihin. Esimerkiksi arviointikaudella on järjestetty kolme projektia, joissa taiteilija on toiminut koulussa opettajan työparina. Alueellinen saavutettavuus ei ole kovin hyvä ja vaihtelee projekteittain.
- Erityisryhmien taidekasvatuksessa Annantalon taikalampputyö on kehittänyt ruotsia äidinkielenään puhuvien taidekasvatusta, esimerkiksi Orboet-sanataidenäyttely. Ruotsinkielisen taidekasvatuksen edistämiseksi on tehty jonkin verran yhteistyötä BARK:in kanssa. Kehittämistyö on alkuvaiheessa. Dancehearts -tanssikerho on toteutettu yhdessä Uudenmaan CP-yhdistyksen kanssa. Erityisryhmien saavutettavuuteen voi kiinnittää huomiota enemmän.
- Alan toimijoiden saavutettavuus on pysynyt ennallaan.
- Erityisesti kouluissa tapahtuvassa toiminnassa on enemmän kysyntää kuin tarjontaa.

Osallistavuus

- Lasten ja nuorten osallistamista on toiminnassa hyödynnetty jonkin verran.
- Kulttuuriharrastusten monipuolistumista on tapahtunut erityisesti perheille suunnatussa Taideneuvola-toiminnassa.
- Mahdollisuuksia perheiden omaehtoiseen harrastamiseen on lisätty julkaisemalla Tehdään taidejuttuja -kirja.
- Annantalon taidekasvatuksessa osallistaminen on

ymmärretty perehdyttämisenä korkealaatuiseen taidetarjontaan ja kulttuuriperinteeseen. Tämä näkyy joissakin toimintamalleissa lapsilähtöisyyttä enemmän taiteilija- ja teosvetoisempana lähestymistapana. Esimerkiksi Kirjanäyttämö -toimintamalli on ollut laadukas teatteriprojekti kouluille, jonka tavoitteena on tunnustetun kaunokirjallisuuden lukemisen lisääminen. Teatteriprojektilla on ollut ammattikäsi-kirjoittajat ja puvustaja. Tavoitteena on ollut ammattimaisen teatteriprosessin toteuttaminen.

- Yhteistoiminnallisuutta on hyödynnetty toiminnassa hyvin.

Hyvinvointi

- Palautteiden perusteella erityisesti koulujen taiteilija-opettaja-yhteistyöprojektit ovat antaneet uusia virikkeitä sekä oppilaille että opettajille ja herättäneet kiinnostuksen taidetoimintaan.
- Moniammatillista hyvinvointiyhteistyötä toiminnassa on vähän. Kontakteja eri ammattiryhmiin voisi lisätä.
- Palautteiden perusteella toiminta tarjoaa toistuvia onnistumisen kokemuksia siihen osallistuville.
- Viitteitä syrjäytymiskiirteen pysäyttämistä on tullut taiteilija-opettaja-kyselyissä
- Hyvinvointitavoitteet ovat toiminnassa kohtalaisesti esillä.

Kulttuuripolitiikka

- Kulttuuripoliittinen vaikuttaminen näkyy yhteistyönä Helsingin opetusviraston kanssa ja jonkin verran taide- ja museolaitosten kanssa. Työ on haasteellista, koska toimijoita on paljon. Keskinäistä lähentymistä on tapahtunut, mutta tuloksia on vielä niukasti.
- Lasten ja nuorten ääni näkyy koko Annantalon toiminnassa päätöksen teossa mm. nuorten vaikuttamisjärjestelmä Ruutiin osallistumisena ja sen tulosten huomioimisena suunnittelussa. Helsingin kouluissa on käytössä kulttuurikasvatussuunnitelma. Kulttuuri kouluihin -hanke on pyrkinyt tuomaan tietoa kulttuuritoiminnan merkityksestä kouluissa opettajille ja hanketta toteutetaan yhteistyössä opetusviraston kanssa. Annantalon haasteena on laajan tarjonnan ja asiakaskunnan tavoittaminen ja kulttuuriopetussuun-

nitelman kehittäminen yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

- Parhaiten medioissa on näkynyt näyttelytoiminta

Yhteenveto

Annantalon taikalampputoiminnan toimintaedellytykset ovat taloudellisesti ja toimintapuitteiden osalta erittäin hyvät. Strategisia linjauksia voisi kehittää edelleen sekä taidekeskuksen koko toiminnan ja taikalampputoiminnan välillä että suhteessa taikalampun yhteiseen strategiaan.

Taikalampputoiminta on laadullisesti hyvää ja monipuolista, mutta määrällisesti melko suppeaa. Suppeuden mielikuva johtuu suureksi osaksi siitä, että taikalampputoimintaa ei ole kuvattu suhteessa Annantalon muuhun toimintaan vaan itsearvioitu erillisenä. Arviointitoimintaa on tehty kiitettävästi yksittäisten toimintojen yhteydessä, mutta kokonaisuutena arviointia on hyödynnetty kehittämisessä vähäisesti. Yhteistyötä eri toimijoiden välillä on jonkin verran, mutta sitä kannattaa kehittää edelleen.

Taikalampputoiminnalla saavutetaan eri ikäryhmiä suhteellisen hyvin, mutta toiminta ei ole kovin laajoja asiakasryhmiä tavoittavaa eikä alueellisesti kovin kattavaa. Alan toimijoiden saavutettavuutta voi kehittää edelleen luomalla verkostoja alan ammattilaisten välille. Toiminnalla olisi selkeästi enemmän kysyntää.

Toiminta on osallistavaa ja yhteistoiminnallista, osittain myös lapsilähtöistä. Se on rikastanut taideharrastusmahdollisuuksia ja omaehtoista toimintaa. Osallistujamäärät näissä toiminnoissa ovat monesti pienehköjä, mutta poikkeuksen muodostavat erimerkiksi tapahtumapäivät, joissa on runsas osallistujamäärä.

Hyvinvointia on tuettu antamalla onnistumisen kokemuksia osallistujille ja tekemällä jonkin verran hyvinvointiyhteistyötä erityisryhmien kanssa. Hyvinvointitavoitteet ja moniammatillisuus voisivat näkyä toiminnassa enemmän.

Lapsipoliittista ja lastenkulttuuripoliittista vaikuttamista kannattaa vahvistaa.

5.2 Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu, Lastenkulttuurikeskus LASTU

Lastenkulttuurikeskus Lastun taustayhteisö on yhdistys. Lastun toimitilat sijaitsevat Lapinlahdella, mutta Lastun toiminta-alue kattaa koko Pohjois-Savon maakunnan. Toiminnan periaate on työpajojen, ja muun lastenkulttuuritoiminnan vieminen lähelle yleisöä. Lastun vahvuuksia ovat arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikasvatuksen erityisosaaminen sekä monitaiteisuus. Toiminnan punainen lanka on yhteys arkkitehtuuriin, ympäristöön ja paikallisuuteen.

Edellytykset

- Talous- ja henkilöresurssit suhteessa tavoitteisiin ovat poikkeuksellisen niukat. Tilanteen tekee haastavaksi myös seudun kuntien kireä taloustilanne. Helpotusta on hieman löytynyt projektirahoituksella. Rahoituksen hankkiminen sitoo toisaalta voimavaroja.

- Yleiset toimintapuitteet ovat siltä kannalta hyvät, että Lastun toiminta on rakennettu paikallisen ympäristön ehdoilla ja seudun arkkitehtoninen perinneympäristö sekä luonnonympäristö on tyyppinen maaseutuympäristö, joka tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia juuri ympäristökasvatukselle. Lastu toimii sekä omassa talossa että alueella eri toimijoiden tiloissa ja ympäristöissä. Periaatteena on yleisimminkin viedä toimintaa sinne, missä lapset ja nuoret ovat.

- Toiminnan periaatteet noudattavat hyvin Taikalampun yhteistä strategiaa, mutta strategista johtamista on syytä kehittää edelleen. Pieni henkilöstömäärä edellyttää toisaalta voimavarojen suuntaamista operatiiviseen toimintaan.

- Tavoitteet on asetettu tarkoituksenmukaisesti seudun tarpeista ja kehittämistehtävistä käsin, mutta tavoitteiden täsmentämiseen ja artikulointiin voi kiinnittää enemmän huomiota.

- Lastu on tehnyt merkittävää työtä alueella asenteiden kohentamiseksi lastenkulttuuria kohtaan. Asenneilmasto on kehittynyt myönteiseen suuntaan, mutta taloudelliset realiteetit ovat hidastaneet tätä kehitystä.

Toiminta

- Toimintasuunnitelma on toteutunut suunnitelun mukaisesti ja toimintaa on täydennetty kauden aikana ketterästi uusien mahdollisuuksien ja projekti-rahoitusten avautuessa.
- Arkkitehtuuri- ja ympäristökasvatukselle sekä kulttuuriperintökasvatukselle on kehitetty monipuolisia ja luovia toimintatapoja ja menetelmiä. Esimerkiksi Lastun toimitalon pihalla kohoava lasten rakentama majakylä on jo vakiintunut käytäntö, jossa aiempien ikäluokkien rakennelmat ovat jo korjausrakentamisen kohteina. Kylä opettaa rakentamisen, kaupunkisuunnittelun ja ympäristösuunnittelun periaatteita toiminnallisesti. Toimintatapa edellyttää myös materiaalihankintoja, vaikka luonto tarjoaakin osansa. Vakiintuneita työpajakokonaisuuksia on toistakymmentä, minkä lisäksi keskus tarjoaa verkkomateriaaleja ja lainattavia näyttelyitä. Menetelmien levittämiseen voi kiinnittää enemmän huomiota esimerkiksi yhteistyöverkostojen avulla, koska omaa henkilöstöä on tosi vähän.
- Toiminnasta on kerätty palautetta ja toimintaa on suunnattu sen mukaan. Systemaattista toimintakokonaisuuksien arviointia kannattaa kehittää.
- Lastu on tehnyt merkittävää maakunnallista koordinointi- ja verkottamistyötä Pohjois-Savossa tuomalla yhteen kulttuuritoimijoita. Pohjois-Savoon on synnytetty kulttuurikuriiriverkosto yhteistyössä eri taitealojen aluekeskusten kanssa. Verkoston hoitamisesta vastaavat paikalliset kulttuurisuunnittelijat. Lastu on vaikuttanut erityisesti päivähoidon ja koulujen mahdollisuuksiin toteuttaa taide- ja kulttuurikasvatusta sekä aktivoi alueen museoiden taidekasvatustoimintaa. Lastu on siis tärkeä kokoava toimija ja innostaja ja on tarjonnut asiantuntemustaan myös yhteisten projektien suunnitteluun ja rahoituksen hakuun.
- Kyselyyn vastaajan kommentti (Lastu): Ilman Lastun järjestämää taiteen perusopetusta ja erilaisia taideleirejä ym. tapahtumia, alueen lapsilla ei olisi juuri minkäänlaisia mahdollisuuksia kulttuuriharrastuksiin.”

Saavutettavuus

- Ikäryhmäsaavutettavuus on suhteellisen hyvä, mutta se vaihtelee laajalla alueella paljon.
- Toiminta saavuttaa suhteellisen hyvin laajan Ylä-Savon alueen ja hajanaisesti Pohjois-Savoa, tässä suhteessa toimitaan jo resurssien osalta ääriarjoilla
- Erityisryhmiä saavutetaan projektiluonteisesti, mutta tätä saavutettavuuden aluetta voi edelleen kehittää. Esimerkiksi Pekka Töpöhäntä / Kissa vieköön yleisötyöhanke toteutettiin yhdessä Kuopion kaupungintalon, Kuopion perhetyöntekijöiden ja Alavan kriisi/perhetyön keskuksen kanssa. Projekti tavoitti perheitä, jotka olivat syrjäytymisuhan alla tai joilla oli muita sosiaalisia ongelmia. Toimintaan osallistui 50 perhettä, minkä lisäksi toiminnasta koottiin itsenäisesti hyödynnettävä materiaaliapaketti koululaisryhmien käyttöön.
- Alan toimijoiden saavutettavuus on parantunut alueella merkittävästi verkottamis- ja koordinoitavuuden tuloksena. Talkoohenkistäkin toiminta-apua on aika ajoin mukana.
- Kysyntä ylittää resurssit tällä alueella huolestuttavassa määrin.

Osallistavuus

- Lasten ja nuorten osallisuutta on tuettu sekä suhteessa omaan ympäristöön että alueen taidelaitosten tarjontaan.
- Lasten ja nuorten mahdollisuudet kulttuuriharrastuksiin ovat lisääntyneet jonkin verran, mutta muutos suhteessa aiempaan on merkittävä, koska tarjontaa arkkitehtuuri- ja ympäristökasvatuksen ja eri taiteiden alueella on ollut erittäin vähän. Esimerkiksi koulujen kerhotoimintaa on lisätty, kuten Talottiistai- ja muotomaanantai-arkkitehtuurikerhot eri puolilla toimialuetta.
- Lasten mieltäminen aktiivisina toimijoina suhteessa omaan ympäristöönsä on nostettu Lastun keskeiseksi toimintaperiaatteeksi, ja sen kehittävät osallistavat menetelmät on otettu osaksi päivähoidon ja koulujen opetusta.
- Lastu on lisännyt erityisesti omaehtoisen harrastustoiminnan mahdollisuuksia, mutta dokumentteja näiden toteutumisesta ei ole.
- Toiminta on erittäin lapsilähtöistä.

- Käytetyt menetelmät ovat vahvasti yhteistoiminnallisia.

Hyvinvointi

- Lastu on vaikuttanut Pohjois-Savon alueella lasten ja nuorten positiiviseen ympäristösuhteeseen ja tuonut virikkeitä ympäristöstä huolehtimiseen ja luontoarvojen omakohtaiseen kokemiseen
- Moniammatillinen hyvinvointiyhteistyö toteutuu ennen muuta koulujen opettajien ja päivähoidon henkilöstön kanssa, minkä lisäksi hyvinvointiin liittävää kehittämistyötä on tehty projekteina.
- Palautteiden perusteella toiminta on tuottanut toistuvia onnistumisen kokemuksia. Esimerkiksi Valoa latoon, -majaan ja -vinttiin -työpajat ja -kurssit on otettu kouluissa innolla vastaan ja opettajapalautteen mukaan ne parantavat kouluviihtyvyyttä, innostavat opettajia ja tuovat merkittävän lisän maaseutukoulujen kulttuuritoimintaan.
- Syrjäytymiskiirteen pysäyttämistä ei ole konkreettisia näyttöjä, mutta palautteiden perusteella toiminta on koettu syrjäseudun nuorten identiteettiä vahvistavana.
- Hyvinvointitavoitteet näkyvät toiminnassa, mutta niitä voisi vielä toiminnassa vahvistaa entistä enemmän. Tarpeeseen voi olla nykytilanteessa vaikea reagoida resurssien puutteen vuoksi.

Kulttuuripoliittikka

- Lastenkulttuurityön arvostus on noussut alueella merkittävästi. Tämä koskee erityisesti niiden toimijoiden vaikutuspiirejä, joihin Lastulla on säännöllinen yhteys ja yhteistoimintasuhde. Yhteistyön merkitys on tiedostettu ja erityisesti pienet kunnat ovat Lastun avustuksella alkaneet löytää malleja yhteiselle kulttuurisuunnittelulle. Maaseutualueiden lastenkulttuurityöhön Lastulla on erityistä annettavaa, mutta myös päätehtävässä osaamisessa laajemminkin. Työn tuloksena Pohjois-Savon lastenkulttuurifoorumista ollaan muodostamassa seutukunnalliset työryhmät.
- Lasten ja nuorten ääni on tuotu tietoon poliittiseen päätöksentekoon ympäristöä ja ympäristösuunnittelua koskevissa kysymyksissä
- Kuopioon on synnytetty yhteistyössä eri toimijoiden kanssa Kulttuuripolkumalli ja tavoitteena on kehittää maakunnallinen malli, joka on sovelletta-

vissa pienten paikkakuntien kulttuuriopetukseen. Maakuntaan on luotu yhteistyöprojekteina ympäristö-, kirjasto-, museo- ja musiikkipolut. Lastu tarjoaa ohjattuja ympäristöpolkujoukkoja. Kokonaisuutena Lastun rooli sekä suunnittelussa että toteutuksessa kulttuuripolkujen kehittämiseksi on ollut merkittävä.

- Lastenkulttuuri on näkynyt paikallisissa medioissa melko hyvin.

Yhteenveto

Lastun taloudelliset toimintaedellytykset ovat tosi niukat, mikä rajoittaa kehittämistoimintaa. Toiminta on suunniteltu paikallisiin resursseihin istuvaksi ja edellytyksiä on luotu tehokkaalla verkottumisella. Toimintapuitteet arkkitehtuuri- ja ympäristökasvatukselle ovat hyvät, taide- ja kulttuurilaitosten tarjonta alueella on kohtalainen. Strategista johtamista voi edelleen kehittää. Kyse on erityisesti siitä, miten alueen kulttuuriresursseja voidaan linkittää enemmän lastenkulttuurin hyväksi. Asenteet lastenkulttuuria kohtaan ovat kehittyneet myönteiseen suuntaan, mikä parantaa toimintaedellytyksiä. Kokonaisuutena toimintaedellytysten osalta työskennellään ääriarjoilla.

Toiminta on rikasta, monipuolista ja lähellä lasten tarpeita. Osaamisen jakamista voisi kehittää edelleen, vaikka Lastu on tuonut täydennyskoulutuksilla osaamista alueelle, ja valtakunnallisesti arkkitehtuuri- ja ympäristökasvatukseen. Arviointijärjestelmiä toiminnan kehittämiseksi on syytä kehittää edelleen esimerkiksi alueen lastenkulttuuritoimijoiden kanssa yhteistyössä. On todettava, että jo tässä vaiheessa alueen yhteistyö eri taidealojen ja opetuksen välillä on kehittynyt merkittävästi.

Toiminnan saavutettavuus on kohtuullisen hyvällä tasolla, mutta alueelliset erot ovat tässä asiassa erittäin suuria ja kysyntä ylittää tarjonnan moninkertaisesti. Erityisryhmien saavutettavuutta on parannettu, ja tätä kehittämistyötä on tärkeää jatkaa edelleen.

Osallistavuuden periaate läpäisee hyvin sekä suunnittelun että toteutuksen ja alueella on nähtävissä yleisempääkin taideharrastuneisuuden lisääntymistä.

Toiminnassa on nähtävissä hyvinvointivaikutuksia erityisesti suhteessa lasten ja nuorten ympäristösuhteessa ja kulttuuriympäristön ja kulttuuritarjonnan omaksi kokemisessa sekä kouluviihtyvyydessä. Suun-

nittelun ja koordinoinnin tasolla hyvinvointitavoitteet ovat esillä, mutta niihin voi kiinnittää entistä systemaattisemmin huomiota.

Lastu on vaikuttanut lapsipoliittisiin ja lastenkulttuuripoliittisiin arvostuksiin myönteisesti ja tuonut lastenkulttuuritavoitteet hyvin kuntien tietoisuuteen. Kulttuuripolkujen kehittäminen on aktiivisessa vaiheessa useissa kunnissa ja pisimmällä Kuopiossa. Lastenkulttuurin näkyvyys medioissa on ollut kohtalaisen hyvää. Alueen suurten kaupunkien lastenkulttuurityön niveltäminen Lastun toimintakonseptiin osaamisen ja kulttuuriajattelun keskinäisen jakamisen kautta on suuri tulevaisuuden haaste, vaikka verkot onkin jo heitetty veteen.

5.3 Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX

Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARXin kehittämistehtävinä Taikalampputoiminnassa ovat sirkus- ja näyttämötaidetta, festivaaleja ja tapahtumien kehittäminen sekä saavutettavuuden ja yhteistyörakenteiden kehittäminen. ARX toimii osana Hämeenlinnan kaupungin lasten ja nuorten palveluiden organisaatiota. ARX on paitsi lastenkulttuurin talo Hämeenlinnan Verkatehtaalla, se toimii myös alueellisesti. Keskuksen toimintaan kuuluu Taikalampputoiminnan lisäksi muun muassa Suomen vanhin lasten taidefestivaali Hippalot. Vuonna 2009 toteutunut kuntaliitos on kasvattanut toiminta-alueita ja tuonut mukaan uusia asiakasryhmiä, joille toiminta ei ole ollut entuudestaan tuttua.

Edellytykset

- Talousresurssi suhteessa toimintaan on ollut hyvä. Vuonna 2009 toteutunut useamman kunnan liitos on kuitenkin lisännyt resurssien tarvetta. Projektirahoituksia hakemalla on onnistuttu saamaan toiminnalle lisää resursseja esimerkiksi Suomen kulttuurirahastolta.

- Yleiset toimintapuitteet kulttuurikeskuksen ARX-talossa ovat erinomaiset. Palautte talon käyttäjiltä tukee myös tätä päätelmää. Toiminnassa hyödynnetään myös koulujen ja muiden kansatoimijoiden omia tiloja.

- Toiminta on suunniteltu vahvasti strategiavetoisesti sekä suhteessa taikalamppuverkoston yhteiseen strategiaan että paikallisiin lapsipoliittisiin strategioihin. Lisäksi on kehitetty esimerkiksi Satakieli-teesit yhteistyössä Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa lapsilähtöisen toiminnan kriteereiksi. Teesi- en avulla luovia ja osallistavia periaatteita voidaan tarkastella ja kehittää opetuksen ja kasvatuksen eri asteilla.

- Tavoitteet on asetettu tarkoituksen mukaisesti alueen tarpeista ja kehittämistehtävistä käsin.

- Asenteet kunnassa ovat myönteiset lastenkulttuuria kohtaan ja ARX on tehnyt merkittävää työtä asenteiden parantamiseksi uusien alueiden liittyttyä kuntaan.

Toiminta

- Toimintasuunnitelma on toteutunut hyvin ja kausien aikana on lisätty toimintaa tarvelähtöisesti.

- Toiminnassa käytetyt menetelmät ovat varsin monipuolisia. Esimerkiksi Olipa kerran –teatterikasvatuskokonaisuus tarjoaa päivähoidon viisivuotiaille monipuolisesti työpajoja, teatterivierailuja ja omien näytelmien esittämismahdollisuuksia. Operaatio Sammaleinen on innovatiivinen taide- ja tiedekasvatusta yhdistävä toimintamuoto, joka tarkastelee ilmastonmuutosta ja antaa toivoa paremmasta. Menetelmällinen kehittämistyö on ollut tuloksellista.

- ARX on merkittävä täydennyskouluttaja ja on hyödyntänyt koulutusta toiminnan levittämiseksi. Esimerkiksi koulujen ja varhaiskasvatuksen yhteishenkilö verkoston Into-vastaavat ovat saaneet koulutusta työhönsä.

- Arviointeja ja palautteita on hyödynnetty toiminnan kehittämisessä: Palautetta on koottu suunnittelun tueksi erityisesti kouluille suunnatuista työpajoista, jotta ne vastaisivat mahdollisimman hyvin koulujen tarpeita. Kokonaisuutena toiminnan arviointiin voi kiinnittää enemmän huomiota kattavuuden ja pitemmän ajan suunnitelmallisuuden kannalta. Hanke osuu hyvin lisäämään entisestään verkoston vaikuttavuutta.

- Yhteistyö on aktivoitunut ARXin vaikutuksesta alueen toimijoiden välillä huomattavasti. Kulttuuripalveluita on tuotettu yhteistyössä muun muassa nuorisopalveluiden, TE-keskusten, koulujen ja op-

pilaitosten, kulttuurilaitosten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Yhteistyön vahvistamiseksi on luotu ARX-verkosto, joka kokoontuu suunnittelemaan vuosittain alueen lastenkulttuurin toteuttamista. Eri toimijoiden välille on myös perustettu Intokoulumalli, joka kehittää varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen koulujen sekä taidelaitosten välistä yhteistyötä.

- Arxilla on ollut valtakunnallisena tehtävänä verkoston sisäisen yhteistoiminnan koordinaation kehittäminen. Kuluneella kaudella Arx on yhdessä verkoston kanssa onnistunut merkittävästi parantamaan keskinäistä koordinaatiota. Tuloksia ovat esimerkiksi yhteisen strategian valmistuminen, valtakunnalliset Taikalamput syttyvät -tapahtumat ja monipuolinen tiedotuksen ja viestinnän kehittäminen sekä toimintamallien levittäminen koulutuksin ja menetelmäoppain, jotka ovat avoimesti saatavilla sekä painettuina että verkossa. Taikalamppu-verkoston yhteistoiminnan kehittämiseksi valmistui vuonna 2013 kehittämissuunnitelma. Vaikutuksena on ollut jo yhteistoiminnan lisääntyminen ja yhteisten tavoitteiden mukaan toimiminen verkoston sisällä. Myös yhteistyö opetus- ja kulttuuriministeriön ja verkoston välillä on parantunut.

- Lastenkulttuurifestivaalien verkosto LAKUFE – ARX ylläpitää ja koordinoi verkostoa yhdessä Kotkan lastenkulttuurikeskus Lakun kanssa.

- Kyselyyn vastaajan kommentti (ARX): ”Antanut mahdollisuuden, tilat ja materiaalit tehdä lasten ja nuorten omista lähtökohdista lähtevää taidetoimintaa.” ja ”Luonut edellytykset 150 oppilaan sirkuskoululle.”

Saavutettavuus

- ARX on asettanut tavoitteekseen lasten ja nuorten kulttuuritoiminnassa osallistumisen esteiden poistamisen, osallistumiskynnyksen madaltamisen ja omaehtoisen toiminnan tukemisen. Tuloksena on syntynyt lastenkulttuuritoiminnan suunnitteluun uusia toimintamalleja ja työtapoja.

- Ikäryhmäsaavutettavuus on hyvä. Toiminta tavoittaa tietyt ikäluokat kokonaan (esimerkiksi 6. luokkalaiset ja 5-vuotiaat) perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa, muut osittain. Varhaiskasvatuksen

saavutettavuus on parantunut kuluneella kaudella. ARX on asettanut tavoitteekseen ikäryhmäsaavutettavuuden parantamisen. Tavoite on tärkeä.

- Alueellinen saavutettavuus on kohtalaisen hyvä, mutta kuntaliitos on tuonut mukaan alueita, joilla tämä toiminta on vielä kehittämisen alkuvaiheessa.

- Erityisryhmiä saavutetaan projektikohtaisesti. Mahdollisuuksien mukaan tätä saavutettavuuden aluetta voi parantaa.

- ARX on verkottanut paikalliset taidekasvatuksen toimijat erittäin hyvin ja tehnyt työtä myös valtakunnallisen verkottumisen hyväksi. ARX tunnetaan taidekasvatusalan asiantuntijana, jonka palveluja osaavat hyödyntää sekä palvelujen tuottajat että käyttäjät.

- Palvelujen kysyntä ylittää resurssit sekä lyhytkestoisen että pitkäkestoisen toiminnan osalta.

Osallistavuus

- Lasten ja nuorten osallistamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota. On perustettu esimerkiksi lasten ja nuorten oma ARX-komissio, joka palvelee neuvoo-antavana toimijana.

- Lasten kulttuuriharrastukset ovat monipuolistuneet alueella ja taiteen perusopetus on saanut uutta asiakas- kuntaa yhteistyön laajentuessa. Hämeenlinnaan on perustettu sirkuskoulu, joka oli aluksi kiinteänä osana taikalamppua ja on nyt vakiintunut omaksi itsenäiseksi toiminnakseen.

- Lasten omaehtoista harrastustoimintaa on tuettu järjestämällä tapahtumia, jossa nuoret taiteen ja musiikin harrastaja pääsevät esiin, kuten Koeajo- nuoret tapahtumatuottajina menetelmällä tehdyissä tapahtumissa sekä ARX-stage teatteriprojektissa. ARX Stage -projektissa yläkouluikäiset käsikirjoittavat, ohjaavat ja näyttelevät oman näytelmän tärkeäksi katsomastaan teemasta, ja näytelmää esitetään alueen kouluissa. Nämä esitykset ovat olleet erittäin suosittuja ja nuorten omat teemat, kuten koulukiusaaminen, ovat synnyttäneet keskustelua ja saaneet kiittävää palautetta myös opettajilta.

- Toiminnan lapsilähtöisyyteen on kiinnitetty erityistä huomiota ja lapsilähtöisyydelle on määritelty kriteerit eli satakieli-teesit. ARX on luonut toimintamalleja, joilla lapset nuoret osallistuvat eri tasoilla kulttuuripalveluihin suunnittelijoina, kokijoina,

tekijöinä ja palautteen antajina. Tällä on selkeästi ollut vaikutusta toiminnan laatuun.

- Käytetyt menetelmät ovat selkeästi yhteistoiminnallisia.

Hyvinvointi

- ARX on tarjonnut virikkeitä hyvinvointia tukevien menetelmien ja sisältöjen tuomiseksi opetustyöhön ja lasten ja nuorten harrastustoimintaan

- Moniammatillisena yhteistyönä on kehitetty taiteellisen toiminnan menetelmiä lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi. Esimerkiksi vakiintunut toimintamalli, Synkeän louhoksen seikkailu, on roolipeli, joka on kehitetty yhdessä koulupsykologin kanssa ja toteutetaan yhdessä Hämeenlinnan oppilashuollon kanssa. Yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa on ollut tuloksellista ja tuonut pedagogiseen kehittämiseen systemaattisuutta yhteisen Satakielipedagogiikan määrittelyn avulla.

- Toiminnasta saatu palaute kertoo osallistujien erilaisista ja kannustavista onnistumisen kokemuksista. Palautteiden perusteella esimerkiksi kouluviihtyvyys on lisääntynyt ja taidekasvatus on antanut mahdollisuuden nuorille tärkeiden teemojen käsittelyyn.

- Syrjäytymiskierre on pysäytetty kauden aikana osallisuuden nojaavan toiminnan (esimerkiksi Kutina-nuorten työllistämishanke ja Koeajo-menetelmä) kautta useilla nuorilla, joilla on ollut vaikeuksia koulun käynnissä tai tulevaisuuden työuran etsimisessä.

- Hyvinvointitavoitteet on jäsenetty ja toteutettu selkeästi.

Kulttuuripolitiikka

- Lastenkulttuurityön arvostus on lisääntynyt eri toimijoiden ja hallintokuntien keskuudessa. Esimerkiksi varhaiskasvatuksessa lasten luova toiminta on liitetty osaksi pedagogista kehittämistä.

- Lasten ja nuorten näkemyksiä on tuotu näkyville erityisesti heidän taiteensa kautta.

- Hämeenlinnassa on toteutettu vuosina 2007–2008 Kulttuuripolku -suunnitelma, joka on otettu uudestaan kehitettäväksi 2012 kaupungin oppilaitosten ja kulttuurialan toimijoiden kanssa. Tavoitteena on sitouttaa eri toimijoita ja saada kulttuuripolku systemaattisesti toteutetuksi ja vakiinnutetuksi.

- INTO-projekti kehittää sekä koulun että varhaiskasvatuksen kulttuuriopetussuunnitelmia.

- Lastenkulttuurista on tiedotettu aktiivisesti, mikä on synnyttänyt hyvää medianäkyvyyttä sekä ARX:n oman toiminnan että koko Taikalamppu-verkoston koskien.

Yhteenveto

ARXilla on suhteellisen hyvät taloudelliset toimintaedellytykset ja toiminnan puitteet ovat erittäin hyvät. Kuntaliitos on tuonut keskuksen toimintaan lisää haasteita, koska uusilla alueilla toiminta on vasta kehittämisen alussa. Vahva strateginen johtaminen luo hyvät edellytykset tavoitteelliselle suunnittelulle ja toteutukselle. Tavoitteet on johdettu tarkoituksenmukaisesti strategioista ja alueellisista tarpeista. Myös kaupungin hallinnon asenteet lastenkulttuuria kohtaan luovat osaltaan hyvät edellytykset toiminnan kehittämiseksi. ARX on vaikuttanut aktiivisesti asenteiden myönteisyyteen.

ARX:n toiminta on suunnitelmallista ja toteutunut hyvin. Käytetyt menetelmät ovat monipuolisia ja linjassa strategisten periaatteiden kanssa. Täydennyskoulutuksin on onnistuttu levittämään taidelähtöisiä menetelmiä muun muassa kouluihin ja päiväkoteihin. Arviointeja ja palautteita on hyödynnetty sekä projektikohtaisesti että yleisellä tasolla, mutta toiminnan eri osa-alueet kattavaa arviointia kehittämisen välineenä voi vielä kehittää. ARX on onnistunut verkottamaan erinomaisesti sekä paikallisia toimijoita että luonut verkostoja myös valtakunnallisesti lastenkulttuurialan toimijoiden välille.

Saavutettavuuteen on kiinnitetty erityistä huomiota ja toimintaan on luotu useita saavutettavuutta parantavia käytänteitä sekä toimijoiden yhteistyön tehostamiseksi että tiedotukseen. Eri ikäryhmät saavutetaan suhteellisen hyvin ja tilanne on kehittynyt tasaisesti parempaan suuntaan. Kuntaliitos synnytti notkahduksen alueellisessa saavutettavuudessa ja tilanteen parantamiseksi on toimittu aktiivisesti. Yleisesti tarkastellen alan toimijoiden saavutettavuus on erinomaista. Palvelujen kysyntää on enemmän kuin tarjontaa.

Toiminnan osallistavuuteen, lapsilähtöisyyteen ja lasten ja nuorten kuulemiseen on kiinnitetty erityistä

huomiota. Osallistavuuden periaate kattaa varsin hyvin kaiken järjestetyn toiminnan.

Hyvinvointitavoitteet näkyvät toiminnassa artikuloidusti. Moniammatillisella yhteistyöllä on löydetty toimivia yleisiä periaatteita (erityisesti varhaiskasvatuksessa), joiden avulla lasten ja nuorten hyvinvointiin voidaan kiinnittää huomiota.

Lapsi- ja kulttuuripoliittinen vaikuttaminen on ollut systemaattista ja tuloksellista, erityisesti tämä koskee ARXin toimialuetta ennen kuntaliitosta. Valtakunnallisesti ARX on tehnyt tunnetuksi koko Taikalamppu-verkostoa, sen kehittämiä menetelmiä ja lastenkulttuurin laatuperiaatteita.

5.4 Kulttuuriaitta

Kulttuuriaitta on Jyväskylän, Muuramen, Hankasalmen, Toivakan, Uuraisten, Laukaan ja Petäjäveden alueella toimiva lasten- ja nuortenkulttuurikeskus. Toiminta on pääasiassa suunnattu suoraan päivähoitoon ja kouluille, ja myös opettajille ja varhaiskasvatustajille järjestetään koulutuksia. Jokainen kunta toimii itsenäisesti oman suunnitelmansa mukaan, ja sisällöt ja ohjaajat kiertävät koko alueella. Kulttuuriaitan kehittämistehtävinä ovat olleet monitaiteinen taidekasvatus ja lastenkulttuurin tutkimus.

Edellytykset

- Taloudelliset resurssit toimintaan ovat kohtuullisen hyvät, mutta pienemmillä toiminta-alueen kunnilla resurssien niukkuus vaikuttaa toiminnan määrään.
- Yleiset toimintapuitteet on toteutettu taloudellisesti ja saavutettavuutta tukien siten, että hyödynnetään olemassa olevien toimijoiden tiloja ja resursseja, kuten kouluja, tehokkaasti. Erillistä lastenkulttuuritaloa ei ole, koska toiminta on seudullista, ja resurssit on haluttu suunnata toimintaan. Puitteet ovat hyvät kulttuurilaitosten tarjonnan suhteen.
- Tavoitteet on asetettu taikalampun strategian mukaisesti erittäin hyvin ja huomioiden seudulliset erityistarpeet ja vahvuudet. Alueen kuntastrategioissa lastenkulttuuri voisi näkyä vielä vahvemmin.
- Asenteissa lastenkulttuuria kohtaan on taikalampputyön myötä tapahtunut merkittävää myönteistä kehitystä alueella. Esimerkiksi kulttuuriopetus-

nitelmat ovat saaneet eri alojen toimijat kiinnittämään huomiota lastenkulttuuritarjontaan ja sen tarpeellisuuteen.

Toiminta

- Toimintasuunnitelmat ovat toteutuneet hyvin ja niitä on täydennetty vuosittain ketterästi uusien mahdollisuuksien avautuessa.
- Toiminnalle on löydetty monipuolisia menetelmiä, joista osa on vakiintunut pysyviksi käytänteiksi. Pilottoimalla kehitetään uusia taidemenetelmiä. Kaikki koululaiset tavoittavan toiminnan rinnalla toteutetaan taide- ja oppilaitosyhteistyönä pitkäkestoisia projekteja pienemmille ryhmille, kuten taidekasvatushankkeet Jyväskylän kaupunginteatterin ja Jyväskylän yliopiston yhteistyönä. Tässäkin toiminnassa tavoitteena on taidemenetelmien tuominen koulun arkeen.
- Kulttuuriaitta on merkittävä täydennyskoulutuksen järjestäjä eri alojen ammattilaisille. Esimerkiksi päivähoiton henkilöstölle suunnattu Kulttuuriloiskeet on vuosittain toteutettava monitaiteinen kokonaisuus. Joka toinen vuosi järjestettävä Kulttuuritutka-seminaari tuotetaan yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa ja kerää alan ammattilaiset ajankohtaisten taidekasvatusteemojen ympärille.
- Palautteita on kerätty koulujen ja päiväkotien kulttuurivastaavilta, työpajojen ohjaajilta ja osallistujilta. Arviointitoimintaa kannattaa syventää systemaattisen kehittämisen työkaluna. Lasten ja nuorten palautteiden saamiseksi on käytetty lapsilähtöisiä menetelmiä, kuten mielipidejanaa ja tunnekarttaa. Kulttuuriaitta hyödyntää kyllä työryhmiä palautteiden ja arvioinnin käsittelyssä ja toiminnan kehittämisessä. Asiantuntijoista kootut ryhmät keskustelevat menetelmien ja käytäntöjen toimivuudesta ja suunnittelevat tulevat kaudet. Jokaisessa kunnassa on omat ryhmänsä.
- Alueen yhteistyö on aktivoitunut Kulttuuriaitan toiminnan myötä huomattavasti. Kouluikäisten ohjelma on linkitetty kulttuuriopetussuunnitelmiin, ja tätä toteuttavat paikalliset taidelaitokset, taiteen perusopetus, taiteilijat ja kulttuuritoimijat sekä yliopisto.
- Vakiintuneen koulu-yhteistyön rinnalle Kulttuuriaitta on kehittänyt alle kouluikäisten toimintaa

tavoitteellisesti samalla verkostoyhteistyömallilla, joka Jyväskylässä kulkee nimellä Kulttuurihyrrä ja Muuramessa Kulttuurikaruselli. Tuloksena on ollut huomattavaa yhteistyön lisääntymistä eri toimijoiden välillä.

- Kyselyyn vastaajan kommentti (Kulttuuriaitta):
”Lastenkulttuurityöstä on tullut systemaattista ja koordinoitua, suunnitelmallisempaa.”

Saavutettavuus

- Lastenkulttuuripalveluiden ikäryhmäsaavutettavuus on parantunut merkittävästi, se tavoittaa suurimman osan perusopetuksen oppilaista ja suuren joukon varhaiskasvatuksen parissa olevia lapsia. Toiminta on kasvanut tässä suhteessa tasaisesti ja kasvaa edelleen.
- Alueellisesti Kulttuuriaitta on laajentunut seudulla ja luonut toimintamalleja, joiden avulla myös pienten kuntien mukaantulo on mahdollistunut.
- Erityisryhmät saavutetaan Jyväskylän osalta kulttuuriopetussuunnitelma Kompassin kautta. Kulttuuriaitta järjestää vuosittain kaikille erityisryhmille Kompassiin liittyen taidetyöpajan.
- Kulttuuriaitan työ perustuu vahvaan paikalliseen ja alueelliseen verkostoitumiseen ja kuvaakin omaa toimintaansa lasten ja nuorten kulttuurin parissa toimivien ammattilaisten yhteistyöverkostoksi, jonka kehitystyön lähtökohtana on jo olemassa olevan osaamisen hyödyntäminen. Alan toimijat ovat verkottuneet ja on verkotettu tehokkaasti lastenkulttuurityöhön ja työskentelymuotoja on kehitetty, jotta eri toimijat löytävät toisensa ja suunnittelevat toimintaa yhdessä. Kulttuuriaitta toimii asiantuntijana, jonka puoleen osataan kääntyä taidekasvatuksen ammattilaisten etsinnässä.
- Kysyntä ylittää resurssit erityisesti pitkäkestoisten työpajojen osalta.

Osallistavuus

- Kulttuuriaitta on kehittänyt useita osallistavan taidekasvatuksen menetelmiä ja luonut niistä vakiintuneita käytänteitä. Lasten ja nuorten osallistuminen näkyy myös ulospäin lasten ja nuorten taiteessa julkisina teoksina.
- Osallistavuuden ja lapsilähtöisyyden periaatteet näkyvät toiminnassa läpäisevinä kriteereinä. Taiteilija taloon –mallissa koulujen ja päiväkotien kanssa

yhteistyötä tekevät taiteilijat tuntevat periaatteen ja taidetoimintaa on valikoitu osallistavuuden näkökulmasta muun muassa kehittämällä ympäristö- ja tilataidetoimintaa. Lapset ovat päässeet vaikuttamaan ja toteuttamaan itseään koulujen sisä- ja ulkotiloihin teoksillaan.

- Lukuvuonna 2011–2012 toteutettiin Muuramessa mittava Draamakevät, johon osallistuivat kunnan kaikki kahdeksaluokkalaiset (145 oppilasta). Pajoissa tutkittiin minuuden rakentumista ja sukupuoli-identiteettiä. Toimintamalli toistettiin vuonna 2012–2013 ja tavoitteena on toiminnan muuttaminen pysyväksi, koska siitä saatiin erittäin hyvää palautetta sekä oppilailta että opettajilta.

- Taideharrastustoiminta on monipuolistunut erityisesti monitaiteisissa harrastusmahdollisuuksissa. Kulttuuriaitta on kehittänyt eri taiteenaloja yhdistäviä menetelmiä ja tuonut yhteen eri taiteenalojen taiteilijoita ja taidekasvattajia. Esimerkiksi sanataideparkour -pajoissa yhdistetään liikettä ja sanoja sekä etsitään tutuista tiloista uusia mahdollisuuksia ja elämysreittejä. Kiittävän palautteen vuoksi pajat on päätetty vakiinnuttaa osaksi jatkuvaa toimintaa.

- Verkottaminen on vahvistanut nuorten omaehtoisen toiminnan mahdollisuuksia seudulla. Aiemmilta vuosilta verkostoitumisen astetta ja toimintaa on kehitetty nuorten osallisuuden parantamiseksi ja uusia yhteistyötahoja on löydetty kulttuurisesta nuorisotyöstä ja nuorisotaloista sekä Keski-Suomen Nuorisoseurain liitosta. Jyväskylässä nuorten kulttuuriyhdistys ja kulttuuriklubi Siperia on vakiintunut yhteistyökumppaniksi.

- Yhteistyö taiteen perusopetuksen kanssa on tuonut uusia vapaa-ajan harrastajia eri taiteenalojen perusopetukseen ja tuonut uusia menetelmiä taiteen perusopetukseen.

Hyvinvointi

- Koulu- ja päiväkotiyhteistyö on tuonut uusia virikkeitä varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen ja tuonut taiteellisten menetelmien osaamista eri oppiaineiden opetukseen.
- Toiminta on lähtökohtaisesti moniammatillista, erityisesti opettajien ja taiteilijoiden sekä muiden kulttuurialan ammattilaisten yhteistyöhön on kehitetty toimivia malleja.

- Toistuvia onnistumisen kokemuksia on saatu sekä lyhytkestoisesta Kulttuuriopetussuunnitelma-toiminnasta että pitkäkestoisista työpajoista. Opettajat ovat kertoneet kouluviihtyvyyden paranemisesta ja oppilaat ovat antaneet toiminnasta kiittävää palautetta.
- Opettajat ovat kertoneet, että taidetoiminta on lieventänyt koulukiusaamista ja auttanut syrjäytymisvaarassa olevia lapsia löytämään oman vahvuutensa.
- Hyvinvointitavoitteet näkyvät toiminnan suunnittelussa ja niiden muotoilussa. Toteutuksessa hyödynnetään moniammatillista työryhmäverkostoa.

Kulttuuripolitiikka

- Kulttuuriaitta on vaikuttanut vahvasti toiminnallaan siihen, että lasten ja nuorten parissa työskentelevät tunnistavat lastenkulttuurin merkityksen ja osaavat ottaa sen toiminnassaan huomioon. Kulttuuriaitta tunnetaan alueella lastenkulttuurin asiantuntijana, jonka puoleen osataan kääntyä.
- Lasten ja nuorten ääni pyritään huomioimaan palautteita keräämällä. Nuoret ovat olleet mukana myös omien toimintamuotojen suunnittelussa.
- Kulttuuriaitta on tehnyt pitkäjänteistä työtä kulttuuriopetussuunnitelmien kehittämiseksi seudulla ja on tuottanut osan alueen kulttuuriopetussuunnitelmien sisällöistä. Kulttuuriaitan vaikutuksesta suunnitelmien merkitys ja toiminnan kehittäminen on tiedostettu ja toimintaa kehitetään ja laajennetaan seudulla edelleen.
- Jyväskylässä on vakiinnutettu perusopetukseen vuosiluokille 1–9 kulttuuriopetussuunnitelma, joka kattaa kaikki oppilaat eli noin 11 200 oppilasta. Varhaiskasvatuksen kulttuuriopetussuunnitelma toteutuu osalle lapsista ja kattavuutta parannetaan edelleen. Muuramessa Kulttuurikello tavoittaa vuosiluokat 1–6. ja 8. Hakasalmella toimii Kulttuuripolku, joka on suunnattu kouluille ja päivähoitoon. Toivakassa toimii Kulttuurivakka, johon on koottu vuosittainen kulttuuritarjonta esikoulusta 9. vuosiluokalle. Petäjavedellä on kulttuuriopetussuunnitelma opetuksen käytössä. Uuraisilla UKKU-suunnitelma määrittelee ja takaa kulttuuriopetuksen minimitaso.
- Lastenkulttuurin näkyvyyttä mediassa on kehitetty ja paikalliset lehdet ovat huomioineet Kulttuuriaitan toimintaa hyvin.

Yhteenveto

Kulttuuriaitan toimintaedellytyksen ovat yleisesti ottaen erittäin hyvät. Toiminnan resurssit ovat toistaiseksi luoneet riittävät edellytykset, mutta uusien kuntien mukaantulo on asettanut lisähaasteita. Toimintaa on johdettu hyvin taikalamppustrategiasta käsin ja paikalliset strategia luovat kohtuullisen hyvät toimintaedellytykset. Tavoitteet on asetettu tarkoituksenmukaisesti alueen tarpeista ja edellytyksistä käsin. Kulttuuriaitta on vaikuttanut merkittävästi asenteiden myönteiseen kehitykseen, mikä on parantanut toimintaedellytyksiä.

Toimintasuunnitelmat ovat toteutuneet hyvin ja toimintaa on täydennetty vuosien aikana aktiivisesti uusien mahdollisuuksien avautuessa. Käytetyt menettelmät ovat monipuolisia ja erityisesti on vaikutettu monitaiteisten menetelmien kehittämiseen. Toiminnassa täydennyskoulutus on merkittävä voimavara, jolla on parannettu huomattavasti alueen taidekasvatuksen hyödyntämistä ja saavutettavuutta. Arviointoja tai palautteita on hyödynnetty toiminnassa suhteellisen hyvin, mutta arviointijärjestelmää voisi edelleen kehittää. Toiminta sitoo erinomaisesti alueen toimijat verkoiksi ja verkostoksi.

Saavutettavuuteen on resursoitu merkittävästi. Ikäryhmäsaavutettavuus on kokonaisuutena erittäin hyvä, mutta vaihtelee alueittain. Alueellinen saavutettavuus on laajentunut tasaisesti kuluneella toimintakaudella ja Kulttuuriaitta on tärkeä seudullinen koordinoija ja alueen lastenkulttuurin asiantuntijapalvelu. Erityisryhmiä on savutettu jonkin verran ja tätä saavutettavuutta voi edelleen kehittää. Kysyntä ylittää resurssit pitkäkestoisen toiminnan osalta ja erityisesti pienissä kunnissa.

Lasten ja nuorten osallisuutta on tuettu hyvin ja erityisesti nuorten osallisuuden tukemisessa on tapahtunut kuluneella kaudella kehitystä. Kulttuuriharrastuksen ovat alueella monipuolistuneet sekä koulujen kerhotoiminnan rikastumisena että taiteen perusopetuksen kysynnän lisääntymisenä. Omaehtoisille harrastusmahdollisuuksille on luotu edellytyksiä erityisesti nuorille. Toiminta on tavoitteiltaan lapsilähtöistä ja tämä periaate on saavutettu toiminnassa pääosin hyvin, joskin menetelmien luovuuteen voi

paikoin kiinnittää huomiota enemmän. Menetelmiä läpäisee yhteistoiminnallisuuden periaate.

Hyvinvointiin on panostettu tavoitteellisesti. Moniammatillinen yhteistyön opetus-, päivähoito- ja sosiaalialan kanssa on tuottanut uusia käytänteitä perheiden, lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen. Palautteiden perusteella toiminta on tuottanut myös toistuvia onnistumisen kokemuksia. Hyvinvointitavoitteet näkyvät jo toiminnassa, mutta tätä voi kehittää edelleen.

Kulttuuripoliittinen vaikuttaminen näkyy lastenkulttuurin merkittävänä arvostuksen nousuna alueella. Lasten ja nuorten ääntä on tuotu päätöksentekoon kuuluville, ja tätä voi kehittää edelleen. Kulttuuriopetussuunnitelmat on otettu käyttöön erittäin hyvin ja niiden kehittäminen jatkuu. Varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusta on myös edistetty merkittävästi. Lastenkulttuuri sekä lasten ja nuorten oma taide ovat saaneet hyvin näkyvyyttä tiedotusvälineissä.

5.5 Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto BARK ja Seinäjoen seudun lasten ja nuorten rytmimusiikkiverkosto Louhimo

Louhimo on ollut Taikalamppu-lastenkulttuuri-verkoston jäsen vuodesta 2006 lähtien. Sen taiteen kehittämisalueena on rytmimusiikki. Kaudelle 2009–2013 Louhimo pääsi mukanaan Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto Bark. Sen taiteen kehittämisalueena on kulttuuriperintökasvatus. Louhimo ja Bark kehittävät rinnakkain lastenkulttuuriverkostoa. Niiden toimenkuvat täydentävät toisiaan. Louhimo toimii Seinäjoen seudulla viiden kunnan alueella. BARK toimii Pohjanmaan maakunnassa. Sen jäseninä on maakunnan 15 kuntaa ja Kokkolan kaupunki ruotsinkielisen väestön osalta. Molemmilla on omat toimintaa ohjaavat ohjausryhmänsä. Johtoryhmässä edustajia on molemmista verkostoista.

Edellytykset

- Taloudelliset resurssit ovat suhteessa nykyiseen toimintaan jokseenkin hyvät. Rahoituspohjan riittävyys on kuitenkin riippuvainen siitä, mihin sitä verrataan. Louhimo ja BARK ovat verkottuneet alueen toimi-

joiden kanssa, mutta kummassakaan keskuksessa on käsitys, ettei rahoituspohja ole riittävä mahdollisuuksiin nähden.

- Yleiset toimintapuitteet ovat molempien keskusten osalta erittäin hyvät. Louhimo on luonut Seinäjoella bändisoitolle toimivat edellytykset harrastustilojen ja välineistön osalta. BARK on hyödyntänyt olemassa olevia kulttuuriperintöympäristöjään ja on kehittänyt välineistöä. Myös muiden toimijoiden puitteita on käytössä tarvittaessa.

- Toimintaa on johdettu taikalamppustrategian mukaisesti varsin hyvin ja molemmat keskuksat ovat luoneet omia tehtäviään palvelevat kehittämisstrategiat. Louhimo on sitonut toimintansa paikallisiin strategioihin ja BARK on aloittanut tämän kehittämistyön.

- Tavoitteet on asetettu tarkoituksenmukaisesti suhteessa strategioihin ja alueellisiin tarpeisiin ja erityispiirteisiin. Esimerkiksi Barkin toiminta ja erityisesti Aikamatka-konsepti lähtee koulujen opetussuunnitelmista sekä paikallisten kulttuuriperintöalan toimijoiden tarpeista. Louhimon tavoitteet nousevat monipuolisesti seudun rytmimusiikin kehittämisen tarpeista ja toiminta on vallannut alaa kiitettävästi. Keskusten keskinäiset toimintaprofilit ovat niin erilaiset, että edellytykset yhteiselle suunnittelulle niiden kesken ovat melko vähäiset, mutta yhteistä kehittämistyötä on kuitenkin tehty ja harjoitettu työpajavaihtoa.

- Asenteet lastenkulttuuria koskien ovat Seinäjoella lasten ja nuorten musiikkiharrastusten osalta erittäin myönteiset ja BARK on luonut nopeasti toimintaedellytyksiä kulttuuriperintökasvatukselle edistämällä positiivisia asenteita sitä kohtaan sekä levittämällä osaamista ja innostusta asiaan toiminnan kautta alueellaan.

Toiminta

- Toimintasuunnitelmat ovat toteutuneet keskuksissa hyvin ja toimintaa on kausien aikana lisätty tarvittaessa mahdollisuuksien avautuessa.

- Käytetyt menetelmät ovat kokonaisuudessaan monipuolisia ja perustuvat omaan kehittämistyöhön sekä myös muiden taikalampputoimijoiden menetelmien hyödyntämiseen. BARK on esimerkiksi

kehittänyt Aikamatka-menetelmän elämykselliseen kulttuuriperintökasvatukseen. Louhimo on kehittänyt matalan kynnyksen menetelmiä, joilla oppilaat pääsevät välittömästi kokeilemaan bändisoittoa ja harjoittelemaan musiikin tekemistä (Bändisimulaattori, Sovituskoppi jne.).

- Täydennyskoulutus on hyvä voimavara molempien keskustusten toiminnassa ja kehitettyjä menetelmiä ja osaamista levitetään sen avulla. BARK on kouluttanut muita keskuksia kehittämänsä Aikamatka-menetelmän käyttöön. Louhimolla on monipuolinen koulutustarjonta ja kohdejoukko, mikä on edistänyt rytmimusiikkitoimintaa sekä alueellisesti että myös valtakunnallisesti.

- Arviointia ja palautteita on hyödynnetty toiminnassa Louhimon osalta hyvin ja BARK on tätä hyvän matkaa jo kehittänyt. BARK kerää suullista palautetta oppilailta ja opettajilta työpajoista, ja niistä käydään reflektointia keskustelua ohjaajien kesken. Kokonaisvaltaista toiminnan arviointimallia ei ole vielä laadittu. Louhimo on arvioinut toimintaansa paikoin erittäin hyvin ja kehittänyt työkaluja lapsien ja nuorten palautteiden ja arvioiden kokoamiseen. Esimerkiksi Louhimon opetussuunnitelmatyöstä on tehty laatuksely oppilaille ja suunnitelmaa on sen pohjalta kehitetty edelleen. Molempien keskustusten kannattaa kehittää arviointijärjestelmiään yhdessä ja erikseen edelleenkin.

- Kulttuuritoimijoiden yhteistyön aktiivisuus on keskustusten toiminta-alueilla noussut taikalampputyön myötä merkittävästi. BARK:issa on luotu varsin nopealla aikataululla verkosto, jonka toimijoina ovat koulut ja päivähoito sekä Pohjanmaan museot, kotiseutuyhdistykset, kirjastot ja maakunta-arkisto. Yhteistyötahoina on paljon sekä kulttuuriperintöalan ammattilaisia, opettajia että kotiseutuaktiiveja. Louhimo on verkottunut tiivistä sekä paikallisten musiikkialan toimijoiden kanssa että valtakunnallisesti muun muassa elävän musiikin yhdistysten kanssa. Louhimo kehittää taiteen perusopetuksen rytmimusiikin opetussuunnitelmaa yhdessä Sibelius Akatemian, Seinäjoen Rytmii-instituutin ja Seinäjoen kansalaisopiston kanssa.

- Kyselyyn vastaajan kommentti (Louhimo): ”Yleinen kynnys harrastamiseen on madaltunut. Bändisoitto on kulttuuriharrastus, joka tavoittaa myös pojat.

Matala kynnys on houkutellut myös tyttöjä mukaan bändiharrastukseen. Junioritoiminnan kautta on syntynyt säännöllisesti kokoontuvia ryhmiä - bändejä, jotka toimivat sosiaalisena tukiverkostona.”

- Kyselyyn vastaajan kommentti (BARK): ”Aikamatkat, johon koululuokat ovat saaneet osallistua. Kaikki luokan lapset ovat päässeet mukaan ja oivaltaneet uusia asioita.” (BARK): Genom samarbete med skolorna har man kunnat göra barnen medvetna om sitt kulturarv och sin närhistoria på ett mycket mer verkningfullt sätt (t.ex genom tidsresor med relevanta teman) än vid traditionell skolundervisning.

Saavutettavuus

- Ikäryhmäsaavutettavuus on Louhimon osalta varsin hyvä ja BARK:in osalta hyvä.

- Alueellinen saavutettavuus on molemmilla keskuksilla erittäin hyvä, vaikka alueellista vaihtelua vielä onkin. Louhimo on myös parantanut alueellista saavutettavuutta merkittävästi tuottamalla sekä opettajien että lasten ja nuorten omaan käyttöön verkkomateriaalia. Verkossa on saatavilla avoimesti esimerkiksi soitonopetusvideoita.

- Erityisryhmien saavutettavuus on kokonaisuutena kohtalaista. Louhimo on kehittänyt erityisesti maahanmuuttajien kanssa tehtävää työtä ja lisäksi on Louhimossa parannettu tämän alueen saavutettavuutta verkkomateriaaleilla, joiden avulla tiedetään joidenkin erityistä tukea tarvitsevien aloittaneen soiton opiskelun.

- Alan toimijat on saavutettu kiitettävästi tehokkaan verkottamisen ja verkottumisen ansiosta.

- Kysyntä suhteessa resursseihin on kasvusuuntainen ja ylittää jo nyt tarjonnan huomattavasti.

Osallistavuus

- Lapsia ja nuoria on osallistettu esimerkiksi BARK suunnittelee yläkoulun aikamatkojen teemat vuosittain oppilaiden kanssa. Louhimo kerää lapsilta ja nuorilta ehdotuksia ja kartoittaa tarpeita, joiden pohjalta toimintaa suunnataan ja kehitetään.

- Harrastustoiminta on rikastunut merkittävästi. BARK on vaikuttanut nopeassa ajassa kulttuuriperintökasvatukseen Pohjanmaan alueella niin, että lapset

ja nuoret ovat saaneet kokemuksia paikallisesta ja alueellisesta historiasta ja päässeet osallisiksi kulttuuriperintöä säilyttävistä toimintamuodoista ja museoista. Alan yhdistyksen ovat toiminnan myötä myös aktivoituneet. Louhimon toiminta on vaikuttanut musiikkiharrastuksen leviämiseen ja uusia bändejä on toiminta-alueella syntynyt paikoin merkittävästikin.

- Lasten ja nuorten omaehtoisen harrastustoiminnan lisääntyminen näkyy selvästi Louhimon toiminnan vaikutuksena. Omaehtoisuutta tukevia toimintamalleja on kehitetty onnistuneesti luomalla toimintalinja, jossa tähdätään siihen, että aktivoidaan nuoria tekemään asiat mahdollisimman pitkälle itse. Esimerkiksi Bändi kylässä –toimintamalli auttaa nuoria järjestämään jopa omia keikkoja hoitaen kaiken itse markkinoinnista PA:n kasaamiseen. Tämä onkin lisännyt nuorten bändien keikkailua alueella huomattavasti.

- Molempien keskusten toiminta on selkeästi lapsilähtöistä ja yhteistoiminnallista. Esimerkiksi Louhimo on vaikuttanut edelläkävijänä rytmimusiikkikasvatuksen pedagogiikkaan kehittämällä osallistavia ja omaehtoisia ja matalan kynnyksen menetelmiä lapsille ja nuorille. Se on vaikuttanut sekä alueelliseen että valtakunnalliseen rytmimusiikkikasvatukseen. Barkin toiminta on rikastanut merkittävästi alueen monien koulujen pedagogiikan luovia ja draamallisia elementtejä.

Hyvinvointi

- Keskusten toiminta on tarjonnut merkittävästi kulttuuritoiminnan virikkeitä rytmimusiikin ja kulttuuriperinnön alueilla ja vaikuttanut näiden alojen toiminnan huomattavaan kasvuun.

- Moniammatillinen hyvinvointiyhteistyö näkyy BARK:n osalta erityisesti opettajien kanssa tehtävänä yhteistyönä. Louhimo on tämän lisäksi toiminut muun muassa pakolaiskeskuksen työntekijöiden kanssa. Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten yhteistyötä voidaan edelleen kehittää.

- Toiminta on tarjonnut vahvoja onnistumisen kokemuksia. Palautteiden perusteella BARK:n toiminnassa lapset ja nuoret ovat kokeneet sen identiteettiä ja omien juurien tuntemista vahvistavana sekä motivoi-

vana tapana oppia historiaa uudella konseptilla tai lähestymistavalla. Louhimon toiminta on vahvistanut lasten ja nuorten kokemuksia yhteisötoiminnasta ja parantanut osaltaan kouluviihtyvyyttä yleisesti.

- Louhimossa on saatu näyttöjä lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisystä maahanmuuttajalasten ja –nuorten kanssa tehdyn työn myötä. Hyvinvointitavoitteet näkyvät toiminnassa kohtuullisen hyvin. Tämän vaativan tavoitteen eteen kannattaa vielä nähdä vaivaa.

Kulttuuripolitiikka

- Molemmat keskuksat ovat osaltaan vaikuttaneet alueellaan ja valtakunnallisesti lastenkulttuurityön arvostuksen lisääntymiseen. Louhimo on vaikuttanut erityisesti siihen, että lapset ja nuoret voivat toimia vakavasti otettavina musiikin tekijöinä ja nämä periaatteet otetaan paikallisessa ja alueellisessa päätöksenteossa huomioon. Koulumusiikin opetukseen toiminta on antanut arvokkaita virikkeitä. BARK on taas vaikuttanut lasten ja nuorten näkemiseen aktiivisina kulttuurisina toimijoina ja osallisina kulttuuriperintöön.

- Lasten ja nuorten äänen kuulemista päätöksenteossa on syytä jatkaa ja kehittää edelleen.

- Molemmat keskuksat ovat vaikuttaneet aktiivisesti kulttuuriopetussuunnitelmien kehittämiseen sekä paikallisesti että valtakunnallisesti. Louhimo on ollut kehittämässä myös taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaa. BARK on ollut valmistelemas- sa kahden kunnan kulttuuriopetussuunnitelmaa ja tukee muiden toimialueensa kuntien kopsien valmisteluyötä.

- BARK on vaikuttanut kulttuuripoliittisesti edistämällä kulttuuriopetussuunnitelmien tekoa ja vaikuttamalla museo- ja kulttuuriperintöalan taidekasvatuksen kehittämiseen.

- Seinäjoella kulttuuriopetussuunnitelmaa hallinnoi kaupungin opetustoimi ja kulttuuripalvelut. Kulttuuriopetussuunnitelmaa toteutetaan polkumallisesti Kulttuurimatkat nimen alla. Sen pohjana toimivat teemavuodet, joiden aikana painotetaan teemaan liittyviä sisältöjä. Louhimo on ollut mukana mm. musiikin ja sanataiteen sisältöjä suunnittelemassa.

- Louhimo on kehittänyt rytmimusiikin opetussuunnitelman taiteen perusopetuksen asiantuntijoiden

kanssa. Voidaan sanoa, että soittaja- ja lapsiläh-
töinen opetussuunnitelma on jopa ainutlaatuinen
Suomessa. Louhimo on ollut myös mukana kehittä-
mässä Oulun kaupungin kulttuuriopetussuunnitel-
man musiikkisisältöjä.

- Molempien keskusten työ on saanut näkyvyyttä
medioissa. Louhimo on vaikuttanut merkittävästi
myös siihen, että lasten ja nuorten oma musiikin
tekeminen on saanut näkyvyyttä myös verkossa.

Yhteenveto

Louhimon ja BARK:n yleiset toimintaedellytykset
ovat kokonaisuutena jopa erittäin hyvät. Puitteet
eivät ole esteenä kehittämiselle. Resursointi suhtees-
sa toimintaan riittää tällä hetkellä. Laajentumista
ajatellen toimintakonseptien kehittäminen niin,
että niiden soveltamista voidaan laajentaa erilai-
siin toimintaympäristöihin, on yksi potentiaalinen
”tuotekehittelyn” suunta. Strategiaan perehtyneisyys
on suhteessa taikalamppuun kiitettävää ja paikallisia
strategioita hyödynnetään kokonaisuutena hyvin. Kes-
kusten keskinäinen strateginen yhteistyö on erilaisten
tavoitteiden ja lähestymistapojen vuoksi haastavaa,
mutta sitä voi kuitenkin kehittää juuri tästä erilaisuu-
den lähtökohdasta käsin. Asenteet lastenkulttuurityötä
kohtaan ovat taikalampputyön vaikutuksesta kehitty-
neet myönteiseen suuntaan varsin nopeasti ja ne luovat
osaltaan hyvät toimintaedellytykset.

Toiminta on suunnitelmallista ja on toteutunut
hyvin sekä laajentunut jopa yli suunnitelmien toimi-
kausittain. Käytetyt toimintamenetelmät ovat suh-
teessa kehittämistavoitteisiin monipuolisia ja tämän
eteen on tehty merkittävää kehittämistyötä, minkä
lisäksi toimintaa on laajennettu muulla taikalamppu-
osaamisella. Täydennyskoulutuksella on vaikutettu
aktiivisesti siihen, että taidemenetelmät ovat juurtu-
neet osaksi kouluopetusta ja että taiteen perusope-
tuksessa ja vapaassa harrastustoiminnassa yleensä on
saatu monipuolisia menetelmiä käyttöön. Arviointeja
ja palautteita on hyödynnetty toiminnan kehittämi-
sessä kohtuullisen hyvin ja tätä tehtäväkenttää on
syytä kehittää edelleen. Toiminnalla on vaikutettu
merkittävästi siihen, että alan eri toimijoiden väli-
nen yhteistyö on aktivoitunut ja verkottuminen on
lisääntynyt.

Saavutettavuutta on parannettu kokonaisvaltai-
sesti. Ikäryhmäsaavutettavuus on kohtuullisen hyvä,
ja toiminnan volyymin kasvattamiselle on tässä
suhteessa painetta, joskin resursointi rajoittaa kas-
vua. Alueellisesti toiminta on saavutettavissa pääosin
erittäin hyvin, mutta toiminnan volyymin osalta
laajenemisessa toimitaan jo resurssien ääri rajoilla.
Erityisryhmien saavutettavuutta voidaan edelleen
parantaa. Alan toimijat on tehokkaalla verkottami-
sella saavutettu erittäin hyvin ja vaikutettu siihen,
että toimijat ovat hyvin löydettävissä. Kysyntä ylittää
resurssit molemmilla alueilla.

Lasten ja nuorten osallisuutta toiminnalla on
tuettu merkittävästi. Lapsia ja nuoria on osallistet-
tu myös toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.
Kysymys ei ole vain muodollisesta osallistamisesta.
Taikalampputoiminnan vaikutuksesta kulttuurihar-
rastukset ovat monipuolistuneet erityisesti rytmimu-
siikin alueella ja omaehtoista harrastusta on tässä suh-
teessa myös edistetty tuloksellisesti. Toimintaa läpäisee
vahvasti lapsilähtöisyys ja yhteistoiminnallisuus.

Lasten ja nuorten parissa työskenteleville on
tuotettu virikkeitä hyvinvoinnin parantamiseen esi-
merkiksi kouluviihtyvyyteen vaikuttamalla. Lapset
ja nuoret ovat saaneet virikkeitä harrastuksilleen ja
mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Moniammatillista
hyvinvointiyhteistyötä on aktivoitu jonkin verran,
mutta työkenttää kehittämisessä riittää edelleenkin.
Toiminta on palautteiden perusteella tarjonnut vah-
voja onnistumisen kokemuksia. Syrjäytymiskierre on
jopa todistetusti onnistuttu joidenkin nuorten koh-
dalla pysäyttämään. Hyvinvointitavoitteet voisivat
toki näkyä toiminnassa vieläkin selkeämmin.

Kulttuuripoliittinen vaikuttaminen on ollut mer-
kittävää. Lastenkulttuurityön ja lasten tekemän kult-
tuurin arvostus on taikalampputyön tuloksena kasva-
nut merkittävästi. Lasten ja nuorten äänen kuuluville
saamista päätöksenteossa voidaan kehittää edelleen.
Kulttuuriopetus- ja -kasvatussuunnitelmatyöhön on
vaikutettu kiitettävästi ja suunnitelmat ovat leviämäs-
sä ja vakiintumassa alueella. ”Tuotteiden” laajemmal-
lekin viennille näyttäisi olevan myönteiset näkymät.
Lastenkulttuuri on näkynyt medioissa hyvin ja lasten
ja nuorten tekemälle musiikille on saatu eri tavoin
näkyvyyttä.

5.6 Kaakon lasten ja nuorten kulttuuriverkosto KAAKKU; keskus Koppa ja Metku

Kaakon lasten ja nuorten kulttuuriverkosto muodostuu kahdesta maakunnallisesta verkostosta: Etelä-Karjalan Lasten kulttuurikeskus Metkusta ja Kymenlaakson lasten- ja nuorten kulttuuriverkosto Koppasta. Verkostoa hallinnoi Kotkan kaupunki. Lastenkulttuurityön painopiste Kaakussa on maakunta ja kuntatasolla. Lasten ja nuorten maakunnalliset kulttuurikeskukset päättävät hallinnoinnista omien määrärahojensa puitteissa. Kaakon lasten ja nuorten kulttuuriverkoston toimintaa koordinoi Kaakon lasten ja nuorten kulttuuriverkoston nimeämä johtoryhmä.

Etelä-Karjalan lastenkulttuurikeskus Metkuun kuuluvat Imatra, Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti, Savitaipale ja Taipalsaari. Metku tarjoaa yhteistyökumppaneiden kanssa yhdessä tuotettuja tai ulkoa ostettuja lastenkulttuuripalveluita kuntalaisille. Kuntien omarahoitusta jaetaan omarahoitussuhteissa Etelä-Karjalan kunnille. Etelä-Karjalan lastenkulttuurikeskus Metkua hallinnoi Lappeenrannan kaupungin yleinen kulttuuritoimi.

Kymenlaakson lasten ja nuorten kulttuuriverkosto Koppaan kuuluvat kaikki Kymenlaakson kunnat, Kouvola, Kotka, Hamina, Virolahti, Miehikkälä, Pyhtää ja Iitti. Koppaa hallinnoi Kotkan kaupunki ja sen Lasten kulttuurikeskus LAKU.

Mukana olevat kunnat sitoutuivat valtionosuutensa perusteella opetusministeriön antamien kehittämishankkeiden toteuttamiseen hankekaudella. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettamat kehittämistehävät kaudella 2009-2013 olivat: Lastenkulttuurin kehittäminen paikallisesti ja alueellisesti, festivaalien ja tapahtumien kehittäminen, monikulttuurisen lastenkulttuuritarjonnan edistäminen ja taidekasvatuksen kehittäminen sekä kulttuuriperintökasvatus.

Edellytykset

- Taloudelliset resurssit toiminnan toteuttamiseen ovat kohtuullisen hyvät, mutta laaja alue erilaisine kuntineen asettaa resursoinnille suuria haasteita.

- Yleiset toimintapuitteet ovat tilojen ja kulttuuriympäristöjen osalta hyvät, joskin alueellisesti edellytykset jakautuvat epätasaisesti. Paikallisia voimavaroja ja mahdollisuuksia on kuitenkin hyödynnetty erittäin hyvin.

- Kaakulla on vahva strateginen ja suunnitelmallinen tapa toimia, mikä on selkeästi vaikuttanut toiminnan nopeaan juurtumiseen. Jatkuvasti ideoivaa otettakaan ei vierasteta. Koppa ja Metku ovat kaksi toiminnallisesti itsenäistä keskusta, joilla on omat paikalliset erityispiirteensä. Tästä huolimatta toiminta on periaatteiltaan, tavoitteiltaan sekä myös tuloksiltaan yleisellä tasolla yhtenäistä. Molempia keskuksia leimaa laadukkaaseen suunnitteluun panostaminen. Kaakon toiminta on nivottu mallikkaasti alueellisiin ja paikallisiin kehittämishankkeisiin ja toimintapoliittisiin ohjelmiin.

- Tavoitteet on asetettu tarkoituksenmukaisesti myös niin, että alueen erityistarpeet ja kulttuurinen tausta on otettu huomioon.

- Asenteet lastenkulttuuria kohtaan ovat vaihtelevia, mutta ovat taikalampputyön myötä kehittyneet nopeasti positiivisempaan suuntaan. Työn tunnettuus on lisääntynyt toimikauden aikana.

Toiminta

- KAAKUN toimintasuunnitelmat ovat toteutuneet hyvin ja toimintaa on täydennetty kausien aikana ketterästi ja ajantasaisiin mahdollisuuksiin reagoiden.

- Käytetyt menetelmät ovat monipuolisia ja hyvin paikallisia kulttuuriresursseja hyödyntäviä, esimerkiksi Metkussa Lappeenrannan linnoitusalueella on hyödynnetty oppimisympäristönä ja Saimaan rannalle toteutettu maataideprojekti Hiekkalinna on tuonut nykytaiteen menetelmät kohtaamaan vanhan arkkitehtuurin. Menetelmällinen Kehittäminen on Kaakussa käynnissä ja taikalampun tuottamia menetelmiä on jo hyödynnettykin toiminnassa hyvin.

- Täydennyskoulutusta on toteutettu monipuolisesti: Verkostomaisen toiminnan edistämiseksi ja yhteistyön kehittämiseksi Kaakon verkosto järjesti vuoden 2013 aikana yhteisiä seminaareja ja koulutusta lastenkulttuurin tuottajille, ohjaajille ja opettajille. Koulutuksella pyrittiin edistämään alueen toimijoiden osaamista, luomaan uusia virikkeitä ja ideoita

työhön, edistettiin tietotaidon vaihtoa ja uusien työmenetelmien käyttöä lastenkulttuurin tuottamisessa ja taidekasvatustyössä. Etelä-Karjalan lastenkulttuurikeskus Metkun verkosto järjestää vuosittain Taikalampun menetelmäoppaisiin perustuvia koulutuksia alueen taidekasvattajille ja opettajille. Näin Taikalamppu- verkoston tieto-taitoa levitetään ja ”parastetaan”.

- Arviointia tai enemmänkin palautteita on käytetty hyvin toiminnan kehittämisen välineenä. Arviointijärjestelmää kannattaa vielä kehittää edelleen. Toiminnasta on kerätty systemaattisesti palautetta ja tarjontaa kehitetty ja suunnattu palautteiden mukaisesti. Esimerkiksi taiteilijoiden ja opettajien välisen yhteistyön tarpeita on saatu opettajilta saadun palautetiedon perusteella. Palautteita varten on luotu verkkoon myös sähköisiä alustoja, joita käyttävät myös toimintaan osallistuvat lapset ja nuoret. Tavoitteena on, että palautejärjestelmiä kehitetään edelleen erityisesti Kulttuuripolun osalta. Palautteiden jalostamisesta kehittämistä palveleviksi tietokokonaisuuksiksi ja ehdotuksiksi vastaavat Kaakun maakunnalliset verkostoryhmät. Laku on hyödyntänyt toimintansa arvioinnissa Kotkan Nuorisotyön auditointi- ja itsearviointimallia.

- Kaakku on rakentanut nopeassa aikataulussa alueellisen kulttuuriyhdyshenkilöverkoston, jonka avulla hoidetaan osin sisäinen ja ulkoinen tiedotus. Sen vaikutuksesta toimintaan on saatu mukaan uusia kouluja ja päiväkoteja. Yhteistyö ja moniammatillisuus ovat selvästi lisääntyneet lasten ja nuorten kulttuuripalveluissa Kaakun toiminnan myötä. Mukana on sekä taide- ja kulttuurialan ammattilaisia ja toimijoita että harrastajia sekä opetus- ja varhaiskasvatuksen ammattilaisia.

- Kyselyyn vastaajan kommentti (Koppa, Kotka): ”Koulutus, jonka ansioista osaaminen ja innostus leviää päiväkoteihin ja kouluihin arjen kulttuurityöhön.” (Metku, Lappeenranta): ”Tarjotaan eri ikäryhmille systemaattisesti kulttuuritarjontaa. Toivottavasti toiminta ei kaadu tulevaisuudessa rahanpuutteeseen missään kunnassa!”

Saavutettavuus

Lasten ikäryhmät saavutetaan Lappeenrannassa erittäin hyvin ja kehittämistyötä tehdään edelleen aktiivisesti ikäryhmäsaavutettavuuden laajentamiseksi. Koko verkosto on saavuttanut varsin lyhyessä ajassa laajat asiakasryhmät.

- Alueellisesti erot saavutettavuudessa ovat vielä osin suuria, mutta osa toiminnasta tavoittaa koko laajan alueen esimerkiksi Lastenkulttuuriviikkojen aikana. Alueellista saavutettavuutta parantavia toimintamalleja on kehitetty systemaattisesti, esimerkiksi Kuorojuttu on nopeasti saanut jalansijaa alueen kouluissa. - Erityisryhmien saavutettavuuteen on kiinnitetty huomiota ja alueen erityispiirteitä oleva venäläinen maahanmuuttajaväestö on ollut yksi kohderyhmä. Erityisryhmien kulttuurikasvatusta on tarpeen kehittää edelleen.

- Alan toimijat on saavutettu tietoisien verkostoitumisen myötä alueellisesti. Myös valtakunnallista saavutettavuutta on toimijatasolla edistetty. Esimerkiksi yhdessä ARXin kanssa perustettu Lastenfestivaliverkosto on vaikuttanut lapsille järjestettävien festivaalien kehittämiseen valtakunnallisesti ja se on verkottanut tehokkaasti alan toimijoita. Taikalamppu on auttanut asiantuntemuksellaan verkostokokousten järjestämisessä ja markkinoinnissa.

- Kysyntä ylittää resurssit suuressa osassa toimintaa jopa merkittävästi.

Osallistavuus

- Lasten ja nuorten osallisuuteen on kiinnitetty ansiokkaasti huomiota ja osallistavat toimintamallit on kirjattu Kaakun arvoihin ja laatutavoitteisiin. Tämä on havaittavissa työpajatoiminnan tasaisena laatuna, jossa painottuvat myös lapsilähtöisyys ja luovuus.

- Kulttuuriharrastukset ovat monipuolistuneet alueella selvästi uusien toimintamallien myötä. Yksi vahva esimerkki tästä on Kuorojuttu, karjalaiseen laulupeirinteeseen nojaava, koulujen yhteinen toimintamuoto ja tapahtuma. Kuorojutun seurauksen kuoroharrastus on vahvistunut ja lisääntynyt koko maakunnan alueella ja laajenee edelleen.

- Omaehtoinen harrastaminen on lisääntynyt. Esimerkiksi Etelä-Karjalan Lastenkulttuurikeskus Metku ja musiikin tohtori Sari Kaasinen ovat edistäneet lasten kuorotoimintaa Etelä-Karjalan maakunnan

alueella. Metkun kuorokerhot edistävät omaehtoista lasten ja nuorten musiikin harrastustoimintaa ja alueelle ominaisten karjalaisten laulujen, yhteislaulun ja yhteisöllisyyden perinnettä.

- Toiminta on tavoitteiltaan lapsilähtöistä ja tämän tavoitteen toteutumista kannattaa seurata ja kehittää jatkossakin.

- Käytetyt menetelmät ovat pääsääntöisesti yhteistoinnallisia.

Hyvinvointi

- Moniammatillinen hyvinvointiyhteistyö on käynnistynyt ja sitä on syytä kehittää edelleen.

- Toiminnan palautteet kertovat positiivisista onnistumisen kokemuksista

- Syrjäytymiskierteiden pysäyttämiseen on vaikutettu mm. Jäljet28-työpajoilla ja Merkattu-hankkeella etsivän työn keinoin. Tämän lisäksi Kopparitoiminta on pysyvä osa Lappeenrannan opiskeluterveyden opiskelukuraattorin tehtäväkenttää. Kopparitoiminnan tarkoituksen on löytää erityisen tuen tarvitsevia nuoria. Kohderyhmänä ovat erityisesti 15 – 17-vuotiaat nuoret, jotka ovat koulutus- ja työvoimapalveluiden ulkopuolella.

- Hyvinvointitavoitteet näkyvät toiminnassa kohtuullisen hyvin. Haastetta tämän monitahoisen asian kehittämisessä on yhä.

Kulttuuripolitiikka

- Lastenkulttuurityön arvostus on parantunut alueella nopeasti: Kaakku on luonut selkeitä strategioita, joiden avulla eri toimijat ovat alueella tulleet tietoisiksi lastenkulttuuripalveluista osana lapsi- ja nuorisopolitiikkaa, mikä näkyy muun muassa kulttuuripolkujen toteutumisena ja taidelaitosten tuottamina, lapsille suunnattuina palveluina.

- Lasten kuuleminen on toteutunut jonkin verran toimintakohtaisesti, esimerkiksi vuosittain järjestetävässä Hiekkalinnan arkkitehtuuri- ja ympäristökasvatusprojektissa. Lastenkulttuurikeskus Metku ja Lappeenrannan kaupunkiyhtiö Wirma toteuttivat Lappeenrannan Hiekkalinnan arkkitehtuuri – ja ympäristökasvatusprojektin. Teema työskentelyyn valittiin lasten antamien ideoiden pohjalta. Hiekkalinnaa on vuosittain suunnittelemassa kymmenen

koululaisryhmään Lappeenrannasta ja lähikunnista.

- Kulttuuripolku on käytössä Lappeenrannassa ja valmisteilla lähialueen kunnissa. Taikalamppuresursia on käytetty aktiivisesti kulttuurikasvatusohjelmien kehittämiseen ja perusopetukselle suunnattujen työpajojen järjestämiseen. Taikalampun vaikutuksesta koulujen kulttuurikasvatus on selvästi aktivoitunut ja vahvistunut ja siihen on tullut tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta. Taiteilijaesiintymiset on tästä hyvä yksittäinen esimerkki. Kulttuuriopetussuunnitelmien kehittämistyötä on hyvä jatkaa edelleen.

- Lastenkulttuuri on näkynyt mediassa ja sen näkyvyys on lisääntynyt toimikaudella.

Yhteenveto

Lastenkulttuurityön edellytykset ovat KAAKUN vaikutuksesta kohentuneet nopeasti – jopa eräissä asioissa ja paikkakunnilla merkittävässä määrin Kaakkois-Suomessa ja Etelä-Karjalassa. Tämä on saavutettu muun muassa aktiivisella verkottamisella ja strategisella johtamisella sekä vaikuttamalla myönteiseen asennekehitykseen eri toimijoiden parissa.

Toiminta on suunnitelmallista ja sen toteutumista seurataan hyvin sekä reagoidaan nopeasti uusiin tilaisuuksiin ja esiin tuleviin tarpeisiin. Käytetyt menetelmät ovat monipuolisia ja koko taikalamppuverkoston osaamistakin on tässä suhteessa hyödynnetty hyvin. Myös oma menetelmien kehittämistyö on käynnistynyt kiitettävästi. Työstä on hankittu palautetta ansiokkaasti. Järjestelmällisen ja kattavan arvioinnin suuntaan työtä on toki vielä tarjolla. Yhteistyö on toimivaa ja jopa laajamittaista.

Lastenkulttuuripalveluiden saavutettavuus on koulu- ja päiväkodeissa sekä nuorisopalveluissa on parantunut taikalampputoiminnan myötä merkittävästi. Alan toimijat ovat verkottuneet ja ne on myös verkotettu tehokkaasti. Kaakun asiantuntemusta osataan hyödyntää alueella enenevässä määrin. Eri-tyisryhmien saavutettavuutta voi vielä kohentaa ja ikäryhmäsaavutettavuutta parantaa kulttuuriopetussuunnitelmia kehitettäessä ja niitä levitettäessä. Kysyntä suhteessa resursseihin asettaa kuitenkin saavutettavuuden parantamiselle suuria haasteita. Kyse on myös muun kuin julkisen rahoituksen saamisesta mukaan lisääntyvästi.

Osallistavuuden, lapsilähtöisyyden ja yhteisöiminnallisuuden periaatteet on otettu erittäin hyvin toiminnan suunnittelun lähtökohdiksi ja niiden toteutuminen on jo hyvin havaittavissa. Näitä periaatteita on hyvä seurata, arvioida sekä kehittää edelleen.

Hyvinvointitavoitteet näkyvät toiminnassa kulttuurilisen hyvin. Kehittämisen saralla työ jatkuu.

Kulttuuripoliittinen vaikuttaminen sekä paikallisten strategioiden tasolla että kulttuuriopetus suunnitelmien kehittämisessä ja toteuttamisessa on ollut aktiivista ja Kaakku on vaikuttanut nopeasti alueen lastenkulttuurin kehitykseen osana lapsi- ja nuorisopolitiikkaa - jopa osana useiden kuntien kulttuuristrategiaa.

5.7 Lapin lastenkulttuuriverkosto

Lapin lastenkulttuuriverkoston toimijoita ovat Rovaniemen, Kemian, Tornion ja Kemijärven kaupungit, Ranuan kunta ja Saamelaiskäräjät. Saamelaiskäräjien lastenkulttuurikeskus Mánnu toimii neljän saamelaisalueen kunnan, Inarin, Sodankylän, Enontekiön ja Utsjoen saamelaisalueella 11 koulussa ja 4 kielipesässä ja 7 saamenkielisessä päiväkodissa sekä avoimissa tapahtumissa ja teemäpäivissä. Verkosto kattaa maantieteellisesti neljäsosan Suomen pinta-alasta Lapin lastenkulttuuriverkoston kehittämiskohteita ovat olleet: sarjakuva, mediakasvatus ja saamelainen lastenkulttuuri.

Edellytykset

- Talousresurssit suhteessa toiminnan tavoitteisiin, alueen laajuuteen ja asutusrakenteeseen on erittäin niukka. Haasteita asettaa myös alueen kuntien kireä taloustilanne. Paras tilanne on Kemissä, jossa paikallisella keskuksella on vakain rahoitus pohja. Hankerahoituksia on haettu ja saatu kiitettävästi perusrahoituksen tueksi.

- Yleiset toimintapuitteet ovat hyvät Kemissä, Torniossa ja Rovaniemellä, mutta alueelliset erot tilojen, välineiden ja kulttuurilaitosten ja ammattilaistaiteen tarjonnan suhteen ovat erittäin vaihtelevat. Toimintaedellytysten osalta suuren haasteen asettaa ammattitaitoisten ohjaajien puute.

- Taikalampun strategiset tavoitteet on otettu hyvin toiminnan johtamisen välineeksi ja paikallisia strategioita on hyödynnetty ja sovellettu hyvin eri paikkakunnilla.

- Tavoitteet on asetettu tarkoituksenmukaisesti suhteessa paikallisiin erityispiirteisiin ja resursseihin.

- Asenteet lastenkulttuuria kohtaan ovat kohentuneet taikalampputyön myötä, mutta paikalliset erot ovat suuria. Myönteisimmät asenteet ovat Kemissä ja Rovaniemellä. Myös Ranualla asenteet ovat parantuneet.

Toiminta

- Toimintasuunnitelmat ovat toteutuneet hyvin ja toimintaa on kyetty laajentamaan projektiluonteisesti toimintavuosien kuluessa.

- Käytetyt menetelmät ovat monipuolisia ja ne on kehitetty oivaltavasti siten, että ne toimivat paikallisiin erityisresurssein. Verkosto on tuottanut eri toimijoiden kanssa useita taidekasvatuskokonaisuuksia, jotka ovat vakiintuneet osaksi paikallista kulttuuritoimintaa. Rovaniemellä esimerkiksi on toteutettu mittava Satujen Rovaniemi –projekti, jossa tuotettiin toiminta- ja materiaalikokonaisuus päivähoitolle Annikki Setälän satujen pohjalta yhteistyössä Lapin yliopiston ja Rovaniemen kaupunginkirjaston kanssa. Saamelaislapsille on tuotettu työpajoja ja retkiä, Kuten Johtin mearragaddai / Jutaaminen merenrantaan, jossa heidän on ollut mahdollista toimia yhdessä norjansaamelaisten kanssa.

- Täydennyskoulutuksin on vaikutettu merkittävästi siihen, että ohjaajapulasta huolimatta lastenkulttuuria on kyetty viemään lasten ja nuorten arkeen kouluissa, päivähoitossa ja vapaa-ajalla. Esimerkiksi Rovaniemellä on luotu toimiva varhaisiän taidekasvatuksen malli, joka perustuu päivähoiton työntekijöiden suunnitelmalliseen kouluttamiseen.

- Arviointia ja palautteita on käytetty kehittämisen tukena vaihtelevasti ja arviointitoimintaa erityisesti toimintakokonaisuuksien osalta on tarpeen kehittää.

- Toiminta perustuu verkostomaisiin malleihin. Verkoston alla toimivat kolme keskusta tekevät yhteistyötä erityisesti kirjastojen, koulujen ja päivähoiton sekä paikallisten taiteilijoiden ja taidelaitosten ja museoiden kanssa. Verkosto on vaikuttanut keskinäiseen koordinointiin vahvasti saattamalla maantieteellisesti

laajan alueen toimijat yhteistyöhön ja vaikuttanut siihen, että eri toimialoilla lastenkulttuurin näkökulma on nostettu osaksi toimintaa. Myönteistä on, että saamelaisalueella on verkostoiduttu Ruotsin ja Norjan saamelaistoimijoiden kanssa. Tämä on edistänyt saamen kielten ja kulttuurin sisältöisten työpajojen järjestämistä koko saamelaisalueella.

- Kyselyyn vastaajan kommentti (Lappi): ”Taikalamppu on tuonut tutuksi paikkakunnan kulttuuritarjontaa, madaltanut kynnyksiä ja osaltaan auttanut lapsia ymmärtämään, että kulttuuritarjonta kuuluu kaikille, myös lapsille.” ja ”Tunnen vain käytännön opetustyön: lapset ovat olleet pääosin hyvin kiinnostuneita, aktiivisia ja iloisia saamastaan opetuksesta.”

Saavutettavuus

- Ikäryhmäsaavutettavuus vaihtelee alueittain. Esimerkiksi Rovaniemellä tavoitetaan parhaiten päivähoitoikäiset, Kemin lastenkulttuurikeskus tavoittaa erityisen hyvin nuoret. Ikäryhmäsaavutettavuudessa on myös merkittäviä alueellisia aukkoja Lapissa.
- Alueellinen saavutettavuus on paikallisten keskuksen lähituntumassa hyvä, mutta pitkät välimatkat aiheuttavat saavutettavuudessa ongelmia erityisesti verkoston ”laita-alueilla”. Toimintaa on viety kyliin ja lapsille ja nuorille on järjestetty tapahtumiin kuljettuksia, mikä on ollut myös nuorten mielestä tärkeää.
- Erityisryhmät on saavutettu varsinkin saamelaiskulttuurin osalta Saamelaisen lastenkulttuurikeskus Mánnun toiminnan myötä. Saamelaisen lastenkulttuurin kehittämistyö on avannut mahdollisuuksia saamelaiskulttuurin ymmärtämiseen myös valtaväestölle.
- Alan toimijoiden saavutettavuus vaihtelee paikallisesti, mutta on merkittävästi kohentunut verkostoja kehittämällä. Ammattitaitoisten ohjaajien ja taiteilijoiden puute on kuitenkin vakava. Iso kysymys on, miten heitä saataisiin enemmän alueelle.
- Resurssit suhteessa kysyntään ovat niukat, joillakin maantieteellisillä alueilla jopa huolestuttavan vähäiset.

Osallistavuus

- Lasten ja nuorten osallisuutta on vahvistettu merkittävästi eri alueilla. Erityisesti osallisuus Lapin kulttuuriperintöön, kuten saamelaiskulttuuriin, on

vahvistunut. Kemin sarjakuvatoiminnassa toimintaa on kehitetty nuorilta saadun palautteen perusteella ja suunnattu nuorten omien kiinnostuksen kohteiden mukaan. Tällä hetkellä suosiossa olevan japanilaisen mangan ja animen harrastajille on järjestetty tapahtumia ja koulutusta (Kitacon-tapahtumat, Mangapäivät).

- Taikalampputyö on monipuolistanut merkittävästi kulttuuriharrastuksia Lapissa, mutta paikalliset erot ovat erittäin suuria. Esimerkiksi Ranualla erityisesti varhaisnuorten kulttuuriharrastusmahdollisuuksia on parannettu merkittävästi järjestämällä nuorisotiloissa kerhotoimintaa ja tapahtumia sekä leirejä.

- Lasten ja nuorten omaehtoista harrastustoimintaa on tuettu merkittävästi. Erityisesti lasten ja nuorten tekemää sarjakuvataidetta on tuettu järjestämällä kouluihin ja vapaa-ajalle sarjakuvaopetusta sekä järjestämällä sarjakuvakilpailuja, -tapahtumia ja näyttelyitä tiiviissä yhteistyössä Kemin lastenkulttuurikeskuksen kanssa.

- Toiminta on vahvasti lapsilähtöistä. Esimerkiksi saamelaista kulttuuriperintöä on välitetty saamelaislapsille elämyksellisellä Mielikuvamatka saamenmaahan –työpajakokonaisuudella.

- Yhteistoiminnallisuutta on hyödynnetty toiminnassa hyvin. Työpajakokonaisuudet on osittain suunniteltu kokonaisille kyläyhteisöille, joissa mukana ovat lapset ja nuoret, heidän perheensä ja naapurit ja kyläläiset. Kyläyhdistykset ovatkin tärkeä kumppani. Esimerkiksi Vikajärven alakoulun tulitaidetyöpajassa ohjaajina oli kaksi kuvataiteilijaa. Siihen osallistuivat viikon ajan myös lähikylien asukkaat.

Hyvinvointi

- Kulttuurivirikkeiden vähäisyys on Lapin alueen toimintaympäristössä paikoin huolestuttava myös hyvinvointiin yhteydessä oleva tekijä. Taikalampputyö on tuonut uusia virikkeitä alueelle ja vaikuttanut merkittävästi lasten ja nuorten oman kulttuurin tukemiseen.
- Moniammatillinen hyvinvointiyhteistyö näkyy erityisesti päivähoidon ja koulujen kanssa tehtävänä yhteistyönä sekä saamelaiskulttuurin osaajien kanssa tehtävänä kulttuuriperintökasvatuksena.
- Palautteiden perusteella toiminta on tarjonnut merkittäviä onnistumisen kokemuksia ja synnyttänyt

omaehtoista harrastustoimintaa (erityisesti sarjakuvan alueella).

- Kiistattomia näyttöjä syrjäytymiskiirteen pysäyttämisestä ei voida osoittaa, mutta ennaltaehkäisevästä toiminnasta on hyviä kokemuksia.
- Hyvinvointitavoitteet näkyvät toiminnassa vaihtelevasti, ja niitä voisi nostaa konkreettisemmin ja argumentoidummin esiin.

Kulttuuripolitiikka

- Taikalamppu-työn ansiosta lastenkulttuurin arvostus on noussut Lapin alueella merkittävästi. Valtakunnallisesti on vaikutettu erityisesti saamelaisen lastenkulttuurin ja sarjakuvan arvostukseen, ja näiden erityisalueiden tunnettuutta voisi vahvistaa valtakunnallisesti edelleen.
- Lasten ja nuorten ääntä päätöksenteossa ja keinoja heidän äänensä kuulemiseen on tarpeen kehittää edelleen.
- Verkoston kunnista kulttuuriopetussuunnitelma on saatu valmiiksi Tornion kaupungissa. Rovaniemellä kops on suunnitteluvaiheessa. Muualla on jonkin verran toteutettu pienimuotoisempia kulttuuripolun tyyppisiä ratkaisuja. Kopsin kehittämistyötä on syytä jatkaa toiminta-alueella.
- Varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatussuunnitelmat ovat pisimmällä Rovaniemellä. Rovaniemen toimintamallia kannattaa levittää myös muiden keskusten alueelle Lapissa.
- Lastenkulttuuri on näkynyt medioissa kohtuullisen hyvin.

Yhteenveto

Lapin alueen edellytykset lastenkulttuurityön toteuttamiselle ovat poikkeuksellisen haasteelliset sekä taloudellisten resurssien että vähäisten kulttuuripalveluiden vuoksi. Taidelaitoksia, ammattitaitelijoita ja kulttuurityöntekijöitä on vaihtelevasti ja kuntien panostus kulttuurin on paikoin vähäistä. Alueelliset erot ovat tässä suhteessa suuria. Taikalampputyöllä edellytyksiä on onnistuttu merkittävästi kohentamaan löytämällä kustannustehokkaita ratkaisuja ja kehittämällä kulttuuripalveluiden saatavuutta. Toiminta on strategisesti hyvin johdettua, joskin verkoston keskusten välistä strategisen yhteistyön

hyödyntämistä voisi edelleen kehittää. Tavoitteet ovat tarkoituksenmukaisesti alueellisista tarpeista ja kehittämistehtävistä johdettuja. Asenteet lastenkulttuuriin ovat kehittyneet myönteiseen suuntaan, mutta asettavat vielä paikoin haasteita toiminnalle.

Toimintasuunnitelmat ovat toteutuneet hyvin. Käytetyt menetelmät ovat monipuolisia ja kehittämistyössä on käytetty taitavasti paikallisia erityispiirteitä ja voimavaroja hyödyksi. Menetelmistä on koottu jatkuvuuden takaamiseksi onnistuneita materiaaleja ja oppaita. Täydennyskoulutusta on osattu hyödyntää toimintaa lisäävänä ja kehittävänä voimavarana paikoin erinomaisen hyvin. Arviointia ja palautetoimintaa voi tehostaa toiminnan kehittämisen välineenä niin yksittäisten toimintojen kuin kokonaisuuksienkin osalta. Toiminnalla on luotu mielekkäitä ja tehokkaita verkostoja ja työryhmiä eri toimijoiden välille.

Saavutettavuus on Lapin alueen lastenkulttuuripalveluissa monella tavalla suuri haaste, mutta taikalampputoiminta on parantanut eri ikäryhmien saavutettavuutta hyvin ja kehityksen suunta osoittaa vahvistumista saavutettavuudessa. Alueellisesti saavutettavuus on parantunut paikoin merkittävästi, joillakin alueilla taas vähemmän tai hyvin vähän. Välimatkat ovat pitkiä ja haja-asutusaluetta on runsaasti. Alueen maantieteellisen laajuuden ja toimijoiden vaihtelevien resurssien ja toimintaympäristöjen vuoksi kukin verkoston toimija toimii pääasiassa itsenäisesti hyödyntäen verkoston tuomaa etua toimintamallien ja toiminnan laadun ja määrän parantamiseksi. Erityisryhmien saavuttamisessa kehittämistyötä on tehty ja siihen on syytä panostaa jatkossa lisää. Alan toimijoiden saavutettavuuteen on vaikutettu merkittävästi, mutta alueella työskentelee alan ammattilaisia vähän suhteessa tarpeisiin. Palveluiden kysyntä ylittää resurssit huolestuttavasti.

Osallistavuuden ja lapsilähtöisyyden periaatteet läpäisevät hyvin kaiken toiminnan. Kulttuuriharrastusten tarjonta on monipuolistunut merkittävästi, mutta alueellisesti erot ovat suuria. Omaehtoiseen harrastamiseen on onnistuttu tarjoamaan sekä välineitä että uusia foorumeja, kuten nettigallerioita. Yhteistoiminnallisuus toteutuu hyvin toiminnassa

Kulttuuripoliittisesti Lapin lastenkulttuuriverkosto on vaikuttanut lastenkulttuurityön arvostukseen,

mutta työtä on edelleen, koska niukka taloustilanne synnyttää päättäjissä priorisointitarpeita. Lasten ja nuorten ääntä olisi hyödyllistä tuoda poliittisten päättäjien tietoisuuteen enemmänkin. Kulttuuriopetus- ja kulttuurikasvatussuunnitelmatyö on käynnistetty alueella, ja tätä kehittämistyötä on syytä jatkaa. Lastenkulttuuri on tuotu medioissa näkyviin paikoin erittäin hyvin, minkä lisäksi omaehtoiselle toiminnalle on onnistuttu luomaan näkyvyyttä verkkofoorumeilla.

5.8 Kulttuuritalo Valve

Kulttuuritalo Valve painottuu toiminnassaan elokuvaan, sanataiteeseen ja arkkitehtuuri- käsityö ja muotoilukasvatukseen. Valve tuottaa valtakunnallisesti erityisosaamista kulttuuriopetus- ja kasvatussuunnitelmien kehittämiseen. Oulussa tapahtunut toiminta laajentui vuoden 2013 alussa, kun Haukipudas, Kiiminki, Oulu, Oulunsalo ja Yli-Ii yhdistyivät.

Edellytykset

- Talusresurssit suhteessa toiminnan tavoitteisiin ovat hyvät, mikä on saavutettu taitavalla verkostoitumisella ja koordinoitavuudella. Uuden Oulun myötä mukaan liittyneiden uusien kuntien osalta haasteet ovat kasvaneet ja resurssi on niukempi.
- Yleiset toimintapuitteet ovat erittäin hyvät. Kulttuuritalo Valveen tilat ovat monipuolisessa käytössä, minkä lisäksi hyödynnetään yhteistyökumppanien tarjoamia tiloja. Elokuvakasvatukseen välineistö on ajantasaista ja mahdollistaa monipuolisen toiminnan.
- Valveen taikalampputoiminnassa näkyy tietoinen strateginen johtaminen, sitä ohjataan sekä taikalampun strategian että Oulun kaupungin strategioiden mukaisesti.
- Tavoitteet on asetettu tarkoituksenmukaisesti kehittämistehtävistä ja seudullisista tarpeista käsin.
- Asenteet lastenkulttuurityöhön ovat Valveen toiminnan seurauksena erittäin myönteiset, lastenkulttuuri on sidottu kiinteäksi osaksi Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluita, jotka pitävät sisällään varhaiskasvatukseen, perusopetukseen, nuorisopalvelut, taiteen perusopetukseen ja vapaan sivistystyön sekä liikunta- ja kulttuuripalvelut.

Toiminta

- Toimintasuunnitelma on toteutunut hyvin ja sitä on täydennetty suunnitelmakauden aikana aktiivisesti tarpeisiin ja mahdollisuuksiin reagoiden.
- Toiminnassa käytetyt menetelmät ovat monipuolisia ja mielekkäitä. Esimerkiksi Videopensseli on matalan kynnyksen menetelmä, jolla harjoitellaan omaa audiovisuaalista kirjoitustaitoa ja videokameran käyttöä. Valve on tuottanut kiertäviä taidekasvatusta näyttelyitä, esimerkiksi monella tavalla kiintoisa Saareen!-näyttely on kiertänyt useilla paikkakunnilla. Korkeatasoinen sanataideopetuksen kokonaisuus on ollut menestys ja tuonut positiivista näkyvyyttä Taikalampputyölle valtakunnallisestikin.
- Valve on alueellisesti ja valtakunnallisesti merkittävä täydennyskoulutusten järjestäjä. Erityisesti kulttuuriopetus- ja kasvatustöiden kehittämistä on edistetty jo pitkään valtakunnallisesti. Sanataide- ja elokuvakasvatukseen menetelmiin on perehdytetty kouluttamalla laajasti.
- Arviointi- ja palautetoimintaa hyödynnetään kehittämisessä tietoisesti: Kulttuuriopetus- ja kasvatustöiden kehittämiseksi on kerätty sekä paikallisesti että valtakunnallisesti tietoa ja kops-mallia on aktiivisesti kehitetty monistettavuuden ja erilaisten käyttäjien tarpeiden näkökulmat huomioiviksi. Oulun kulttuuriopetuksessa on kehitetty opettajien ja koulujen tarpeita kartoittava systeemi, jonka avulla opettajien ja taidekasvatukseen ongelmia ratkotaan ja kehitetään menetelmiä ja koulutusta. Uuden Oulun lasten ja nuorten kulttuurista on laadittu Valveen koordinoimana selvitys loppuvuodesta 2012, jossa arvioidaan nykyisiä toimintamalleja ja kehittämistarpeita.
- Yhteistyön taso on noussut alueella Valveen toiminnan seurauksena huomattavasti ja tämä kehitys jatkuu edelleen. Verkottuminen näkyy sekä hallinnon, eri toimijoiden että toiminnan tuottamisen tasolla. Uusia toimintamalleja on luotu varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen, mutta jossain määrin kaikille koulutusasteille, mutta myös nuorisotyöhön ja kolmannelle sektorille. Moniammatilliset työryhmät ovat vakiintuneita käytänteitä ja strategisia linjauksia sivistys- ja kulttuuripalveluissa koko uuden Oulun alueella. Esimerkiksi päivähoitoon moniammatillinen Kulttuurikapsäkki-työryhmä on kehittänyt päivähoitoon

kulttuurikasvatusta ja mm. suunnittelemalla Oulun kaupungin varhaiskasvatuksen kulttuuripolkua.

- Kyselyyn vastaajan kommentti (Valve): ”Valveen monipuolinen yhteistyö koulujen kanssa - tavoittaa suoraan ison joukon lapsia ja opettajien saamien oppien kautta määrä kertautuu vuosien varrella.”

Saavutettavuus

- Ikäryhmät saavutetaan hyvin. Perustoiminnassa ja päiväkotij- ja kouluyhteistyössä ovat mukana 0-20 vuotiaat. Taikalampun myötä alueella on käynnistynyt runsaasti ryhmiä vauvoille, taaperoille ja heidän perheilleen.

- Toiminta tavoittaa uuden Oulun alueen (Oulu, Yli-Ii, Oulunsalo, Haukipudas ja Kiiminki). Valveen malli lastenkulttuuripalvelujen kehittämiseksi sekä strategiatyössä että taidekasvatusmallien osalta on parantanut merkittävästi lastenkulttuuripalvelujen saavutettavuutta. Koulu- ja päiväkotiyhteistyön lisäksi tarjotaan vapaa-ajan harrastetoimintaa, kuten kerhoja ja leirejä.

- Erityisryhmiä, kuten maahanmuuttajia ja kehitysvammaisia, varten on räätälöity omaa toimintaa. Esimerkiksi elokuvakerhoja on järjestetty yhdessä Aivovammaliitto ry:n, Nuorten ystävät ry:n ja Oulun kehitysvammaisten tuki ry:n kanssa.

- Alan toimijat on verkotettu hyvin ja Valve tunnetaan asiantuntijana, jonka puoleen osataan kääntyä sekä tuotanto- että asiakasnäkökulmasta.

- Kysyntä ylittää resurssit pitkäkestoisen toiminnan osalta.

Osallistavuus

- Menetelmien kehittämisessä painottuu lasten ja nuorten osallistaminen.

- Lasten vapaa-ajan kulttuuriharrastusten tarjontaa on lisätty sekä elokuvan että sanataiteen alueilla huomattavasti. Lasten ja nuorten arkkitehtuurikasvatus on käynnistetty osana kehittämistoimintaa.

- Omaehtoinen harrastaminen on lisääntynyt elokuvan ja sanataiteen alueella, mikä näkyy esimerkiksi lasten ja nuorten omien elokuvien tekemisenä. Elokuvien esille tuomista on vahvistettu useilla eri toimintamalleilla. Varhaisiän sanataide-menetelmien kehittäminen on tuonut sekä valtakunnallisesti että

kansainvälisesti uusia avauksia sanataideopetukseen. Tämä on näkynyt esimerkiksi Oulun kaupunginkirjasto lastenosaston tilastoissa pienten lasten kirjojen lainauksien selvänä kasvuna. Nuorten saavuttamiseksi on löydetty ratkaisuja mm. panostamalla lasten taidekasvatusryhmiin, jolloin lapsista kasvaa harrastajia nuorten ryhmiin. Nykyisin keskuksen toiminnassa on jo 10 vuotta harrastaneita nuoria.

- Osallistavuus ja lapsilähtöisyys näkyvät Valveen kehittämässä menetelmissä taiteeseen liittyvien taitojen ja itseilmaisun vahvistamisena. Toimintaa on kehitetty ryhmien erityistarpeista käsin: esimerkiksi maahanmuuttajaoppilaiden osallisuutta omasta ympäristöstään on pyritty vahvistamaan lyhytelokuvatyöskentelyllä, ja toiminnan tuloksena on syntynyt vuorovaikutteinen web-palvelu, digitaalinen palvelukartta. Osallistavaa toimintaa on sekä elokuva- että sanataidekasvatuksen osalta kehitetty kaikille kouluasteille. Myös yliopisto-opetusta ja osallistavien menetelmien välittämistä korkeakouluasteella on kehitetty muun muassa Oulun yliopiston luokanopettajakoulutuksessa ja arkkitehtikoulutuksessa.

- Menetelmät ovat pääosin yhteistoiminnallisia ja tukevat ryhmäytymistä ja yhteisöllisyyttä.

Hyvinvointi

- Valveen toiminta on antanut uusia virikkeitä lasten ja nuorten itseilmaisuun ja avannut kouluille ja päiväkodeille mahdollisuuksia taiteellisten menetelmien tuomiseen osaksi opetusta.

- Valveen strategiana on ollut lisätä kunnan eri sektoreiden välistä moniammatillista yhteistyötä, ja hyvinvointia tukevat tavoitteet muodostetaan yhdessä sosiaali- ja sivistyspalvelujen kanssa.

- Matalan kynnyksen taiteellinen toiminta on antanut lapsille ja nuorille vahvoja onnistumisen kokemuksia itseilmaisussa.

- Syrjäytymisen kierteen pysäyttämiseksi on varovasti arvioiden saatu näyttöä. Esimerkiksi ensi- ja turvakoti tilaa sanataidekoulusta jo kahdeksatta vuotta vauvasanataidetta, ja jotkut asiakkaat ovat rohkaistuneet mukaan perustoimintaan ja osallistuvat Valveen lastenkulttuurin tapahtumiin. Eri tehtävissä on mukana koululaisia (TET), opiskelijoita, vastavalmistuneita tai pitkäaikaistyöttömiä, jotka usein kokevat työsken-

telyn mielekkäänä ja cheyttävänä. Tiivistä yhteistyötä tehdään TE- toimiston tai nuorten työelämävalmen-
nuksen kanssa.

- Hyvinvointitavoitteet näkyvät eri tasoilla toiminnassa linjauksista ja suunnittelusta toteutukseen.

Kulttuuripoliittika

- Lastenkulttuurityön arvostus sekä alueellisesti että valtakunnallisesti on lisääntynyt Valveen toiminnan myötä, mikä näkyy muun muassa alueellisissa ja paikallisissa strategioissa erittäin hyvin. Taikalamppu-työntekijät osallistuvat aktiivisesti valtakunnalliseen taidekasvatukseen kehittämiseen eri työryhmissä.

- Oulussa nuorten edustajisto Onen ja nuorten osallisuusryhmien kautta saadaan tietoa nuorten toiveista. Kaupunkikokouksessa nuoret päättävät heitä koskevista asioista.

- Kulttuuriopetussuunnitelmien kehittämiseksi on tehty valtakunnallisesti merkittävää kehittämistyötä ja luotu Oulun malli, joka on sovellettavissa erilaisiin kuntien paikallisiin olosuhteisiin. Yhteistyötä asiassa on tehty muun muassa Opetushallituksen kanssa. Opetussuunnitelma on käytössä kaikissa Oulun perusopetuksen kouluissa. Kulttuuriopetussuunnitelmien kehittämistä koskeva asiantuntemus on luonut malleja valtakunnalliseen kehittämistyöhön ja useat taikalampputoimijat ovat hyödyntäneet Oulun mallia.

- Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma päivitettiin vuonna 2013 ja siinä on Kulttuurikapsäkki työn tuloksena kulttuurilla vahva asema. Päiväkodit ovat mukana Oulun kaupungin kulttuuripolku-mallissa.

- Valve on lisännyt lastenkulttuurin näkyvyyttä tiedostusvälineissä muun muassa lasten omien elokuvien osalta.

Yhteenveto

Edellytykset lastenkulttuurityölle ovat Uuden Oulun alueella pääosin erittäin hyvät. Taloudelliset resurssit on osattu hyödyntää tehokkaasti ja täydentävää rahoitusta on onnistuttu hankkimaan hyvin. Uuden Oulun laajentunut toiminta-alue tuo kuitenkin haasteita resursointiin. Yleiset toimintapuitteet ovat Kulttuuritalolla erittäin hyvät ja koulujen kanssa

tehtävään yhteistyöhön on hankittu hyvin välineitä. Kulttuurilaitoksen tarjoavat hyvin tilojaan ja puitteitaan käyttöön. Strateginen johtaminen on korkeatasoista, toiminnan suunnittelu on kytketty sekä taikalampun että kunnan strategiaihin esimerkillisesti.

Toiminta on hyvin suunniteltua ja menetelmiltään monipuolista. Toimintaa on myös levitetty sekä paikallisesti että valtakunnallisesti erittäin hyvin. Alueellisen vaikuttavuuden parantaminen edellyttää lisäresursseja ja toimintakonseptin kehittämistä. Koulutustoiminta on samoin monipuolista ja erityinen vahvuus on kulttuuriopetussuunnitelmatyön kehittämistä tukeva koulutus. Arviointeja on hyödynnetty pääosin hyvin kehittämistyössä sekä yksittäisten toimintojen että kokonaisuuden suhteen. Yhteistyö Uuden Oulun alueella eri toimijoiden välillä toimii ja tuottaa hyviä tuloksia.

Saavutettavuus on alueella ja eri ikäryhmissä pääosin erinomainen. Erityisryhmiä on myös tavoitettu hyvin, ja niiden saavuttavuuteen voisi kiinnittää vielä enemmän huomiota jatkossa. Alan toimijat on verkotettu tai verkottuneet tehokkaaseen yhteistoimintaan. Osittain resursseilla on onnistuttu täyttämään kysyntä, mutta pitkäkestoisessa toiminnassa kysyntä on tarvetta suurempi.

Lasten ja nuorten osallisuuteen on kiinnitetty hyvin huomiota, ja sekä kulttuuriharrastusmahdollisuuksia että omaehtoista harrastustoimintaa on lisätty. Erityisesti nuorten osallisuutta kannattaa kehittää edelleen. Toiminta on sekä lapsilähtöistä että yhteistoiminnallista kautta linjan.

Hyvinvointiin on kiinnitetty huomiota jo strategisia linjauksia tehtäessä. Toiminnassa hyvinvointitavoitteet toteutuvat osittain vahvasti, osassa toimintaa sitä voidaan edelleen kehittää ja konkretisoida tavoitteita suhteessa hyvinvointiin kirukkaammin.

Valveen kulttuuripoliittinen vaikuttaminen on ollut vaikuttavaa. Valveen taikalampputyö on vahvistanut erityisesti tietoisuutta kulttuuriopetussuunnitelmien merkityksestä sekä paikallisesti että valtakunnallisesti. Lasten ja nuorten oman äänen kuulemista voidaan vahvistaa edelleen. Lastenkulttuurityötä on tuotu hyvin esiin esimerkiksi tiedostusvälineissä.

5.9 Porin lastenkulttuurikeskus – Satakunnan lastenkulttuuriverkosto

Porin lastenkulttuurikeskus- Satakunnan lastenkulttuuriverkoston tehtävät valtakunnallisen Taikalamppu-lastenkulttuurikeskusten verkoston jäsenenä ovat lastenkulttuurin kehittäminen paikallisesti ja alueellisesti, näyttelytoiminnan kehittäminen ja taiteen aloilta kuvataide ja visuaalinen kulttuuri ja valokuva. Keskus on ollut mukana Taikalamppu-verkostossa sen alusta vuodesta 2003. Satakunnassa on 20 kuntaa, jotka ovat mukana toiminnassa eri tavalla. Varsinaisessa Taikalamppu-rahoituksessa ovat mukana Eura, Eurajoki, Merikarvia, Nakkila ja Rauma.

Edellytykset

- Talousresurssit suhteessa tavoitteisiin ovat hyvät, mutta alueen pienempien kuntien niukka talous näkyy niiden toiminnassa.
- Yleiset toimintapuitteet ovat hyvät ja osittain erinomaiset. Yhteistyö Porin taidemuseon kanssa tuo museon tila- ja taidetarjontaresurssin keskuksen käyttöön ja muiden toimijoiden tiloja hyödynnetään hyvin. Toimintaan soveltuvien tilojen puute rajoittaa kuitenkin toiminnan volyymia. Näin on esimerkiksi Vauvojen värikyllyn kohdalla.
- Toiminta on strategioiden mukaisesti johdettua, kehitettyä ja arvioitua. Keskuksen toiminnassa heijastuu poikkeuksellisen selkeästi strateginen ajattelu. Porissa sen sanallistaminen ei ole ideoita ja käsitteellistä pohdintaa, vaan myös konkretiaa. Taikalamppu- ja kuntastrategiaa on osattu hyödyntää taitavasti toiminnan suuntaamisessa.
- Tavoitteet on osattu keskittää tarkoituksenmukaisesti niin, että ne palvelevat suurempia linjoja. Ne ovat myös linjassa kuntien tavoiteohjelmien kanssa. Tavoitteet huomioivat hyvin seudun toimijoiden erityispiirteet ja seudulliset tarpeet.
- Porin lastenkulttuurikeskus on vaikuttanut voimakkaasti ja aktiivisesti sekä toiminta-alueellaan että valtakunnallisesti ja kansainvälisesti lastenkulttuurin edistämiseen ja tunnetuksi tekemiseen – erityisesti näin on Vauvojen värikyllyn osalta. Asenteet ovat alueella muuttuneet selvästi myönteisemmiksi lastenkulttuuria kohtaan, mikä näkyy esimerkiksi lasten

taiteen käyttämisenä julkisissa taidehankinnoissa ja lasten taidetta esittelevinä festivaaleina ja näyttelyinä.

Toiminta

- Toimintasuunnitelma on toteutunut hyvin ja toiminnassa on reagoitu nopeasti myös kauden aikana avautuviin ajassa liikkuviin mahdollisuuksiin.
- Keskus käyttää monipuolisesti erilaisia kuvataiteen mahdollisuuksia taidekasvatustoiminnassa ja tekee samalla tutuksi nykytaiteen muotoja ja menetelmiä. Valokuvataide on yksi keskuksen vahvuuksia.
- Täydennyskoulutus on keskeinen osa toimintaa. Erityisesti Vauvojen värikylpy, Porin lastenkulttuurikeskuksen kehittämä kuvataidetoiminnan muoto, on saavuttanut suuren suosion ja levinnyt ympäri Suomea. Sen kehittäminen ja levittäminen ohjaajakoulutuksin on vakiinnuttanut toiminnan ja tehnyt siitä Poriin pysyvän käytännön, jolla on kysyntää laajalti.
- Palautteita ja asiantuntijaryhmiä hyödynnetään toiminnan kehittämisessä ja suuntaamisessa. Kokonaisuutena toimintaa on ohjattu ja seurattu suhteessa strategioihin ja keskuksen tavoitteisiin hyvin. Systemaattisimmin on arvioitu ja kehitetty Vauvojen värikylpy –menetelmää, sekä työpajojen ja ohjaajakoulutuksen onnistumista.
- Yhteistyön aktiivisuus alueella on kasvanut merkittävästi. Alueen kulttuuritoimijoita on verkotettu tehokkaasti LaitosPRO-ryhmän avulla (mm. museot, taiteen perusopetus, yhdistyksiä, Aalto yliopisto, taidetoimikunta) ja Ryhmään kuuluu myös Porin eri hallintokuntien edustajia. Ryhmän tehtävänä on tunnistaa paikallisia vahvuuksia ja heikkouksia ja kehittää edelleen lastenkulttuuritoimintaa yhdessä. Työn tuloksena on syntynyt sekä toistuvia tapahtumia että vakiintuneita käytäntöjä esimerkiksi päivähoitoon. Porin yliopistokeskuksen kanssa on kehitetty ja käynnistetty Lasten yliopistokeskus –toiminta, jonka seurauksena lastenkulttuuri on onnistuttu liittämään myös osaksi tiedeyhteisön toimintaa.
- Kyselyyn vastaajan kommentti (Satakunta/Pori): ”Yhteistyökumppanin näkökulmasta ammattitaitoisista ja erittäin innovatiivista ideointia ja eri ihmisten yhteensaattamista, mistä seuraa hyviä työpajoja lapsille ja nuorille.”

Saavutettavuus

- Ikäryhmäsaavutettavuus on kohtuullisen hyvä ja kehityssuunta myönteinen. Nuorten mukaan saaminen on haaste.
- Alueellisesti keskus toimii Taikalamppu-rahoituksen kautta viiden kunnan kanssa ja muiden Satakunnan kuntien kanssa näyttely- ja työpajatoimintaa vieden. Kunta yhteistyöhön olisi suurempaakin kiinnostusta, mutta se ei ole mahdollista nykyisillä resursseilla.
- Erityisryhmille suunnatun toiminnan myötä on parannettu sellaisten ryhmien saavutettavuutta, joilla ei muuten olisi mahdollisuutta lastenkulttuuripalveluihin. Taidekasvatusta on kehitetty muun muassa näkövammaisille Näkövammaisten keskusliiton ja alan yhdistysten ja toimijoiden kanssa verkostoiduttiin näkövammaisille lapsille ja nuorille tuotetun Tuntumaa-taidenäyttelyn tuottamisen yhteydessä ja verkostoituminen oli myös näyttelyn lähtökohtana ja tavoitteena. Vintiöt -varhaiskasvatusmalli on suunnattu erityistä tukea tarvitseville lapsille ja heidän perheilleen. Perheiden osallistaminen on myös osa hyvinvointipalveluiden kokonaisuutta, mutta myös keino erityisryhmien kulttuurikasvatuksessa.
- Alan toimijoiden saavutettavuus on parantunut tehokkaalla ammattilaisten verkottamisella.
- Kysyntää toiminnalle on huomattavasti enemmän kuin resursseja.

Osallistavuus

- Lapset ja nuoret on osallistettu vahvasti toimintaan jo suunnitteluvaiheessa. Lapset ovat voineet itse vaikuttaa siihen, mitä he pitävät tarpeellisena toimintana. Esimerkiksi Vintiö-ryhmässä lapset muuttivat pelottavaksi kokemansa päiväkodin wc-tilat viihtyisäksi omalla taiteellisella toiminnallaan.
- Kulttuuriharrastukset ovat monipuolistuneet seudulla erityisesti julkisen taiteen ja valokuvataiteen osalta.
- Omaehtoista harrastustoimintaa on tuettu innostamalla lapsia valokuvaamiseen ja ympäristötaiteeseen.
- Toiminta on vahvasti lapsilähtöistä ja lasten omaa luovaa taiteilijuutta tukevaa. Varhaiskasvatuksen osallistavia toimintatapoja on kehitetty ja vakiinnutettu erityisesti yhteistyössä Vintiöt-ryhmän kanssa. Toimintamalli on suunnattu erityistä tukea tarvitseville

lapsille ja heidän perheilleen. Taiteilijat työskentelevät säännöllisesti lapsiryhmän kanssa taideprojekteissa, jotka tuovat lasten taidetta esiin myös laajemmalle yleisölle. Esimerkiksi vuosittain toteutettava Vaeltava maalaus, on autoon maalattu teos, jota porilaiset osaavat jo odottaa kaupungin liikenteen sekaan. Vanhan auton maalaaminen aika ajoin uudelleen lasten taidekasvatuksen ja maun mukaan on yksi kekseliäs innovaatio tällä saralla.

- Menetelmät ovat yhteistoiminnallisia. Vuosittainen tulitaidetapahtuma Taavin tulet toteutetaan kouluissa taiteilija-opettaja -yhteistyönä ja sen tarkoituksena on sekä tuoda taidemenetelmiä osaksi koulun arkea että tuoda koululaisten taidetta porilaisten nähtäväksi. Yhteisöllinen tapahtuma on kehittynyt ja saavuttanut vakiintuneen ja yleisesti tunnetun muodon.

Hyvinvointi

- Keskuksen toiminta on tuonut uusia virikkeitä lasten kanssa tehtävään työhön. Esimerkiksi Vauvojen värikylpy –menetelmä on uusi varhaista vuorovaikutusta tukeva suosittu toimintatapa.
- Eri ammattialojen ja hallintokuntia on tuotu yhteen suuressa osassa toimintaa ja tämä näkyy sekä tavoitteiden asettelussa että tuloksissa. Esimerkiksi vuoden 2011 valokuvafestivaalin liike-teeman mukaisesti verkostoiduttiin Porin liikuntatoimen ja alueen urheiluseurojen kanssa.
- Palautteet kertovat lasten toistuvista onnistumisen kokemuksista, millä voi olla eräille lapsille jopa ratkaiseva minäkuvaa rakentava merkitys.
- Syrjäytymiskiarteeseen on vaikutettu eniten Vintiöt-toimintamallilla, jossa kuvataiteesta on löytynyt erityislapsille keino positiivisen palautteen saamiseen ja yhteisöön kiinnittymiseen.
- Hyvinvointitavoitteet näkyvät toiminnassa yleisellä tasolla muun muassa lasten oman toimijuuden, oman mahdollisuuksien kokeilemisen ja toteuttamisen sekä heidän äänensä kuulumisen vahvistamisena.

Kulttuuripolitiikka

- Lastenkulttuurin arvostus on noussut alueella. Näyttöä on. Esimerkiksi Porin lastenkulttuurikeskus on tuonut lapset ja taiteilijat yhteen ja tuottanut malleja julkisten teosten ja näyttelyiden tuottamiseen

osana lasten omaa kulttuuria. Nämä käytännöt ovat Porissa vakiintuneet osaksi paikallista kulttuuria ja teoksia on nähtävissä julkisissa rakennuksissa, kuten päiväkotien seinillä ja uimahallissa.

- Lasten ja nuorten ajatuksia ja mielipiteitä on tuotu esille julkisin taidenäyttelyin. Esimerkiksi lasten valokuvataiteen edistämiseksi on luotu toimivia käytänteitä. Vähäx –valottaa valokuvafestivaali on joka kolmas vuosi pidettävä festivaali, joka verkottaa laajasti valokuva- ja taidekasvatusalan toimijoita. Festivaalin vaikutuksesta lasten valokuvataidetta on tuotu esiin ympäri Suomea ja valokuvakasvatuksen menetelmiä on levitetty laajasti. Vuonna 2011 festivaali tavoitti peräti 216 000 henkeä.

- Porin kaupungin kulttuuriopetus suunnitelma on valmistunut keväällä 2013 ja kehittämistyössä ovat lastenkulttuurikeskuksen kanssa toimineet koulutoimi, kulttuurilaitokset ja kolmannen sektorin toimijat.

- Lasten taide on saatu poikkeuksellisen hyvin esiin myös medioissa. Näyttöjä on pitemmän ajalta. Esimerkiksi yhteistyössä Alma median ja Satakunnan Kansan kanssa on toteutettu yhdessä lehden sisältöjä lasten kanssa.

Yhteenveto

Keskuksen toimintaedellytykset ovat kokonaisuudessaan hyvät. Talousresurssia on hyödynnetty tarkoituksenmukaisesti ja se on pääosin hyvä, mutta pienten kuntien osalta vaatii lisää panostuksia. Yleiset toimintapuitteet tilojen ja välineistön sekä kulttuurilaitosten tarjonnan suhteen luovat toiminnalle hyvät edellytykset. Ammattimainen johtamisosaaminen on edistänyt merkittävästi tavoitteiden asettelua siten, että ne ovat tarkoituksenmukaisia sekä suhteessa alueen tarpeisiin ja edellytyksiin että taikalampputoimintaan yleisesti. Lastenkulttuuria koskevat asenteet ovatkin alueella yleensä erittäin myönteisiä ja kehitys on ollut taikalampputoiminnan myötä myönteistä.

Keskuksen toimintasuunnitelmat ovat toteutuneet hyvin ja niitä on täydennetty joustavasti uusien mahdollisuuksien avautuessa. Menetelmät ovat erittäin monipuolisia ja merkittävää kehittämistyötä on tehty erityisesti nykytaiteen ja valokuvan taidekasvatusmenetelmien kehitystyössä, mikä on vaikuttanut tämän taidealan kasvatusjärjestelmän kehitykseen valtakunnallisesti

ja jonkin verran myös kansainvälisesti. Täydennyskoulutusta on järjestetty toimintakohtaisesti ja tätä toimintaa voidaan edelleen kehittää. Toiminnan kehittämiseksi arviointeja ja palautteita on hyödynnetty hyvin, yksittäisten toimintojen osalta jopa erinomaisesti. Arviointijärjestelmää kehittämisen välineenä voisi edelleen parantaa. Toiminnalla on luotu monipuoliset ja aktiiviset yhteistyöverkostot ja työryhmät, mitkä rakenteet ovat edistäneet sekä suunnittelua että toteutusta järjestelmällisesti.

Saavutettavuus lastenkulttuuripalveluissa on kokonaisuutena parantunut edelleen toimikauden 2009–2013 aikana. Ikäryhmäsaavutettavuus on kohtuullisen hyvä ja kehityssuunta myönteinen. Nuorten mukaan saaminen entistä enemmän on tässä yksi haaste.

Alueellisesti keskus on laajentanut toimintaansa ja saavutettavuus on parantunut, mitä on syytä kehittää edelleen varsinkin alueen pienissä kunnissa. Erityisryhmiä saavutetaan kohtuullisen hyvin, ja kehitystyöstä saatuja kokemuksia voisi viedä entistä laajemmille asiakasryhmille. Alan toimijoiden saavutettavuus on verkottamisen avulla parantunut. Kysyntä ylittää tarjonnan, paikoin siinä määrin, että joitakin toimintoja on harkittu eriytettäväksi ja järjestettäväksi osin uuden toimijan kautta (esim. vauvojen värikylpy).

Lasten ja nuorten osallistaminen on korkealla tasolla ja kehitetyt toimintamallit sisältävät vahvan ymmärryksen osallisuuden tärkeydestä. Kulttuuriharrastukset ja omaehtoinen harrastaminen ovat monipuolistuneet erityisesti valokuvan ja nykytaiteen alueella. Toiminta on esimerkillisen lapsilähtöistä ja yhteistoiminnallista, näitä periaatteita on hyödynnetty suunnittelussa ja menetelmien kehittämisessä kautta linjan. Lasten ja nuorten taiteen näkyväksi tekeminen on ollut laajamittaista sekä Porissa että valtakunnallisesti. Vaikuttavuutta keskuksella on ollut myös Taikalamppu- verkoston sisällä.

Hyvinvointiperiaate näkyy toiminnassa yleisellä tasolla etenkin lasten ja nuorten oikeutena kulttuuriin ja omaan taiteelliseen toimijuuteen. Moniammatillista hyvinvointiyhteistyötä on tehty säännöllisesti ja tarvittaessa. Edelleen kehittämisen tarvetta kuitenkin on. Palautteiden perusteella toiminta on tuottanut merkittäviä onnistumisen kokemuksia ja

sillä on vaikutettu syrjäytymisen ehkäisyyn ainakin päivähoiton alueella.

Kulttuuripoliittisesti Porin lastenkulttuurikeskus on tehnyt erittäin merkittävää työtä lastenkulttuurin arvostuksen nostamisessa sekä alueellisesti että valtakunnallisesti. Lasten ja nuorten taide on tuotu näkyville, tasokkaissa materiaaleissa näkyy ammatimaisen korkea osaaminen. Lasten ääntä on kuultu päätöksenteossa. Edellytykset sen vahvistamiselle ovat olemassa.

Poriin on kehitetty uusi kulttuuriopetus suunnitelma. Suunnittelu- ja sisältöosaamista keskus voisi jakaa enemmänkin lähikuntien toimijoille. Lastenkulttuurin näkyvyys medioissa on ollut erinomaista ja toteutettu lapsilähtöisellä ja osallistavalla tavalla. Keskuksen kehittämä perheille suunnattu Vauvojen värikyly on levinnyt laajasti ympäri Suomea ja herättänyt kiinnostusta myös kansainvälisesti. Porissa toteutettava lasten ja nuorten valokuviiin keskittyvä valtakunnallinen Vähäx valottaa –valokuvafestivaali ja kuvataiteilijoiden yhteistyö lasten ja nuorten kanssa toteutettavien julkisten teosten tuottamisessa ovat luo uudenlaisen mahdollisuuden tuoda lasten kuvailmaisuus näkyväksi osaksi yhteisöä.

5.10 Pirkanmaan Taikalamppu; Tampereen kaupunki: Taidekaari-kulttuurikasvatusohjelma ja Lastenkulttuurikeskus Rulla sekä Lempäälän PiiPoo

Pirkanmaan Taikalampun muodostavat Tampereen kaupungin kulttuuripalvelut ja museopalveluiden kulttuurikasvatusyksikkö Taite sekä Lempäälän kunta ja Kulttuurikeskus PiiPoo. Pirkanmaan Taikalamppu kehittää erityistä tukea tarvitsevien lasten kulttuuripalveluja, sosiaalisen sirkuksen menetelmiä sekä monitaiteista kulttuurikasvatusta. Tampereella tärkeimmät toimintamuodot ovat perusopetuksen kulttuurikasvatusohjelma Taidekaari sekä kaikille avoin Lastenkulttuurikeskus Rulla. Lempäälässä lapsia tavoitetaan kulttuurikasvatusohjelma Kulttuurirappusten sekä PiiPoon avoimen kulttuurikeskustoiminnan kautta.

Edellytykset

- Taloudelliset resurssit suhteessa tavoitteisiin ovat hyvät ja verkosto on taitavasti hyödyntänyt hanke-rahoitusta lisäresurssina. Uusien pienten kuntien resurssit ovat kuitenkin niukemmat. Lasten ja nuorten kulttuurikeskus täydentävän rahoituksen osalta esimerkiksi Piipoo otti päävastuun Taikalamppuverkoston ensimmäisen yhteishankkeen Sytykkeen suunnittelusta ja rahoituksen hausta. Turun kulttuuripääkaupunkivuoden suurin lasten ja nuorten hanke teki tunnetuksi taikalampun keskeisiä tavoitteita eli osallisuutta, saavutettavuutta ja lapsilähtöisyyttä lastenkulttuurissa. Sytyke -projekteja toteutettiin ympäri maata ja kehittämistyöstä julkaistiin menetelmäoppaita.

- Yleiset toimintapuitteet ovat hyvät. Sekä Tampereella että Lempäälässä on käytössä omat tilat, jotka sopivat myös erityisryhmien tarpeisiin. Lisäksi toiminnassa hyödynnetään tehokkaasti mukana olevien toimijoiden tarjoamia puitteita. Myös välineet ja materiaalit, jotka ovat toiminnan kannalta keskeisiä, ovat hyvät.

- Toiminnan suunnittelu on strategisesti varsin hyvin johdettua ja henkilöstön sitoutuneisuus sekä Taikalamppuverkoston strategiaan että paikallisiin strategioihin on erinomainen.

- Tavoitteet on muodostettu tarkoituksenmukaisesti suhteessa strategioihin ja alueen erityistarpeisiin.

- Pirkanmaan taikalamppu on vaikuttanut merkittävästi lastenkulttuurin ja erityislasten taidekasvatuksen tunnettuuteen ja myönteiseen asennoitumiseen lastenkulttuuriin eri toimijoiden parissa.

Toiminta

- Toimintasuunnitelma on toteutunut hyvin ja sen rinnalle on kehitelty vuosien varrella myös uutta toimintaa.

- Toiminnassa käytetyt menetelmät ovat monipuolisia ja eri käyttäjäryhmät hyvin huomioivia. Esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevien lasten taidekasvatuksen muotojen kehittäjänä Pirkanmaan Taikalamppu on jo kansallisesti merkittävä toimija ja osin myös kansainvälisesti.

- Täydennyskoulutusta järjestetään paljon ja sen avulla osaamisen jakaminen toimii hyvin. Esimerkiksi

sosiaalisen sirkuksen osajia on koulutettu täydennyskoulutuksen avulla ja Haaga-Helia -ammattikorkeakoulussa. PiiPoo järjestää Perhepäiviä, jotka sisältävät koulutusta, taidepajoja ja vertaistukitoimintaa erityisryhmien parissa toimiville, erityistä tukea tarvitseville ja heidän perheilleen.

- Keskuksen toimintaa arvioidaan systemaattisesti yhtenäisen arviointijärjestelmän avulla. Tampereen ja Lempäälän kunnilla käytössä olevat laadunvarmistusmallit on esimerkillisesti otettu osaksi Taidekaaren toimintaa ja arviointi vaikuttaa myös suunnittelu- ja kehittämistyöhön läpäisevänä periaatteena. Kulttuurikasvatusohjelmat perustuvat kuntien kanssa tehtyihin sopimuksiin, joissa määritellään sekä määrälliset että laadulliset tavoitteet. Palautejärjestelmä ulottuu kaikkiin taidekasvatuskokonaisuuksiin. Kehittämistyötä tehdään suhteessa asetettuihin tavoitteisiin, ja jos jossain kohdin on saatu kielteistä palautetta, siihen reagoidaan nopeasti. Tässä työssä apuna toimivat sekä kehittämisryhmä että Pirkanmaan Taikalamppu-tiimi.

- Verkottumisessa ja yhteistyössä on edetty pitkälle. Pirkanmaan taikalamppu on monipuolisesti verkotunut sekä taidealan toimijoiden, opetusalan että erityistä tukea tarvitsevien lasten parissa työskentelevien ammattilaisten kanssa.

- Lähikunnat ovat käynnistäneet kokeiluprojekteina Taidekaaren ja Kulttuurirappusten mallin mukaista toimintaa.

- Kyselyyn vastaajan kommentti (Rulla/Tampere): ”Jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus osallistua kulttuuripalvelujen tarjoamaan toimintaan.” ja ”Kulttuurin monipuolisuuden tuominen esille - monilla on edelleen se käsitys että kulttuuri tarkoittaa vain jotain tiettyä asiaa (tyyliin oopperaa tai balettia).” (PiiPoo: Lempäälä): ”Työpajat alle kouluikäisille lapsille. Onnistumisen kokemuksia, me-henkeä, itsensä ylittämistä, uusia taitoja.” ja ”KAMUT-toiminta on antanut erityisluokkien oppilaille mahdollisuuden tulla näkyväksi ympäristössään sekä vahvistanut heidän itsetuntoaan.”

Saavutettavuus

- Lasten ikäryhmät saavutetaan parhaiten perusopetuksen vuosiluokilla 1–6

- Toimikaudella 2009–2013 lastenkulttuuripalvelujen saavutettavuus on parantunut selvästi kouluissa ja päiväkodeissa erityisryhmien osalta Tampereen ja Lempäälän alueella. Kehitetyt menetelmät ovat parantaneet saavutettavuutta myös valtakunnallisesti.

- Alan toimijoita on verkotettu tehokkaasti ja alan toimijoiden saavutettavuus on parantunut myös täydennyskoulutuksen myötä huomattavasti.

- Palvelujen kysyntä ylittää tarjonnan.

Osallistavuus

- Lasten ja nuorten osallisuuteen on kiinnitetty erityistä huomiota niiden lapsiryhmien osalta, jotka ovat jääneet perinteisten kulttuuripalvelujen ulkopuolelle. Sosiaalisen sirkuksen menetelmien kehittäminen on ollut Pirkanmaan taikalampun keskeinen kehittämiskohde. Menetelmiä on otettu käyttöön kouluissa, sosiaalityössä ja hoitotyössä Pirkanmaalla, mutta myös muualla Suomessa ja jossain määrin ulkomaillakin. Erityistä huomiota on kiinnitetty saavutettavuuteen ja esteettömyyteen ja painotettu niitä kohderyhmiä, joiden kulttuuritarjonta on vähäisintä, esimerkiksi sairaalakouluja. Pirkanmaan taikalamppu on kehittänyt useita osallistavia toimintamalleja perusopetukseen ja päivähoitoon sekä vapaa-ajan toimintaan. Esimerkiksi yksilöllisen erityisopetuksen luokille suunnattu, lyhytelokuvan tekoon opastava Mun juttu –kokonaisuus keskittyi elokuvien teon ohessa oppilaiden osallisuuden tukemiseen. Palautteiden perusteella tavoite saavutettiin.

- Kulttuuriharrastusmahdollisuudet ovat lisääntyneet varsinkin erityisryhmien osalta.

- Omaehtoinen kulttuuriharrastaminen on lisääntynyt.

- Lapsilähtöisyyden ja yhteistoiminnallisuuden toimintaperiaatteet ovat rakennettu menetelmällisen työn sisään.

Hyvinvointi

- Pirkanmaan taikalamppu on kehittänyt uusia menetelmiä taidekasvatukseen hyvinvointia tukevalla tavalla ja avannut uusille asiakasryhmille mahdollisuuden taide- ja kulttuurivirikkeiden saamiseen.

- Moniammatillinen hyvinvointiyhteistyö ohjaa toimintaa vahvasti. Taidekaari on lähtökohtaisesti moniammatillinen, se toteutetaan yhdessä Tampe-

reen kaupungin kulttuuri- ja museopalvelujen ja perusopetuksen kanssa. Yhteistyössä on mukana esimerkiksi Perhetukikeskus. Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten taidekasvatuksen kehittämisessä Piipoo toimii yhteistyössä erityisryhmien etuja ajavien järjestöjen ja alan ammattilaisten kanssa. Koko Pirkanmaan taikalampun toiminnassa moniammatillisuutta hyödynnetään tehokkaasti kehittämistyössä ja perustoiminnassa. Tuloksena tästä on syntynyt sekä moniammatillisia verkostoja että toimintamalleja taidekasvatukseen.

- Pirkanmaan taikalampun toiminnan tavoitteena on luoda elämyksiä ja onnistumisen kokemuksia lapsen ja nuoren erityistarpeista riippumatta. Palautteiden perusteella tässä on onnistuttu erinomaisesti.

- Erityistä tukea tarvitsevien taidekasvatukselle on luotu edellytyksiä lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä osallistumiselle ja olla mukana yhteisössä tavalla, joka ehkäisee syrjäytymistä. Esimerkiksi autistiset lapset ja nuoret ovat löytäneet näin uusia kommunikoinnin keinoja.

- Hyvinvointitavoitteet ovat esillä toiminnassa näkyvästi ja niiden toteutumista on seurattu myös systemaattisesti. Pirkanmaan taikalamppu painottaa toiminnassaan lasten ja nuorten elämänlaatua ja hyvinvointivaikutuksia. Tavoite on laaja-alainen, mutta se on onnistuttu muuttamaan käytännön konkreettiseksi toiminnaksi. Palautteiden perusteella tällä toiminnalla on onnistuttu parantamaan kouluviihtyvyyttä ja tarjoamaan osallisuuden ja onnistumisen kokemuksia erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille.

Kulttuuripolitiikka

- Tampereen Taidekaari on kehittänyt kaupungin kulttuurikasvatusohjelmaa ja sitä on pilotoitu Linnainmaan koulussa lukuvuonna 2010–2011. Tavoitteena on kulttuurikasvatusohjelman ulottaminen kaikkiin perusopetuksen kouluihin vuonna 2014. Tampereella käytössä olevan tilaaja-tuottajamallin mukaisesti tavoitteeseen sitoutuivat sekä tilaaja eli Lasten ja nuorten palvelujen tilaajayksikkö että perusopetuksen opetussuunnitelmatyöryhmä. Kehittämistyön tuloksena on kehitetty koulujen tavoitteita palveleva tapa kirjata Taidekaari opetussuun-

nitelmaan sekä opetussuunnitelman Taidekaari-liite. Laajentuminen on tapahtunut seurautusti ja asteittain.

- Lempäälässä on kehitetty varhaiskasvatukseen kulttuurikasvatusohjelma Kulttuurirappuset, johon osallistuvat kaikki päivähoitoon osallistuvat viisivuotiaat. Kulttuurirappusten sisälle on myös kehitetty Oma taide –projektimalli, johon ovat osallistuneet erityisopetuksen pienluokat.

- Pirkanmaan taikalamppu on vaikuttanut aktiivisesti kulttuuripoliittisesti siihen, että alueella on ymmärretty kaikkien lasten ja nuorten oikeus kulttuuripalveluihin. Näin ollen myös saavutettavuuteen on panostettu entistä enemmän.

- Lastenkulttuuria on tuotu eri medioissa esiin hyvin, joidenkin toimintojen osalta erinomaisesti. Esimerkiksi sosiaalinen sirkus on näkynyt jo valtakunnallisestikin.

Yhteenveto

Pirkanmaan Taikalampun toimintaedellytykset ovat hyvät. Taloudellisia resursseja toiminnalle on suhteellisen hyvin ja täydentävää rahoitusta on haettu kekkeliäästi. Toimintapuitteet ovat sekä tilojen, välineiden että oppimisympäristöjen osalta erinomaiset tämän toiminnan kannalta. Strateginen johtaminen toimii mallikkaasti sekä suhteessa taikalamppustrategiaan että alueellisiin ja paikallisiin strategioihin. Tavoitteet on asetettu tarkoituksenmukaisesti. Asenteet lastenkulttuuria kohtaan ovat alueella kohentuneet merkittävästi taikalampputyön seurauksena ja luovat työlle suotuisan toimintaympäristön.

Toiminta on suunniteltu huolella ja tavoitteiden mukaisesti. Se on toteutunut erittäin hyvin. Menetelmät ovat monipuolisia ja niiden kehittäminen sekä levittäminen erityisryhmien kohdalla on ollut ansio-kasta kansallisesti, mutta osin myös kansainvälisesti. Täydennyskoulutus on tuonut toiminnalle tehokkaasti lisää volyyymia.

Toiminnan seuranta ja arviointi on organisoitu tehokkaasti erityisesti Tampereella, koska kunnalla on käytössä tätä työtä ohjaava järjestelmä. Myös Lempäälässä arviointia käytetään hyvin kehittämisen välineenä. Tehokas yhteistyö ja verkostoituminen eri toimijoiden välillä on toimintaa kuvaavaa. Pirkanmaan Taikalamppu –toimijoiden yhteistyö toimii hyvin hallinnon lisäksi suunnittelussa, toiminnan

kehittämisessä ja osaamisen levittämisessä.

Ikäryhmäsaavutettavuus on hyvää tasoa. Kaikki perusopetuksen ikäluokat saavuttavan taidekasvatuksen kehittämiseksi tehdään edelleen työtä, ja kehityssuunta on myönteinen. Alueellisessa saavutettavuudessa haaste on jo ollut parantaa tilannetta lähikuntiin. Erityisryhmien saavutettavuus on erinomaista ja toimii myös mallina vastaavan toiminnan kehittämisessä muualla. Alan toimijat on verkotettu varsin toimivaksi kokonaisuudeksi ja Pirkanmaan taikalampun asiantuntemusta hyödynnetään varsinkin silloin, kun erityisryhmien taidekasvatuksen osaajia tarvitaan valtakunnallisesti. Kysyntä ylittää resurssit vallankin silloin, kun on kyse kaikki ikäluokat tavoittavasta lyhytkestoisen taidekasvatuksesta. Erityisryhmien osalta kysyntää on huomattavasti nykyisiä resursseja enemmän. Laadukas tarjonta on lisännyt kysyntää.

Osallistavuuden periaate kuvaa Pirkanmaan taikalampun toimintaa vahvasti. Kulttuuriharrastukset ovat monipuolistuneet varsinkin erityisryhmien osalta merkittävästi, sillä monet sellaiset ryhmät ovat päässeet palveluista osallisiksi, joille tarjontaa ei ole aiemmin ollut lainkaan. Toiminta on periaatteiltaan vahvasti myös lapsilähtöistä ja yhteistoiminnallista, ja näiden periaatteiden toteutumisen kriteerejä on pohdittu tavalla, joka antaa työkaluja myös muille vastaavaa työtä tekeville.

Hyvinvointi lastenkulttuuripalvelujen tavoitteena on Pirkanmaan taikalampun erityinen vahvuus. Tavoitteeseen liittyy vielä laajemmin elämänlaadun parantamisen periaate. Moniammatillinen hyvinvointiyhteistyö on tavoitteellista ja huolella suunniteltua. Yhtenä tapana toteuttaa tavoitetta on onnistumisen kokemusten tuottamisesta lapsille, ja tässä on onnistuttu myös poikkeuksellisen haasteellisten asiakasryhmien kanssa.

Kulttuuripoliittisesti lastenkulttuurityön arvostus on lisääntynyt alueella tasaisesti – myös hallinnossa. Lasten ja nuorten äänen kuulemiseen päätöksenteossa voi kiinnittää vielä enemmän huomiota. Kulttuuriopetus- ja kasvatussuunnitelmien toteuttaminen on lähtenyt hyvin käyntiin ja etenee mainiosti sekä Tampereella että Lempäälässä. Lastenkulttuuri on tuotu melko näkyvästi esiin medioissa.

5.11 Vantaan kaupungin kulttuuripalvelut (Taikalamppu)

Vantaan Taikalampunkehittämistehtävät ovat taidekasvatustyön kehittäminen kaupungin eri toimialojen välillä sekä monikulttuuristen ja erityistä tukea tarvitsevien lasten kulttuuritarjonnan edistäminen. Taidealakohtaisina tehtävinä ovat tanssitaiteen saavutettavuuden ja sen käytön edistäminen vantaalaisten lasten ja nuorten tukena sekä yhteistyön kehittäminen koulujen ja muiden toimijoiden kanssa tanssikasvatuksen edistämiseksi.

Taikalampputoiminta on osa Lastenkulttuuriryksikön toimintaa Vantaalla. Lastenkulttuurin tulosityksikön tehtävä on lastenkulttuuripalveluiden tuottaminen ja kehittäminen, Lasten taidetalo Pessin ja Toteemin toiminta, vastuu lastenkulttuurifestivaaleista, lastenelokuvatoiminnasta, lastenkulttuurin tiedottamisesta sekä Taikalampputoiminnasta. Lapsille ja nuorille suunnattuja palveluita ohjaa lastenkulttuurin strateginen tavoite - lasten ja nuorten kasvun tukeminen taidekasvatuksen keinoin sekä Vantaan lastenkulttuuripalveluiden kehittäminen kohti yhdenvertaisuusperiaatetta.

Edellytykset

- Talousresurssit suhteessa tavoitteisiin ovat hyvät ja täydentävää rahoitusta on haettu taitavasti. Kunnan suuri asukasmäärä (lasten ja nuorten määrä) ja laaja alue asettavat haasteita resurssien riittämiseksi.
- Yleiset toimintapuitteet ovat suhteellisen hyvät ja olemassa olevia yhteistyökumppanien tiloja on hyödynnetty hyvin (koulut, päiväkodit, taiteen perusopetus). Sen lisäksi toimii Taidetalo Pessi. Toiminnan hajauttaminen laajalle alueelle on ollut mielekäs ratkaisu. Taidealan toimijoiden kokonaisresurssi kunnassa on suhteellisen hyvä.
- Toiminta on erittäin selkeästi strategioista johdettua ja strategioiden antamia linjauksia hyödynnetään hyvin.
- Tavoitteet on asetettu tarkoituksenmukaisesti alueen tarpeista käsin. Vantaata leimaa suuri erityisopetusta tarvitsevien määrä ja runsas maahanmuuttajataustaisuus, mikä on tuotu taidetoiminnan suunnitteluun erinomaisesti jo tavoitteissa.

- Asenteet lastenkulttuuria kohtaan ovat Vantaalla erittäin myönteiset.

Toiminta

- Toimintasuunnitelmat ovat toteutuneet hyvin ja niitä on kausien aikana laajennettu joustavasti. Esimerkiksi Vantaa on ollut mukana Sosiaalisen sirkuksen hankkeessa 2009–2011 ja sen jatkona toteutetussa Vaikuttavan sirkuksen hankkeessa, mikä on tuonut sekä suunnitteluun että toiminnan toteutukseen lisää sisältöjä.

- Menetelmät ovat monipuolisia ja Vantaan taikalamppu on vaikuttanut merkittävästi siihen, että taiteelliset menetelmät on otettu käyttöön sekä perus- että erityisopetuksessa, mutta myös nuorisosaosiaalisuudessa. Esimerkiksi tanssin liittäminen koulussa opetettavaan aineisiin, Tanssien läpi lukkarin –menetelmä on vakiintunut koulujen käyttöön. Menetelmä on jo saatu kansainväliseen levitykseen.

- Taikaloikka-seminaarein on kehitetty täydennyskoulutuksin tanssikasvatusta valtakunnallisesti.

- Arviointeja ja palautteita on hyödynnetty toiminnan kehittämisessä erinomaisesti. Lapsilta ja nuorilta on kerätty toiminnasta hyvin palautetta ja se on myös vaikuttanut tulevan toiminnan suunnitteluun. Samoin opettajien ja muiden ammattiryhmien antama palaute on huomioitu. Opettajille suunnataan vuosittain kysely ja lisätietoa onnistumisesta hankitaan kulttuuriyhdysoptettajien kautta. Lastenkulttuuri on saatu osaksi Vantaan kaupungin arviointijärjestelmää. Vantaan tuloskortissa on sitovana tavoitteena ”Lasten ja nuorten tukeminen taidekasvatuksen keinoin”.

- Yhteistyö eri toimijoiden välillä on erittäin vahvaa. Lasten ja nuorten palveluja tuottavat toimijat on verkotettu tehokkaasti suunnittelemaan toimintaa yhdessä, yli toimialarajojen. Yhteistyö taiteen perusopetuksen kanssa on vahvaa ja avaa taiteen perusopetuksen toimijoille mahdollisuuden tavoittaa lapsia ja nuoria.

- Kyselyyn vastaajan kommentti (Vantaa): ”Lapset hyötyvät, jos aikuiset hallitsevat sen, mitä heiltä odotetaan. Siksi tärkein asia on lasten kanssa taiteen tekeminen, koulutus ja seminaarit, joissa mukana ovat sekä taide-, kasvatus- että hoitoalan ammattilaiset.” ja ” Tarjoamalla uusia, ennen kokeilemattomia,

ajassa kiinni olevia kursseja ja toimintamalleja.”

Saavutettavuus

- Ikäryhmäsaavutettavuus on varsin hyvä sekä päivähoitossa että perusopetuksessa.

- Alueellinen saavutettavuus on yleiset toimintapuitteet huomioiden hyvä, joskin laaja alue asettaa haasteita.

- Erityisryhmille suunnattu taidekasvatus on toteutunut erittäin hyvin.

- Alan toimijoiden saavutettavuus on merkittävästi parantunut tehokkaalla verkottumisella. Niiden avulla myös toiminnan saavutettavuus on parantunut.

- Kysyntä ylittää tarjonnan erityisesti pitkäkestöisen toiminnan osalta.

Osallistavuus

- Osallistavuus läpäisee erittäin hyvin tuotetun taikalampputoiminnan. Esimerkiksi 10. vuosiluokan nuorille suunnattu Oma koti kullaa kallis –projekti (2010) toteutettiin yhdessä kaupungin maankäytön ja vihersuunnittelun osaston kanssa. Siinä nuoret toteuttivat ympäristötaideteoksen uudelle Sinirikonpuiston alueelle. Projektin tuloksena todettiin muun muassa se, että sillä saatiin nuoret pitämään parempaa huolta omasta ympäristöstään. Teos sai paljon huomiota paikallisesti ja vahvasti maankäytön ja vihersuunnittelun kanssa tehtävää yhteistyötä niin paljon, että kyseinen osasto on myöhemmin tilannut muihinkin kohteisiin lasten ja nuorten tekemiä teoksia.

- Kulttuuriharrastusmahdollisuudet ovat monipuoliset merkittävästi ja osallistavan taidekasvatuksen mahdollisuuksia on kehitetty erityisesti tanssin ja sirkuksen taidealoilla.

- Omaehtoisen toiminnan kehittämiseen ja tukemiseen on vaikutettu erityisesti julkisessa taiteessa ja sirkustaiteessa.

- Toimintaa läpäisevät erittäin hyvin lapsilähtöisyyden ja yhteistoiminnallisuuden periaatteet.

Hyvinvointi

- Vantaan taikalamppu on tuonut merkittäviä taidelähtöisiä virikkeitä sekä lasten ja nuorten parissa

työskenteleville ammattilaisille että niille asiakasryhmille, jotka jäävät perinteisen lastenkulttuuritarjonnan ulkopuolelle.

- Moniammatilliseen hyvinvointiyhteistyöhön on vaikutettu tavoitteellisesti. Eri ammattiryhmien välinen yhteistyö ja osaamisen yhdistäminen on tuottanut uusia malleja esimerkiksi avohuollossa olevien perheiden toimintakyvyn ja vuorovaikutuksen parantamiseen. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin on kiinnitetty erityistä huomiota ja sosiaalitoimen kanssa tehty yhteistyö on yhteydessä selvästi asiakkaina olevien lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin.

- Toiminta on tuottanut palautteiden perusteella toistuvia onnistumisen kokemuksia osallistujille.

- Erityisryhmille suunnatun työskentelyn vaikutuksena on yksilötasolla todistetusti ollut aiempaa vahvempi yhteisöön kiinnittyminen ja lähiympäristön omaksi kokeminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen.

- Hyvinvointitavoitteet näkyvät toiminnassa erittäin vahvana ohjaavana tekijänä.

Kulttuuripolitiikka

- Lastenkulttuurityön arvostus on noussut kunnassa merkittävästi. On erinomaista, että Vantaan kaupungissa lastenkulttuuri on nostettu keskeiseksi ja läpäiseväksi periaatteeksi kaikkien palvelujen tuottamisessa, mihin taikalampputyö on osaltaan vaikuttanut merkittävästi.

- Lasten ja nuorten kulttuuritoiminnalla on nostettu teemoja päättäjien tietoon. Esimerkiksi maahanmuuttajapalvelujen kanssa tuotettu tyttöryhmä on toiminut jo 10 vuotta ja sen tuottamat materiaalit ovat vakuuttaneet myös päättäjiä.

- Kulttuuriopetus- ja -kasvatussuunnitelmien käyttöön on vaikutettu merkittävästi. Vantaan esi- ja perusopetuksen kulttuurikasvatussuunnitelma on osa opetussuunnitelmia. Taikalamppu on ollut merkittävä tekijä suunnittelu-, kehittämis- ja toteuttamistyössä ja tavoittaa toiminnan kautta suuria koululaisryhmiä. Esimerkiksi esikoululaiset ja kaikki yhdeksäsluokkalaiset opettajineen osallistuvat toimintaan. Kulttuuriopetussuunnitelma on vakiinnuttanut taidealan toimijoiden ja koulujen välisen yhteistyön ja tuonut taidelähtöiset menetelmät osaksi kouluope-

tusta. On myös tehty yhteistyötä Oulun, Jyväskylän ja Pirkanmaan taikalamppujen kanssa valtakunnallisten kulttuurikasvatussuunnitelmien mallintamiseksi.

- Vantaan lastenkulttuurityö on näkynyt paikallisissa medioissa hyvin.

Yhteenveto

Edellytykset taikalampputoiminnalle ovat Vantaalla erittäin hyvät. Kustannustehokas ja tarkoituksenmukainen talousjohtaminen on luonut edellytykset erittäin runsaalle toiminnalle suhteessa perusresurssiin. Toimintaa johdetaan strategisesti erittäin hyvin ja tavoitteet on asetettu tarkoituksenmukaisesti alueen tarpeista käsin. Asenteet lastenkulttuuria kohtaan ovat eri toimijoilla erittäin myönteiset.

Toiminta on suunnitelmallista ja reagoi ketterästi uusiin mahdollisuuksiin. Monipuolisilla menetelmillä on onnistuttu rikastamaan sekä perusopetusta että pienryhmille kohdennettua toimintaa, ja kehittäminen on vaikuttanut erityisesti erityisryhmien sekä tanssin ja sirkustaiteen opetukseen. Arviointia ja palautteita hyödynnetään tehokkaasti toiminnan kehittämisessä. Yhteistyö eri toimijoiden välillä on erittäin aktiivista ja verkostoja hyödynnetään järjestelmällisesti sekä suunnittelussa että toiminnan toteutuksessa.

Toiminnan ikäryhmä- ja aluesaavutettavuus ovat erittäin hyvällä tasolla. Vaikka erityisryhmät saavutetaan varsin hyvin, olisi kysyntää vielä huomattavasti enemmän, mikä johtuu osin kunnan erityispiirteistä. Alan toimijoiden saavutettavuus on tehokkaan verkottamisen ansiosta erittäin hyvä ja taikalamppuasiantuntemusta osataan kysyä oikeasta osoitteesta.

Osallistavuuden, lapsilähtöisyyden ja yhteistoiminnallisuuden periaatteet toteutuvat toiminnassa jopa erinomaisesti. Kulttuuriharrastuksen ovat monipuolistuneet alueella ja myös omaehtoinen harrastustoiminta on lisääntynyt. Osallistavuuden tavoite on sidottu hyvin erityisryhmien parissa tehtävän taidekasvatuksen tavoitteisiin ja alueen tarpeisiin.

Vantaan taikalamppu on merkittävä hyvinvointia lisäävä toimija, joka tuo uusia virikkeitä sekä lapsille ja nuorille että heidän parissaan työskenteleville. Moniammatillinen hyvinvointiyhteistyö toteutuu erityisesti pitkäkestoisessa toiminnassa. Toiminnasta

saatu palaute ja kokemukset kertovat merkittävistä onnistumisen ja yhteisöön liittymisen kokemuksista. Hyvinvointitavoitteet näkyvät toiminnassa selkeästi.

Kulttuuripoliittisesti on vaikutettu merkittävästi siihen, että lastenkulttuurin arvostus on vahvistunut entisestään sekä toimijoiden että päättäjien keskuudessa. Lasten ja nuorten äänen kuulemista päätöksenteossa on edistetty aktiivisesti ja tätä voi työtä kannattaa kehittää edelleen. Kunnassa kulttuuriopetus- ja -kasvatussuunnitelmat ovat kattavasti koulujen käytössä ja niitä toteutetaan osana koko opetussuunnitelmaa. Lastenkulttuurin yleinen näkyvyys on lisääntynyt sekä fyysisessä ympäristössä että paikallisissa medioissa.

5.12 Taikalampun helmet

Arviointiraportti keskittyy taikalampputoiminnan yleisiin linjoihin, eikä arvioinnissa ole ollut mahdollista perehtyä yksittäisiin taidekasvatuksellisiin innovaatioihin. Jotta taikalampun kehittämistyö tulisi lukijalle paremmin tutuksi, ovat taikalamppukeskukset valinneet jokainen yhden kehittämänsä toimintakäytännön tai menetelmän esiteltäväksi. Nämä taikalampun helmet kertovat osaltaan siitä työstä, jota verkostossa on tehty suomalaisen ja kansainvälisen taidekasvatuksen edistämiseksi.

5.12.1 Annantalon taideneuvola

Annantalon Taideneuvola opastaa ja innostaa helsinkiläisiä kotona olevia vanhempia ja heidän 3–6-vuotiaita lapsiaan tekemään ja kokemaan taidetta yhdessä. Toiminnalla on pyritty tukemaan perheiden yhteistä kuvataideharrastusta ja antamaan tietoa sekä ideoita, miten järjestää kotien arkeen tilaa ja aikaa taiteen kohtaamiselle. Toiminta perustuu lapsen ja aikuisen suhteen vahvistamiseen ja yhteiseen tekemiseen, jossa opitaan toinen toisiltaan, korostetaan vuorovaikutusta ja jaetaan kokemuksia. Taideneuvola on avoin toimintamuoto.

Taideneuvolan viiden kerran jakso on kaksi luku-kaudessa. Aamupäivisin on kahden tunnin pituinen avoimien ovien ryhmä ja iltapäivällä kokoontuu

pysyvä, etukäteen ilmoittautuneiden ryhmä, johon mahtuu yhteensä 24 vanhempaa ja lasta. Taideneuvolaan ovat voineet tulla mukaan myös alle 3-vuotiaat kotona olevat sisarukset. Tämä helpottaa perheiden osallistumista ryhmään. Neuvolatoiminnan maksuttomuus tukee pyrkimystä olla mahdollisimman monien saavutettavissa. Ns. matalan kynnyksen toiminnalla vedetään mukaan monenlaisia osallistujia: isiä, äitejä, tätejä, isovanhempia, myös niitä, joilla ei ole aikaisempaa kokemusta taiteen harrastamisesta. Ryhmissä on käynyt myös maahanmuuttajataustaisia osallistujia.

Taideneuvolassa on pyritty selkeään ja tarkkaan ohjelmasuunnitteluun. Toiminnan tuottaja ja Taideneuvolan vastaava opettaja ovat yhdessä pohtineet tulevaa teemaa. Kauden ohjelma ja kertakohtaiset tehtävät on julkaistu etukäteen painetussa esitteessä, jota on jaettu laajasti mm. leikkipuistoissa, lasten neuvoloissa ja kirjastoissa sekä Annantalon nettisivuilla ja www.kultus.fi-palvelussa. Avoimella tiedotuksella on haluttu mahdollistaa se, että nekin jotka eivät pääse tai mahdollisesti mahdu Taideneuvolaan voivat saada virikkeitä kodin taidetoimintaan tehtäväesimerkkien kautta. Neuvolatoimintaa on dokumentoitu laajasti

Kirjakahvila. Kuvaaja: Mauri Tahvonen.

valokuvaamalla. Opetusjaksojen jälkeen Taideneuvolan opettajat ovat kokoontuneet arvioimaan toimintaa ja annettua palautetta on käytetty tulevien neuvolajaksojen suunnittelussa. Taideneuvolatoiminnassa on myös hyödynnetty Annantalon näyttelyitä, esim. World design capital Helsinki 2012 -vuoden ART LAB -näyttelykokonaisuuksia.

Taideneuvola-kokemusten pohjalta toimitettiin vuosina 2011–2012 Tehdään taidejuttuja! – Taidekasvatusta kaikenlaisiin koteihin -kirja, joka toimii oppaana perheiden taideharrastuksessa. Kirja antaa tietoa ja ideoita siitä, miten taiteen kokeminen ja yhdessä tekeminen voisi olla osa kotien arkea. Tehdäreseptit perustuvat Taideneuvolan työskentelyyn vuosina 2009–2011. Lähtökohtana on kuvataide, mutta myös muut taiteet ovat mukana. Kirja kertoo sopivista työskentelymateriaaleista ja välineistä. Kirjassa on myös ehdotuksia kaupunkiretkiksi, joilla kohdataan kulttuurihistoriaa ja taidetta sekä koetaan kaupunkiluontoa. Ruokareseptien mukaan kotona voi laittaa värikästä ja terveellistä ruokaa. Rinnalla on tarjolla pieni keittiögalleriallinen suomalaisten nykytaiteilijoiden teoksia.

Kirjan tehtävä- ja ruokareseptit on laatinut Taideneuvolan vastaava opettaja, taidekasvattaja Anne Rossi-Horto. Hän on myös suunnitellut ja testannut kirjan kaupunkiretket. Kirjan toimitustyöryhmään kuuluivat myös Annantalon vastaava kuvataideopettaja Erja Mehto ja tiedottaja Leila Heimonen. Teksteissä ja visuaalisessa ilmeessä on pyritty selkeyteen ja moderniin ilmeeseen. Kirjan on taittanut ja sen graafisen ilmeen on luonut graafikko Camilla Pentti. Kirjan opaskartat ja piirrookset ovat kuvataiteilija, kuvittaja Jenni Tuomisen tekemiä. Valokuvat ovat Anne Rossi-Horton ja Mauri Tahvosen. Kirjaan voi myös tutustua pdf-muodossa Annantalon nettisivuilla, www.annantalo.fi.

5.12.2 Lastun maakunnallisen toimijuus

Lastun kehittämistehtävänä on lastenkulttuurin edistäminen alueellisesti ja paikallisesti Pohjois-Savossa. Lastu toimii alueella lastenkulttuurin kokoajana ja keskustelun herättäjänä, maakunnalliseen toimintaan kannustajana toimintamallien etsijänä ja testaajana

sekä rahoituksen kartoittajana ja hakijana. Yhteistyökumppaneita on yksittäisistä taidekasvattajista ja taiteilijoista maakunnallisiin kulttuurilaitoksiin.

Kiinteä yhteistyö on rakentunut alueen ”veturi-kaupungin” Kuopion kanssa ja toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä hyvinvointipalvelualueen kansalaistoiminnan aktivointipalvelujen kulttuurisuunnittelijoiden kanssa. Tavoitteena on toteuttaa yhdessä suunniteltuja toimintoja, esimerkiksi ympäristöpolkutyöpajat ja kulttuurilaitosten yleisötyöprojektit sekä edistää yhteistyössä maakunnallisia lastenkulttuurin toimintamalleja (esimerkiksi K-9 kortin maakunnallistaminen). Ylä-Savossa kiintein yhteistyö on rakentunut Iisalmen kaupungin kanssa. Lisäksi Ylä-Savon kuntien kulttuurivastaavien muodostaman ryhmän kanssa on yhteistyössä haettu alueelle rahoituksia ja etsitty mahdollisuuksia yhteistyölle lastenkulttuurin edistämiseksi.

Pohjois-Savoon on yhteistyössä synnytetty kulttuurikuriiriverkosto, joka käynnistettiin kulttuurin aluekeskusten (elokuva, tanssi, valokuva ja lastenkulttuuri) KULTA -yhteishankkeen aikana. Verkoston hoitamista jatkoi sen jälkeen Sarka, Luova Pohjois-Savo hanke. Tällä hetkellä Kuopion kuriiriverkostoa hoitavat kulttuurisuunnittelijat. Lastu ylläpitää maakunnan kulttuurikuriiriverkostoa eli loppujen Pohjois-Savon kuntien (20) päiväkotien ja koulujen yhdyshenkilöverkostoa. Kulttuurikellon, jossa kulttuurilaitokset esittelevät lukukauden toimintaa, painatuksen ja kokoamisen hoitaa Kuopio, jakelun maakuntaan Lastu.

Kuopioon on synnytetty kulttuuripolku –toimintamalli, josta on tavoitteena muokata maakunnallista mallia. Lisäksi on tavoitteena synnyttää Pohjois-Savon kulttuuriopetussuunnitelma, joka olisi sovellettavissa pienien paikkakuntien kulttuuriopetuksen toteuttamisen rungoksi. Sarka -hankkeen aikana on tuotettu materiaalia maakunnan ympäristö-, kirjasto-, museo- ja musiikkipolulle.

Lastu tarjoaa maakuntaan ohjattuja ympäristöpolkujoukkoja ja etsii mahdollisuuksia, miten eri taiteen alan polut voisivat toimia maakunnassa paikallisesti ja maakunnallisten toimijoiden (maakunnalliset kulttuurilaitokset, taiteen aluekeskukset) toteuttamina. Lastu itse vie toimintaa koko alueelle ja kehittää malleja, miten toimintoja viedään sinne missä lapset ja nuo-

ret ovat. Tämän toimintamallin kehittämiseen Lastu haastaa myös Pohjois-Savon muita maakunnallisia toimijoita.

Pohjois-Savon alueelle on rakennettu yhteistyötapoja ja -malleja. Tällä hetkellä alueella on herätty yhteistyön tarpeeseen on syntynyt yhteinen tahtotila lastenkulttuurin kehittämiseen. Yhteistyölle on suuri tarve, sillä suurin osa Pohjois-Savon kunnista on pieniä kuntia, joissa ei ole täysipäiväistä kulttuurisihteeriä ja kulttuuriresurssit ovat todella niukat (alle 15 euroa/asukas).

Kuluneiden Taikalamppu -toimikausien aikana Lastu on edistänyt alueensa lastenkulttuuritoimijoiden paikallista ja alueellista yhteistyötä ja keskinäistä koordinoitua toimimalla linkkinä ja välittäjänä eri taiteenaloja ja toimintamuotoja edustavien tahojen välillä. Lastenkulttuuritoimijoille, jotka useimmiten ovat olleet kulttuuri- ja taidelaitoksia ja kuntien kulttuuritoimen edustajia, on tarjottu mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja luoda uusia yhteistyökumppanuuksia muun muassa Pohjois-Savon lastenkulttuurifoorumin ja Hurmospäivien avulla. Tapaamiset ovat edistäneet lastenkulttuuritoimijoiden keskinäistä koordinoitua: keskusteluissa on esitelty kunkin toimijan hankkeita ja löydetty muun muassa yhteisen tiedottamisen mahdollistavia teemo-

ja. Hurmospäivät taas ovat koonneet yhteen lastenkulttuuritoimijoita ja esi- ja perusopetuksen opettajia koko maakunnan alueelta. Pohjois-Savon lastenkulttuurifoorumista on muotoutumassa seutukunnalliset (Ylä-Savon-, Varkauden-, Sisä-Savon-, Koillis-Savon- ja Kuopion seutukunta) työryhmät.

5.12.3 ARX:in taidearkut

Taidearkku on menetelmä, jossa vanhaan puuarkkuun luodaan kiertävä taidekasvatuksellinen sisältö. Arkut ovat teemallisia ja ne sisältävät tutkittavaa materiaalia, erilaisia harjoitteita sekä tarinoita kulloiseenkin teemaan liittyen. Taidearkkujen draamakasvatukseen ja visuaalisiin taiteisiin pohjaavat harjoitteet ovat taiteellista työskentelyä tukevia, ja arkut ovat itsessään jo pieniä taidekokonaisuuksia. Teemat arkkuihin löytyvät usein taidelaitosten ajankohtaisista sisällöistä ja lasten maailmasta.

Taidearkut on kehitetty tukemaan Hämeenlinnan varhaiskasvatuksessa toteutettavaa Satakieli-pedagogiikkaa, joka pohjaa toiminnallisuuteen, teematyöskentelyyn ja tutkivaan oppimiseen. Reggio Emilia -pedagogiikkaan pohjaavan Satakielen työmenetelmät ovat dokumentointi ja teematyöskentely. Taidearkut

Lumirakentaminen koulun pihalla. Kuvaaja: Mervi Eskelinen.

mahdollistavat teematyöskentelyyn perehtymisen monin eri aistein avaten uusia mahdollisuuksia moninaiseen tutkimiseen ja taidekasvatuksellisten menetelmien hyödyntämiseen.

Taidearkku on täynnä ideoita ja mahdollisuuksia, joihin varhaiskasvatuksen henkilöstö voi tarttua yhdessä lasten kanssa. Toiminnallisten taidearkkujen tavoitteena on elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja aiheeseen herättely. Arkut kannustavat tarttumaan teemaan taidekasvatuksellisin keinoin ja tarjoavat henkilöstölle jotain, mikä ei ole valmiiksi pureskeltu. Arkun sisältöä voi käsitellä monella tavalla, jokainen ryhmä omalla tavallaan. Arkkujen laina-aika on kaksi viikkoa ja ne kiertävät laajasti ARXin toiminta-alueen päiväkodeissa. Välillä kahden viikon lainausaikana Taidearkkuun tutustuu koko päiväkotiyhteisö, välillä siihen syvennyksiä tekee yksi ryhmä.

Taidearkut tukevat lapsikäsitteistä, jossa lapsi on aktiivinen, utelias ja tutkiva. Arkun kautta kannustetaan paitsi ohjattuun toimintaan, myös lasten omaehtoiseen tutkimiseen ja leikkiin. Tavoitteena on tukea lapsen sadan kielen olemassaoloa, jossa lapsi oivaltaa, aistii, jäsentää ja kiinnostuu ympäröivästä maailmasta, ja kokee olevansa osa sitä. Valmiiksi suunnitellut luovat harjoitteet monine erilaisine it-

seilmaisumahdollisuuksineen vahvistavat lapsen mielenkäsitteistä ja moniaistinen tutkiminen antaa eväitä oivalluksiin.

Sisällöllisten ja pedagogisten tavoitteiden lisäksi Taidearkku-menetelmän kautta edistetään lastenkulttuurin saavutettavuutta. Arkkujen kautta tavoitetaan laajasti joukko varhaiskasvatuksen piirissä olevia lapsia. Toisille ryhmille se syventää jotakin alueen taidesisältöä, kuten taidenäyttelyä tai teatterin näytelmää. Toisille ryhmille arkku toimii itsenäisesti taidekasvatuksellisenä sisältönä. Näin saadaan välitettyä esimerkiksi näytelmän käsittelemää teemaa myös niille ryhmille, jotka eivät syystä tai toisesta pääse osallistumaan esitykseen paikanpäällä.

Arkut toimivat usein yleisöyhteistyön välineinä. Esimerkiksi Hämeenlinnan teatterin ohjelmistosta aiheensa saaneen Kaunotar ja hirviö -taidearkun lisäksi lasten oli mahdollisuus käydä katsomassa teatterilla itse näytelmä, osallistua näytelmän teemaan liittyvien työpajoihin ARXilla ja viisivuotiaiden eli viskareiden oma teatterifestari toteutettiin myös hirviö-temalla. Näin mahdollistettiin näytelmän teeman monipuolinen käsittely. Taidearkun avulla taidelaitoksen ajan-kohtaista teemaa syvennettiin näytelmän nähneille ryhmille ja toisaalta kannustettiin teeman käsittelyyn mukaan myös uusia ryhmiä.

Arkun sisältöä, joka on rakennettu Hämeenlinnan taidemuseossa olleen Rudolf Koivun näyttelyn pohjalta.

Kuvaaja: Taina Maria Savimäki.

5.12.4 Kulttuuriantan kulttuuriopetussuunnitelmat

Kolmannen toimikauden aikana Kulttuuriantan päätavoitteena on ollut toiminnan juurruttaminen koulujen ja päivähoidon arkeen kulttuuriopetussuunnitelmien valmistumisen ja käyttöönoton avulla. Toiminnan ydin ja perusta on tuoda taide/taitelijat koulujen/päivähoidon arkityön elimelliseksi osaksi. Keskeistä on lasten ja nuorten oma osallisuus, jossa prosessi on tärkein ja jossa taidetyöpajat tarjotaan suunnitelmallisesti kaikille ja/tai tietyille kokonaisille ikäluokille. Tavoitteena on, että taidekokemukset olisivat läsnä läpi päivähoito- ja kouluajan. Vaikka varhaiskasvatuksessa ja peruskouluissa kulttuuri- ja taidekasvatus on osallisena perusopetuksessa sekä paikoin päiväkotit /koulukohtaisesti omaehtoisena vahvana panostuksena, kulttuuriopetussuunnitelmat takaavat lasten ja nuorten näkökulmasta tasa-arvoisemman saavutettavuuden. Kulttuurianta tarjoaa vapaaehtoisuuteen perustuvia valittavia työpajoja erityisesti Jyväskylässä, mutta kohdentaminen on vahvistuva ja useimmissa toimintakunnissa jo ainoa käytäntö.

Jyväskylän Pohjanlammen koulun oppilaiden yhteisteos.
Kuvaaja: Maiju Räsänen

Toiminnan juurtumiseksi ja jatkuvuuden turvaamiseksi osallistujakuntien roolia oman alueen Kulttuurianta -ohjelman suunnittelussa vahvistettiin ratkaisevalla tavalla vuoden 2011 alusta. Toiminnan suunnittelu jokaisen kunnan omia tarpeita vastaavaksi ja paikallisen organisoitumisen selkiytyminen on ollut edellytys myös kulttuuriopetussuunnitelmien valmistumiselle. Kulttuuriopetussuunnitelmien avulla toiminnasta tulee omaan paikkakuntaan kiinnostavaa ja se pystytään rakentamaan mielekkäästi ja pitkäjänteisesti. Pohja on rakennettu Kulttuurianta- vuosien aikana, jolloin taiteilijayhteistyöhön ja – työpajoihin on opittu ja totuttu ja niiden merkityksestä on vakuututtu.

Kulttuuriopetussuunnitelma on valmistunut ja käytössä yhtä lukuun ottamatta kaikissa Kulttuuriantakunnissa. Se on parhaimmillaan pohjana koko lukuvuoden koulutoiminnan suunnittelulle (joissain kunnissa myös päivähoidon). Kulttuuriopetussuunnitelmien avulla on päästy pois ”ne saavat, jotka ensiksi ehtivät” - tyylistä, joten tarjonta saadaan laajoille ryhmille tasavertainen saavutettavuus huomioiden. Retket ja taiteilijavierailut ovat normaalia arkea, jolloin niitä ei tarvitse perustella aina uudestaan. Tarjonta on lisännyt kysyntää ja päinvastoin. Kulttuuriopetussuunnitelmien pajoja ohjaavat taiteilijat voivat työskennellä kaikissa toimialueen kunnissa, joten kokemus, osaaminen ja parhaat menetelmät kiertävät. Ikäkaariajattelu tukee sisällön kehittämistä ja monipuolistaa työtapoja. Mahdollisuus vaikuttaa kulttuuriopetuksen kehittämiseen motivoi ja sitouttaa opettajia. Kuntakohtaisesti valmisteltu suunnitelma sekä työnjaon ja vastuiden selkiytyminen helpottaa käytännön organisointia ja vapauttaa suunnittelun pääpainon teknisten asioiden sijaan sisältöihin. Niivetyminen opetukseen ja taiteen keinojen ”arkipäiväistyminen” motivoi eri-ikäisiä oppilaita. Taiteellisen toiminnan vaikutukset yksittäisissä oppilaisissa tulevat näkyviksi. Tyypillisimmillään se tarkoittaa uusia mahdollisuuksia ilmaista itseään, mikä usein yllättää sekä opettajan että lapsen/nuoren itsensä. Pitkällä tähtäimellä kulttuuriopetussuunnitelma on sekä kivijalka että toimiva käytännön työkalu koulun ja kulttuurin väliselle yhteistyölle. Ikäkaariajatteluun pohjautuvana ne pitävät taide- ja kulttuurikokemukset läsnä opetuksessa ja kasvatuksessa koko päivähoito- ja kouluajan.

5.12.5 Seinäjoen Louhimo-menetelmä

Louhimon toiminnan helmi on Louhimo-menetelmä, jossa yksittäisten soittajien ei tarvitse osata soittimella kuin alkeet, mutta yhteismusisoinnilla muodostuu helposti hyvältä kuulostavaa musiikkia. Tavoitteena on, että mahdollisimman moni lapsi pääsisi osalliseksi bändisoitosta.

Louhimo-menetelmään kuuluu 2008 julkaistu menetelmäopas. Opasta on käytetty hyödyksi maahanmuuttajien bändiohjauksessa, kehitysvammaisten bändiohjauksessa, sekä vuonna 2012 kolmatta kertaa järjestettävällä kuulovammaisten bändileirillä. Opas toimii myös perehdyttämismateriaalina nuoria vertaisohjaajia kouluttaessa. Vuonna 2010 sen pohjalta kehitettiin Rytmi-Instituutille vesokelpoiset luokanopettajille suunnatut koulutuskokonaisuudet.

Oppaaseen liittyvät myös 2009 julkaistut opetusvideot Louhimon nettisivuilla. Opetusvideot käyvät läpi kaikki bändisoittimet. Niiden avulla voi aloittaa soittamisen, sillä ne aloittavat alusta: soittimen esittelystä, soittoasennosta ja ensimmäisistä harjoituksista. Teoriaosuudessa käydään läpi rytmien perusteet. Videoissa on soitinkohtaiset nuotit ja audiot, kursori saatiin liikkumaan nuottiviivastossa ääninäytteen kanssa. Videot soveltuvat itsenäiseen opiskeluun tai opetuksen tueksi. Niitä on käytetty Etelä-Pohjanmaan opiston rytmimusiikkilinjalla, Rytmi-Instituutilla sekä perusopetuksessa normaalissa luokkatilanteessa Louhimon alueellisen toiminta-alueen ulkopuolellakin.

Menetelmän mukaan on lanseerattu bändisimulaattorityöpaja, joka on kohdennettu alakoululaisille. Tarkoituksena on tarjota maistiaisina bändisoitosta innoittavan junioritoiminnan muodossa. Bändissä tai jossain kokoonpanossa soittaminen on rytmimusiikissa tärkeintä. Bändi on enemmän kuin osiensä summa. Yhteissointi koostuu usean erilaisen soittimen ja soittajan muodostamasta musiikillisesta

kudelmasta. Bändisimulaattorissa saadaan yhdessä soittamalla, yksinkertaistettuja sovituksia käyttämällä, nopeasti aikaan vetävää musiikkia myös vähäisillä soittotaidoilla. Sen kautta saatu onnistunut yhteissoittokokemus on syyttänyt kipinän monelle soittoharrastukseen asti.

Monivuotinen koulu yhteistyö bändisimulaattorin avulla on lisännyt bändikerhotoimintaa alueen kouluilla. Lisäksi kouluilla, joissa ei ole aiemmin ollut bändisoittimia on nyt hankittu niitä. Vuoden 2010 bändisimulaattori koulukiertueen jälkeen opettajille suoritettiin palautekysely. Simulaattorin sisältöä piti hyvänä 25 % ja erinomaisena 75 %. Simulaattorin jälkivaikutuksia kohderyhmään arvioitiin välttävän 25 % hyvänä 50 % ja erinomaisena 25 %. Vastanneista 100 % totesi simulaattorissa opittuja metodeja voitavan käyttää koulun bändiohjaustoiminnassa jatkossakin. Kaikki vastanneet olivat myös valmiita ottamaan tulevaisuudessakin Louhimon työpajoja vastaan.

"Louhimon bändisimulaattorissa oppii soittamisen alkeet."
Kuvaaja: Miikka Varila.

5.12.6 BARK:in aikamatkat

Tavoitteena on, että jokainen koululainen oppisi tuntemaan ja arvostamaan kotipaikkansa kulttuuriperintöä ja näin vahvistamaan paikallisidentiteettiään, näkee itsensä osana historiaa ja heijastaa siihen kokemusmaailmaansa ja että jokaiselle koululaiselle annetaan mahdollisuus kriittiseen ja luovaan ajatteluun, jotta ymmärrys nykyisyyden, menneen ajan ja tulevaisuuden yhteydestä kehittyi.

Lapsi saa havainnoida kulttuuriperintöä inspiroivalla ja lapsen ikään sopivalla tavalla. Oppimista stimuloivat metodit otetaan käyttöön. Kulttuuriperintö löytyy ilmaistuna ympäristössä, esineissä, teksteissä ja kuvissa. Aikamatkoihin voi kytkeä monia eri oppiaineita: historiaa, kieliä, matematiikkaa, biologiaa, liikuntaa... Aikamatkojen teema otetaan aina paikallishistoriasta, koska se auttaa lapsia ja nuoria saamaan käsitystä oman alueensa tapahtumista ja vahvistaa paikallisidentiteettiä.

Aikamatkoja järjestettiin vuonna 2011 noin 70 kpl. Aikamatkoja tehdään eri aikakausista. Yleensä otetaan huomioon paikallisympäristö ja joskus koulun historiassa parhaillaan käsiteltävät aiheet. Aikamatkoja on pidetty mm. seuraavista aiheista: Emigraatio v. 1903, Vaasa vuonna 1799, Kotirintama 1943, Nälkävuosi 1868, Vaasa palon jälkeen 1856, Elokuvateatteri Ritz 1956, Kihlajaisjuhla pappilassa 1850, Kristiinankaupunki merenkulkukaupunkina 1880, Vuosi 1917 ennen sisällissodan puhkeamista, Keisari vierailee Kokkolassa 1819.

Määrä on suuri ottaen huomioon, että jokainen aikamatka on suunniteltava erikseen paikallisen kotiseutuyhdistyksen, museon tai muun tahon kanssa. BARKin koordinaattori vetää suurimman osan aikamatkoista. Valmistelut vievät aikaa; ennen kuin itse aikamatkalle päästään, on tutkittava historialliset faktat, kirjoitettava kehyskertomus, etsiä rekvisiittaa ja rekrytoitava eri pisteiden vetäjiä. Yksi aikamatka kestää 1,5–5 tuntia ja vetäjiä tarvitsee 4–10 eri tehtävärästien ja oppilasmäärän mukaan.

Lapsi tai nuori oppii reflektoimaan esi-isänsä historiaa ja kiinnostuu kulttuurisesta perimästään. Oma identiteetti vahvistuu. Historiallisilla tapahtumilla ja nykypäivällä on yhteys. Aikamatkat auttavat ymmärtämään asioiden syy- ja seuraussuhteita. Asiat jäävät paremmin mieleen itse tekemällä kuin taululle tuijottaen ja monet asiat tajuavat paremmin konkreettisesti tekemällä. Eräs opettaja sanoi, että nyt oppilaat tajuavat, miksi hän puhui ikkunoiden peittämisestä, kun he pimentävät ikkunat itse pommikoneiden varalta (Kotirintama 1943).

Ruoan valmistaminen on yleensä yksi suosituimpia aikamatkojen tehtäviä. Se pidetään työläydestään huolimatta mukana matkoilla, koska lapset oppivat, ettei entisaikaan ole ruokaa vain kaupanhyllyltä haettu. Kerman kirnuaminen voiksi tai rukiin ja kahvipapujen jauhaminen sekä paahtaminen kahviksi ovat monelle lapselle oivaltamisen hetki.

Menetelmäopas aikamatkoista on kirjoitettu ja siinä kerrotaan, miten aikamatkat suunnitellaan ja toteutetaan. (tähän linkki)

Aikamatka. Kuva Annina Ylikoski.

5.12.7 Metkun jättikuoro

Karjalaiseen kulttuuriperintöön on aina kuulunut laulu ja yhdessä soittaminen. Sari Kaasinen ja Etelä-Karjalan Lastenkulttuurikeskus Metku kehittävät lasten ja nuorten kuorotoimintaa Etelä-Karjalassa. Kuorojuttu edistää alueelle ominaisten karjalaisten laulujen, yhteislaulun ja yhteisöllisyyden perinnettä. Metkun Kuorojutun ensisijainen tarkoitus on saada lapset ja nuoret laulamaan ja tarjota heille siihen mahdollisuus. Metku-kuorot toimivat lapsen tutussa lähiympäristössä. Kuoroja vetävät oman koulun opettajat. Kuorojuttuun pääsevät kaikki mukaan. Matalan kynnyksen kuorotoiminnan ja musiikkikasvatuksen ohella yhdessä laulaminen edistää yhteisöllisyyttä ja ryhmäytymistä. Lasten ja nuorten lauluharrastuksen myötä koko perhe ja muut ikäluokat liittyvät toimintaan. Laulusta ja musiikista saadaan mielihyvää, joka edistää hyvinvointia. Kunkin vuoden ohjelmistossa olevien laulujen valintaan voivat vaikuttaa sekä opettajat että lapset. Ikäjakauma kuoroissa on esikouluikäisistä lukiolaisiin.

Metku-kuoroissa tyyli ja keinot ovat vapaita, tärkeintä on saada lapset ja nuoret musiikin ja yhdessä tekemisen pariin. Toiminnan taiteellinen johtaja on musiikin tohtori Sari Kaasinen. Hän käy ohjaamassa kuoron vetäjiä sekä laulattamassa ja innostamassa jokaista kuoroa useamman kerran ennen konserttia. Ennen suurta konserttipäivää on yksi yhteinen harjoitus.

Kuorojuttu alkoi Lappeenrannan kaupungin alueella vuonna 2009. Silloin mukana oli kymmenen kuoroa. Vuonna 2013 kuoroja oli jo yli 30 lähes kaikista Etelä-Karjalan kunnista. Kuorojuttu huipentuu vuosittaiseen suureen kuorokonserttiin. Vuonna 2013 Metkuillaan kuorokonsertissa Lappeenrannan urheilutalolla oli yli 800 kuorolaista ja molemmissa päivän konserteissa 1500 kuulijaa.

Kuorotoiminta on Taikalamppu-kaudella vakiinnuttanut paikkansa Metkun yhtenä merkittävämpanä taidekasvatuksen muotona. Metku kiinnittää huomiota lapsilähtöisyyteen ja lasten kuulemiseen. Tulevaisuudessa lapsia ohjataan säveltämään ja sanoittamaan lauluja Metkun kuorotoimintaan. Teksteistä muodostuu ajankuva lapsista ja nuorista paikallistasolla. Konserteissa on mukana myös soittoa

harrastavia lapsia ja nuoria. Pienet kanteleen, viulun ja harmonikan soittajat ovat vierailleet konserttien esiintyjinä. Myös lasten osallistumista kuorokonserttien säestykseen tullaan lisäämään.

Kuorot toimivat pääsääntöisesti koulujen musiikkitunneilla tai musiikkikerhoina iltapäivisin ja ovat näin osa koulun toimintaa. Kuorojen ohjaajat eli opettajat voivat itsenäisesti aikatauluttaa vuotuisen kierron ja harjoituksen. Kerhojen ohjaajat saavat palakan opetushallituksen kerhotoiminnan avustuksesta tai Taikalampun määrärahasta.

Kolmen vuoden aikana kuoroille on kertynyt mitava ohjelmisto. Kuorojen osaaminen, lasten laulamisen voima, heidän osallistumisensa ja yhteistyö ammattimuusikoiden kanssa tallennettiin talven 2011–2012 aikana Metkuillaan-levylle. Metkuillaan-levy on kelpo ”käyntikortti” edistämään Lappeenrannan kaupungin ja maakunnan vetovoimaisuutta ja tunnettavuutta. Kuorotoiminnasta on kehitteillä Menetelmäopas Taikalamppu-verkoston käyttöön. Menetelmäoppaan avulla Kuorojutun toimintamallia voidaan laajentaa valtakunnallisesti.

Liitteet:

Konsertti- ja harjoitustaltiointeja vuosilta 2012 ja 2013:
<http://www.youtube.com/watch?v=ogKSPSfQajc>
http://www.youtube.com/watch?v=YioGyxp_mTM
<http://www.youtube.com/watch?v=IL5yP0bBVdU&feature=youtu.be>

Kaikki em.tallenteet myös www.lastenmetku.fi -sivuilla:
<http://www.lastenmetku.fi/index.php/tapahtumat-22>

Lappeenrannassa vuosittain järjestettävissä Meikuillaan-jätti-kuorokonserteissa lauletaan yhdessä. Kuvaaja: Mikko Nikkinen

5.12.8 Rovaniemen varhaisiän taidekasvatus

Kyseessä on taidekasvatusmalli, jossa taidekasvatus ja taide-elämykset viedään päivähoitoon, missä alle kouluikäiset lapset viettävät suuren osan päivästä. Toiminnan taustatavoitteita ovat saavutettavuus, tasa-arvoisuus ja jatkuvuus. Sisällölliset tavoitteet nousevat taiteen perusopetuksen suunnitelmasta. Tällä hetkellä mukana on 22 päiväkotia ja 477 5–6-vuotiasta lasta, n. 60 oppituntia vuodessa.

Toiminta on suunnitelmallista, toiminnallista ja kokonaisvaltaista. Keskiössä on visuaalisten taiteiden opetus: kuvataiteet, media ja käsityö. Tekemisen taitojen ohella harjoitellaan taiteen vastaanottoa, kehitetään taiteen tuntemusta ja kulttuurista osaamista. Toiminnalle on laadittu kaupungin yhteinen opetussuunnitelma, jonka pohjalta yksiköt laativat vuosittaiset suunnitelmat. Toimintaa dokumentoidaan ja arvioidaan säännöllisesti.

Työskentelyssä on keskeistä leikki ja keksimisen ilo sekä taiteen ja opetussuunnitelman osa-alueiden

raja-aitojen ylittäminen. Toiminta integroidaan taito- ja taideaineisiin ja opetuksen muihin sisältöalueisiin aina kun se on luontevaa. Integrointi voi perustua sekä tavoitteisiin että opetettavaan ainekseen. Moniaistinen ja elämyksellinen kokemus ovat lähtökohtia, mutta taiteelliset tavoitteet ovat ensisijaisia.

Perustana ovat motivoituneet ja sitoutuneet päivähoiton työntekijät. Uusia henkilöitä on koulutettu muutaman vuoden välein. Useampi koulutettu henkilö samassa yksikössä takaa jatkuvuuden ja yhteistoiminnan edut. Koulutuksen ja toiminnan (1 henkilön työpanos 1pv/vko, materiaalit ja välineet) rahoittajana ja organisoijana toimii Rovaniemen Taikalamppu. Päivähoito mahdollistaa osallistumisen ja toiminnan organisoinnin päivähoiton sisällä. Mukana olevilla on varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen pedagoginen koulutus ja kokemus sekä taidekasvatuspohja, jolle varhaisiän taidekasvatus rakentuu.

Henkilöstön koulutus rakentuu luennoista, työpajoista, vierailuista ja välitehtävistä. Kouluttajina toimivat taidekasvatuksen ammattilaiset ja taiteilijat. Koulutusten sisältöinä on ollut mm. valokuvaus, taidehistoria, opetussuunnitelmat, taide oppimisen välineenä, taidemuseon näyttelyt ja työpajat, materiaalit, media-, tekstiili- ja ympäristötaide. Visuaalisten taiteiden rinnalle on tuotu draamaa ja tanssia. Mediakasvatuksen tueksi julkaistaan menetelmäopas syksyllä.

Yhteistyökumppaneita ovat Rovaniemen taidemuseo (näyttelyt, työpajat), kirjastot (kevätnäyttelyt, aineistohaut) ja kuvataidekoulu (koulutus ja konsultaatio). Museon kokoelmista on koottu kiertäviä näyttelyitä ja työpajoja, joiden ohjeistus ja materiaalit kulkevat näyttelyn mukana. Näin saavutetaan myös keskustan ulkopuolella sijaitsevat kylät, lapset ja vanhemmatkin.

Koulutetuista henkilöistä on muodostunut aktiivisesti toimiva verkosto. Alueelliset yhteyshenkilöt kokoontuvat kerran kuukaudessa. Vuosittain pidetään yhteisiä kokous-, suunnittelu- ja arviointitapaamisia ja täydennyskoulutuksia mukanaoleville. Saman verkoston kautta kulkee tiedotus lastenkulttuurin tapahtumista ja koulutuksista. Varhaisiän taidekasvatuksen myötä päivähoito on hakeutunut ja osallistunut aktiivisesti kulttuuritoimintaan, jolloin lapset ovat saaneet kosketuksen laajemmin kulttuurinkenttään.

“Pororaito” Toiminnallinen veistosleikki kaupungin hallintokeskuksen poroiheisiin veistoksiin tutustuen. Kuvaaja: Kari Heikkilä.

Palautteen mukaan toiminta motivoi päivähoidon henkilöstä työssään ja tarjoaa kollegiaalista tukea. Se on lisännyt yhteistyötä yli sektorirajojen. Taidekasvatus nähdään tärkeänä osana kokonaisvaltaista kasvatusta ja oppimista ja siihen on saatu jatkuvuutta ja monipuolisuutta henkilökunnan koulutuksen ja tukemisen myötä. Toiminta saavuttaa suuren joukon haja-asutus alueen lapsia.

5.12.9 Valveen Saaren-näyttely

Sanataidekoulu täytti vuonna 2010 kymmenen vuotta. Jo varhaisista vuosista saakka sanataidekoulun toiminta on ollut paljon muutakin kuin perinteisen kaltaista taideopetusta: festivaaleja, tapahtumia, monitaiteisia projekteja jne. Sanataide mielletään taiteenalana hiljaiseksi ja sen näkyväksi tuominen on kiinnostavaa ja haasteellista.

Kymmenvuotisjuhlavuoden kunniaksi halusimme toteuttaa pitkään suunnitellun kirjallisuuslähtöisen kiertävän näyttelyn, joka ensimmäisenä Suomessa perustuisi sanataidekasvatukseen ja kotimaiseen kirjallisuuteen. Sanataidekoulun vastaavat opettajat käsikirjoittivat näyttelyn 21 suomalaisen vesi-, meri- ja saariaiheisen lasten-, nuorten- ja aikuistenkirjan pohjalta. Työryhmään kuuluu käsikirjoittajien lisäksi näyttelysuunnittelija, lavastaja, kaksi äänisuunnitte-

lijaa, tekstiilitaiteilija, monta nykytaiteilijaa, kuvittaja – yhteensä 14 eri alan taiteilijaa.

Huikkea suosio, kiertue jatkuu Saaren-näyttely sai 5.5.–14.6.2010 ennätysyleisön Valvegalleriassa. Moniaistisessa taideseikkailussa vieraili huikeat 10 000 kävijää, ja sanataidepajoihin osallistui reilut tuhat lasta ja nuorta. Nyt näyttely kiertää kirjallisuuslähtöisine taidekasvatussisältöineen ympäri maata. Syksyllä 2012 se avautuu Raaheen ja Tampereelle.

Sanataidemateriaalia kaikkien käyttöön

Sanataidekoulu on rakentanut nettisivuilleen näyttelyn kaikista 21 kirjasta tehtäväpaketin, jonka tarkoituksena on tukea koulujen ja päiväkotien taidekasvatustyötä tarjoamalla valmiita sanataideharjoituksia luku- ja näyttelyelämyksen tueksi. Kokonaisuus antaa vinkkejä ja virikkeitä siihen, miten kirjoista kasvaa ihan omia tekstejä ja tarinoita. Sanataideharjoituksia voi käyttää sekä ennen kirjan lukemista ja näyttelyvierailua että niiden jälkeen. Näyttelyyn liittyvät sanataideharjoitukset pohjautuvat Valveen sanataidekoulun kirjallisuuslähtöiseen sanataidekasvatusfilosofiaan.

Sanataiteen opetusmateriaalista on kova pula, ja nettiharjoitukset ovat saaneet hyvän vastaanoton koko Suomen kirjastoissa, sanataidekouluissa, kouluissa ja päiväkodeissa. Sen vuoksi olemme ottaneet tavaksi valmistaa kaikkiin Lumotut sanat -sanatai-

deviikkojen kirjoihin harjoituksia tapahtuman nettisivuille. Tällä hetkellä netistä löytyy kolmen vuoden ja yli 40 kirjan oppimateriaalit, jotka ovat kaikkien avoimessa käytössä. Useat kunnat myös kaukaa Oulun ulkopuolelta käyttävät materiaaleja vuosittain ja lähettävät meille sanataidetervehdyksiä niihin liittyen. Esimerkiksi Pyhännän esikoululaiset käyvät joka vuosi sanataideviikoilla kevätretkellä. Myös esimerkiksi Simon kunnan seurakunnan kerholaiset ovat vierailleet näyttelyissämme.

Lisätietoja: www.kulttuurivalve.fi/lumotutsanat, www.kulttuurivalve.fi/sanataidekoulu (sanataideharjoitukset)

Oppilaat tekevät omia elokuvia osana koulujen elokuvakasvatusta. Näyttelijä-kuvaaja suunnittelee seuraavaa otosta. Kuvaaja: Tiia Mänty

5.12.10 Porin Vauvojen värikylpy

Vauvojen värikylpy on kuvataidetoiminnan muoto, jossa vauvat vanhempineen työpajaan osallistuen tuottavat visuaalista ilmaisua erilaisia materiaaleja sekä väri- ja maalausaineita tunnustelemalla ja käyttämällä. Toiminta perustuu Porin lastenkulttuurikeskuksessa kehitettyyn metodiin, jonka keskeiset

toimintaperiaatteet perustuvat värien ja materiaalien moniaistiseen kokemuksellisuuteen ja elämyksellisyyteen, vuorovaikutukselliseen työskentelyyn, hetkessä olemiseen ja toimijalähtöisyyteen. Toiminta perustuu ajattelulle, että itsensä ilmaiseminen visuaalisesti on ihmiselle mielekästä ja tuottaa mielihyvää. Vauvojen värikylpy pitää oman tarkoituksensa lisäksi sisällään monenlaisia sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti vaikuttavia muotoja.

Ensimmäinen Vauvojen värikylpy pidettiin loppuvuodesta 2003 yhteistyössä Porin taidemuseon kanssa. Säännöllistä kuvataidetoimintaa näin pienillä ei ollut aiemmin Suomessa järjestetty. Vauvojen värikylpy sai kaikki odotukset ylittäneen vastaanoton sekä Porissa että valtakunnallisesti.

Porin lastenkulttuurikeskuksessa kehitetään jatkuvasti tietoisuutta ja taitoja Vauvojen värikylpy -toiminnasta niin sisällöllisesti kuin koulutuksen ja yhteistyötoimintojen kautta. Aktiivinen tiedottaminen ja näkyminen erilaisissa yhteyksissä ovat tehneet sekä toimintaa tunnetuksi että syventäneet toiminnan sisältöjä [esim. teoshuutokauppa Suomi Arenassa, työpajat brittiläisen Colourscapen kanssa].

Säännöllisesti kerran viikossa toimivia työpajoja on tällä hetkellä [2012] kymmenen ja niissä käy noin 80 perhettä. Lisäksi järjestetään kerran kuukaudessa viikonlopputyöpajat.

Metodia on sovellettu eri-ikäisille ja erilaisiin toimintaympäristöihin, kuin myös eri taiteenlajien tai liikuntamuotojen kanssa. Työpajoja on toteutettu tanssien ja uiden sekä yhteistyössä niin psykososiaalisten palveluiden kuin erilaisten yhdistysten [mm. Ensi- ja turvakotien liitto, Satakunnan Monikulttuuriyhdistys, Satakunnan Sydänlapset ja -aikuiset ry, Synnytyksen jälkeinen masennus-ryhmä, näkövammaiset lapset] kanssa. Myös yhteistyö neuvoloiden kanssa on aluillaan [mm. neuvolahenkilökunnalle järjestetty koulutustilaisuus].

Vauvojen värikylpy -metodin ammattimaisen leviämisen takaamiseksi ohjaajakoulutusta on järjestetty vuodesta 2006. Koulutuksessa tutustutaan metodiin ja sen mahdollisuuksiin, näön ja havainnon kehitykseen, värin ja materiaalien mahdollisuuksiin sekä varhaiseen vuorovaikutukseen. Koulutus on suunnattu tarkoitukseen sopivan ammatillisen pohjakoulutuksen omaaville. Ohjaajan oma taiteellinen

ote ja visuaalinen osaaminen näkyvät niin työpajatilauomisessa, materiaalivalinnoissa ja niiden esilepanossa kuin työskentelyprosessissa ja syntyneissä teoksissa.

Porin lastenkulttuurikeskuksen kautta toiminta on levinnyt Suomessa ja kansainvälisesti. Kansainvälisesti työpajoja on esitelty niin Italiassa, Ranskassa, Puolassa kuin Virossa. Porin lastenkulttuurikeskus on myös kouluttanut ohjaajia, jotka ovat aloittaneet vastaavanlaisen toiminnan muissa maissa. Porin lastenkulttuurikeskuksen toteuttama ja ylläpitämä verkkosivusto tarjoaa informaatiota sekä vauvojen vanhemmille että ammattilaisille. Vauvojen värikylpy-julkaisu ilmestyi 2011.

Kuvaaja: Terhi Sammalmaa.

5.12.11 Pirkanmaan museopedagoginen toiminta sairaalan vieriovetuksessa

Pirkanmaan Taikalampun kehittämistehtäviin kuuluu erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kulttuuripalvelujen kehittäminen. Tehtävää toteutettiin Tampereen Yliopistollisen sairaalan lastenosastoilla tapahtuneissa museopedagogisissa taidekasvatuskokonaisuuksissa, joiden kohderyhmänä olivat osastojen potilaat.

Tavoitteena oli luoda toimintamalli haastavaan toimintaympäristöön ja mahdollistaa taiteen pariin pääseminen myös niille lapsille, jotka eivät pysty itsen pariin hakeutumaan sairaalassaolon vuoksi. Tavoitteena oli myös tarjota epätavallisessa ympäristössä ja elämäntilanteessa osallistujille hetki, jolloin he voivat olla oma itsensä, lapsi tai nuori, eikä potilas tai hoidon kohde.

Yhteistyössä Koivikkopuiston sairaalakoulun ja sairaalan kanssa. Sairaalan tilat ovat pienehköt, huoneissa saattaa olla useita laitteita ja hoitotoimenpiteitä saatetaan tehdä kesken toiminnan. Ohjaajat kiertävät eri osastoilla, joten hygieenisuus piti ottaa erityisesti huomioon. Osallistujien kunto ja osallistumiskyky vaihteli laajasti hyvin matalasta toimintakyvystä lähes terveeseen. Ikäjakama oli suuri alle kouluikäisistä melkein täysiikäisiin. TAITEyksikön ohjaajien vastuulle jäi kehittää toimintamalli, joka sopii vaativaan ympäristöön ja eriikäisille ja -kuntoisille osallistujille.

Toiminnan pohjana on TAITETOimintamalli, jossa lapsi tai nuori tutustuu taiteeseen toiminnallisen ja osallistavan museokierroksen aikana sekä syventää kokemaansa työpajoissa itse kokeilemalla. Toimintamallin kolmas osa on asettaa lapsen tai nuoren työ esille, jolloin hänen oma näkemyksensä aiheesta tulee jaetuksi.

Malli haluttiin toteuttaa sellaisenaan myös vieriovetuksessa. Sairaalakokonaisuuksissa taide, kierros ja työpaja tulivat lasten ja nuorten luokse. Tätä varten ohjaajat toivat osastoille Tampereen taidemuseon/Nykytaiteen museon kokoelmista kaksi Outi Heiskasen ja Janne Laineen yhteisteosta. Osallistujille kerrottiin taiteilijoista ja heidän ajatusmaailmoistaan

Teoksia tarkemmin tutkittaessa kerrottiin yhdessä tarina niiden maailmasta korttipelin avulla. Taustajatuksena oli Heiskaseen liittyvä tarina ja heikoilakin voimilla onnistuva fyysinen tekeminen. Työpajassa tehtiin kevyellä grafiikanmenetelmällä omia hahmoja, jotka sijoitettiin Laineen teosvedosten päälle. Valmiista teoksista tehtiin näyttely sairaalan vilkkaaseen käytävään.

Kahteen kokonaisuuteen osallistui yhteensä 35 lasta. Toiminta saatiin jo ensimmäisellä kerralla soveltumaan vaativaan ympäristöön ja tilanteeseen. Vanhemmilta ja hoitohenkilökunnalta saadun palautteen mukaan toiminnassa onnistuttiin. Tilanne on ollut merkityksellinen lapselle tai nuorelle ja jopa vanhemmalle. Hetken aikana ohjaajat kuuluivat osallistujan omia ajatuksia sairaudestaan, tulevaisuuden suunnitelmista ja kokemuksistaan. Onnistumisen osoituksena voidaan pitää myös sitä, että sairaalakoulu on halunnut jatkaa yhteistyötä.

Työpajaosuudessa lapset painoivat omia hahmojaan taiteilija Janne Laineen maisemien päälle.

Kuva: Kulttuurikasvatusyksikkö TAITE

5.12.12 Vantaan Koko Koulu tanssii

Koko koulu tanssii! -hanke käynnistyi Kartanonkosken yhtenäiskoulussa Vantaalla elokuussa 2009 ja jatkuu vuoteen 2013 asti. Koulussa on noin 700 oppilasta. Perusajatuksena hankkeessa on tanssin integroiminen eri oppiaineisiin ja aihekokonaisuuksiin, mikä mahdollistaa sen, että jokainen koulun oppilas saa säännöllistä tanssin opetusta. Tunneilla ovat läsnä tanssinopettajan lisäksi myös ryhmän oma opettaja. Koko koulu tanssii! -hankkeen perustana on kokonaisvaltaisuus, yhteisöllisyys ja tasa-arvo. Hankkeessa on kehitetty kehollisen oppimisen menetelmiä ja arvioitu niiden toteutumista.

Hanketta on toteutettu yhteistyössä Tanssiteatteri Raatikon ja Teatterikorkeakoulun tanssi- ja teatteripedagogiikan laitoksen, Vantaan kaupungin perusopetuksen (Kartanonkosken koulun) sekä Teatterikorkeakoulun Esittävien taiteiden tutkimuskeskuksen kanssa. Tanssi on tuotu jokaisen oppilaan ja opettajan ulottuville. Kaikki oppilaat saavat tanssinopetusta päätoimisen tanssinopettajan johdolla (noin 20 tuntia yhden lukuvuoden aikana), ja kehollista oppimista soveltaa mahdollisimman moni opettaja myös omassa luokassaan. Opettajat ovat saaneet lukuvuosittain koulutusta keholliseen oppimiseen liittyen, ja tanssinopetuksen suunnittelu tapahtuu yhdessä luokan- tai aineenopettajan kanssa. Näin opettajilla on mahdollisuus rakentaa yhteyksiä tanssin ja muun opetuksen välillä.

Koko koulu tanssii! -hankkeessa on tuotettu Tanssien läpi lukkarin - menetelmäopas, joka on kehitettyjen pedagogisten menetelmien, harjoitusten ja toimintamallien kooste. Opas on käännetty sekä ruotsiksi että englanniksi ja se on jaettu jokaiseen vantaalaiseen peruskouluun ja kaikkiin Taikalampukeskuksiin. Linkki oppaaseen:

http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaalembds/vantaawwwstructure/77644_Tanssien_lapi_lukkarin_17.4.pdf

Koko koulu tanssii! hankkeessa saadut tulokset ovat olleet myönteisiä. Erityisesti luokanopettajien ja taideaineiden opettajien kokemukset kuvastavat innostusta, voimaantumista, omien pedagogisten käsitysten avartumista ja taitojen monipuolistumista.

Tanssi ja kehollinen oppiminen tempaavat mukaansa myös monet pojat. Yläkoulun puolella kehollisen oppimisen toteuttaminen on haasteellisempaa. Oppilaiden asenteet kehollista ilmaisua ja tanssia kohtaan tiukkenevat iän myötä. Mitä nuorempia oppilaat ovat, sitä ennakkoluulottomammin he heittäytyvät tanssiin ja liikkeeseen.

Suurin osa oppilaista oli koki tanssin koulu-kontekstissa mielekkäänä asiana. Tanssituntien mukanaan tuoma toiminannallisuus toi vaihtelua koulupäivään. Itse tekeminen ja kokeminen koettiin oppimista edistävänä. Yhdessä työskentely nähtiin

luokan yhteishenkeä kohottavana ja ryhmätyötaitoja lisäävänä. Taitoaineiden, kuten tutkimuksessa tanssin, avulla voidaan tukea oppimista sekä kasvatukseen liittyviä tavoitteita kuten ryhmätyötaidot ja sosiaalisuus. Tanssin integrointi lukuaineisiin ja tanssin toiminnallisuus mahdollistivat itse tekemisen, joka motivoi oppilaita ja edisti oppimista. (Merja Honkavaara ja Satu Sihvoin. Oppilaiden kokemuksia Koko koulu tanssii! –hankkeesta. Näkökulmana kehollisuus ja toiminnallisuus. Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto. 2012.)

Tanssien läpi lukkarin. Kuvaaja Rebekka Muanja.

6 Taikalamppu-verkoston vaikuttavuus, päätelmät ja kehittämistarpeet

Keskusten vaikutusten vertailu on rajoitetusti mahdollista erityisesti yhteismitallisten tunnuslukujen avulla (esim. liitteet 5–10), mutta se ei ole mielekäästä keskusten verkostoon mukaantulovaiheen, tehtävien erilaisuuden ja resurssipohjien selkeiden erojen vuoksi. Seuraava tarkastelu liittyy yleisesti koko Taikalamppu-verkoston toiminnan tuloksiin ja vaikutuksiin raportin pääjäsennyksen mukaisesti.

6.1 Toiminnan edellytykset, toiminta ja vaikututtavuus osa-alueittain

Toimintaedellytykset

- Taloudelliset resurssit ovat pääsääntöisesti tasapainossa suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Verkoston laajentumistavoitteet edellyttävät selvästi lisää resursseja.
- Yleiset toimintapuitteet vaihtelevat verkoston sisällä erittäin paljon. Isojen paikkakuntien vahvuutena ovat monipuoliset kulttuuripalvelut, taidelaitokset ja ammattitaitoisen työvoiman saatavuus. Haja-asutusalueilla toimintaedellytysten niukkuus rajoittaa toiminnan monipuolisuutta.
- Verkosto on luonut toimivan yhteisen strategian, joka tunnetaan pääsääntöisesti hyvin tai jopa erittäin hyvin ja toiminnan linjaukset on tehty yleensä strategian mukaisesti.

- Tavoitteet on verkostossa asetettu tarkoituksenmukaisesti siten, että paikalliset ja alueelliset erityispiirteet ja tarpeet on otettu erittäin hyvin huomioon.
 - Taikalamppu-verkosto on vaikuttanut aktiivisesti siihen, että asenteet lastenkulttuuria kohtaan ovat kehittyneet myönteisesti. Alueelliset erot ovat kuitenkin suuria.
 - Toimintaedellytysten keskuskohtaiset ja verkoston määrälliset tulostiedot ovat liitteessä 5.
- Toiminta
- Taikalamppu-toiminta on vahvistanut suunnitelmallisuutta ja suunnitelmat ovat toteutuneet hyvin.
 - Verkosto on kehittänyt monipuolisia taidekasvatukseen menetelmiä ja jakanut niitä toisilleen kiitettävästi sekä kansallisesti että kansainvälisestikin.
 - Taikalamppu-verkosto on jo nyt tärkeä alueellinen ja valtakunnallinen täydennyskouluttaja lasten kulttuurin ja taiteen parissa työskentelevien keskuudessa.
 - Toiminnassa hyödynnetään arviointeja kohtuullisen hyvin. Itsearviointia on kuitenkin syytä kehittää edelleen.
 - Toiminnan vahvuutena on lähes kaikilla keskuksilla tiivis ja aktiivinen verkostoituminen eri ammattialojen ja taidetoimijoiden kanssa.
 - Toiminnan keskuskohtaiset ja verkoston määrälliset tulostiedot ovat liitteessä 6.

Saavutettavuus

- Ikäryhmäsaavutettavuudessa Taikalamppu tavoittaa parhaiten alakoululaiset, sen jälkeen päiväkotikäiset. Yläkouluikäisten ja toisen asteen opiskelijoiden saavutettavuus on lisääntymässä.
- Alueellisesti Taikalamppu on kasvattanut saavutettavuuttaan tasaisesti ja toimii tällä hetkellä suhteessa resurssieihin ääriarajoilla. Valtakunnallisesti suuria alueita on vielä toiminnan ulottumattomissa.
- Erityisryhmät saavutetaan vaihtelevasti. Taikalampussa on kuitenkin kehitetty merkittävästi erityisryhmien taidekasvatusta. Verkoston seulaan on tarttunut tästä jokunen tällainenkin maininta: ”Se on tutustuttanut juuri maahan tulleita lapsia suomalaisen lastenkulttuuriin”. Tätä osaamista on kuitenkin syytä kehittää, jakaa ja levittää edelleen.
- Alan toimijoiden saavutettavuutta on parannettu luomalla verkostoja, toimintamalleja ja tiedotuskanavia, joiden avulla eri alojen tekijät läheltä ja kauempaakin.
- Palvelujen kysyntä ylittää resurssit merkittävästi lähes kaikilla Taikalamppu-alueilla.
- Saavutettavuuden keskuskohtaiset ja verkoston määrälliset tulostiedot ovat liitteessä 7.

Osallistavuus

- Lasten ja nuorten osallistumiseen on kiinnitetty erityistä huomiota ja osallistavuus on kehittynyt kuluneella kaudella merkittävästi. Toimintamalleja osallistavuuden edistämiseksi ja arvioimiseksi on tarpeen kehittää edelleen.
- Kulttuuriharrastustoiminta on lisääntynyt verkostossa vaihtelevasti. Kokonaisuutena kulttuuriharrastukset ovat monipuolistuneet merkittävästi ja matalan kynnyksen toiminta on tunnusomaista.
- Omaehtoinen harrastustoiminta on lisääntynyt vaihtelevasti. Tästä ei ole kaikkien toimijoiden osalta riittävästi dokumentaatiota.
- Toiminta on vahvasti lapsilähtöistä koko verkostossa.
- Yhteistoiminnallisuuden periaate läpäisee toimintaa kautta linjan.
- Osallistavuuden keskuskohtaiset ja koko verkoston määrälliset tulostiedot ovat liitteessä 8.

Hyvinvointi

- Toiminta on antanut uusia virikkeitä useille asiakasryhmille, sekä lasten parissa työskenteleville että lapsille ja nuorille. Taidetoiminta on selvästi mukana hyvinvointia tukevana käytänteenä.
- Taikalamppu on vaikuttanut merkittävästi moniammatillisen yhteistyön kehittämiseen kasvatus- ja opetusallalla sekä erityisryhmien ja sosiaalialan moniammatilliseen yhteistyöhön. Vaihtelua verkoston sisällä esiintyy kuitenkin jonkin verran.
- Toiminta on antanut merkittäviä onnistumisen kokemuksia osallistujille.
- Syrjäytymisen ehkäisyn onnistumista on vaikea todistaa, mutta tästä on vahvoja viitteitä sekä tietoa myönteisistä yksittäistapauksista.
- Hyvinvointitavoitteiden argumentointi vaihtelee ja tätä on syytä kehittää edelleen.
- Hyvinvointipalveluja koskevat keskuskohtaiset ja verkoston määrälliset tulostiedot ovat liitteessä 9. Kulttuuripolitiikka
- Verkosto on vaikuttanut valtakunnallisella tasolla merkittävästi lastenkulttuurityön arvostuksen lisääntymiseen.
- Lasten ja nuorten asioiden esilleottoa päätöksenteossa on parannettu hyvin, mutta vaihtelu verkoston sisällä on suhteellisen suurta.
- Kulttuuriopetus- ja kasvatussuunnitelmien sekä kulttuuripolkujen käyttöönotto on ollut valtakunnallisesti merkittävää Taikalamppu-verkoston työn tuloksena. Vaihtelua on kuitenkin jonkin verran.
- Verkosto on nostanut valtakunnallisesti merkittävästi lastenkulttuurin näkyvyyttä mediassa ja tehnyt lasten ja nuorten omaa taidetta ja kulttuuria tunnetuksi sekä nostanut näiden arvostusta. Vaihtelut verkoston sisällä ovat tässäkin melko suuria.
- Kulttuuripolitiikan keskuskohtaiset ja verkoston määrälliset tulostiedot ovat liitteessä 10.

6.2 Päätelmät

Kymmenvuotisen historiansa aikana opetus- ja kulttuuriministeriön ideoima Taikalamppu-lastenkulttuuriverkosto on esimerkki kansallisesta kulttuurialan innovaatiostamme, jota voidaan pitää - myös vaikutavuuden osalta - menestystarinana.

Kokonaisuutena tarkastellen Taikalamppu-verkoston toimintaedellytykset ovat hyvät. Toiminnan puitteet vaihtelevat kuitenkin valtakunnallisesti paljon, mutta paikalliset ja alueelliset toimijat ovat löytäneet myös ratkaisuja, joilla erilaiset puitteet ja toimintaympäristöt on käännetty eduksi ja hyödynnetty toiminnassa. Tästä huolimatta haja-asutusalueilla haasteet toimintaedellytysten osalta ovat huomattavia. Verkoston yhteisesti luoma strategia on vaikuttanut merkittävästi toimintaa jäsentävästi ja sitä tuken. Edellytyksiin on vaikutettu levittämällä valtakunnallisesti tietämystä ja arvostusta lastenkulttuurista.

Taikalamppu-verkosto toimii kokonaisuutena suunnitelmallisesti, koordinoitusti ja johdetusti. Menetelmien kehittämisessä verkosto edustaa suomalaisen taidekasvatuksen innovoinnin kärkeä. Täydennyskoulutusten tarjoajana ja lastenkulttuuripalveluiden asiantuntijana verkosto on vahvistanut asemaansa merkittävästi kuluneella kaudellaan. Toiminnan arviointia on syytä kehittää edelleen, jotta tulokset saadaan selvemmin näkyviin, kehittämiskohteet voidaan tunnistaa entistä paremmin ja kehittämisen jatkumolle on perusta.

Taikalampputoiminta saavuttaa sekä volyymiltaan että eri ikäryhmittäin erittäin suuria joukkoja suhteessa toimintaresursseihin. Alueellinen saavuttavuus on kasvanut kymmenvuotiskauden aikana tasaisesti, vaikka samalla tässä suhteessa on vielä paljon tehtävää. Seuraava vastaus kyselyssä kertoo tästä asiasta ehkä yleisemminkin: ”Lastu on usein ainoa taho joka vastaa hyvin pienten paikkakuntien lasten ja nuorten taidekasvatuksesta.”

Erityisryhmien saavutettavuus on vaihtelevaa, ja tätä työtä on syytä kehittää edelleen, sillä erityisryhmien lastenkulttuuripalveluja on saatavilla muiden toimesta minimaalisesti. Verkosto on vaikuttanut merkittävästi alan toimijoiden saavutettavuuteen verkottamalla osajia ja toimimalla yhteistyön koordinoijana. Saavutettavuutta rajoittaa eniten resurssien niukkuus.

Verkosto on vaikuttanut merkittävästi alan toimijoiden yhteistyön lisäämiseen. Osallistavuuden ja yhteistoiminnallisuuden periaatteet on sisäistetty Taikalamppu-verkoston yhteisestä strategiasta ja niiden toteutumiseen on vaikutettu merkittävästi. Näitä periaatteita on onnistuttu levittämään myös muuhun lasten ja nuorten kulttuuriharrastustoimintaan. Myös pitkäkestoisia harrastusmahdollisuuksia on onnistuttu monipuolistamaan jonkin verran. Omaehtoisen harrastustoiminnan lisääntymistä on tapahtunut, vaikkakin vaihtelevasti.

Vahvimmin taikalamppu on vaikuttanut kulttuurisen elämänlaadun (hyvinvoinnin) edistämiseen tuomalla taidelähtöisiä menetelmiä lasten ja nuorten parissa tehtävään työhön, kuten koulujen opetukseen sekä moniammatillista yhteistyötä edistäen. Toiminnasta saadut palautteet ovat enimmiltään positiivisia ja kertovat myönteisistä kokemuksista. Selvät dokumentaatiot syrjäytymisen ehkäisyn onnistumisesta puuttuvat, mutta tästä on kyllä yksittäisiä viitteitä ja näyttöjä. Hyvinvointitavoitteet kannattaa kuitenkin konkretisoida entistä selkeämmin sekä tulosten arviointiin ja dokumentointiin olisi hyvä kiinnittää entistä enemmän huomiota kehittämisen jatkumon vahvistamiseksi.

Taikalamppu-verkosto on vähitellen vallannut alaa lapsipoliittisena vaikuttajana. Työn tuloksena lastenkulttuurin arvostus on kasvanut ja ymmärrys lasten ja nuorten tarpeista ja näkökulmista on lisääntynyt. Tätä kuvaa myös seuraava toteamus kentältä: ”Lapset ja nuoret ovat kohdanneet kulttuuria ja päässeet ilman kynnystä luomaan sitä omista lähtökohdistaan.” Lasten ja nuorten äänen kuulumiseen voi kuitenkin kiinnittää entistä enemmän huomiota – erityisesti päätöksentekijöiden kannalta.

Kulttuurikasvatus- ja opetussuunnitelmien leviäminen on jatkunut myönteisesti toimikaudella ja Taikalamppu-verkosto on tukenut aktiivisesti edellytyksiä näiden opetussuunnitelmien toteuttamiseksi ja osaltaan niiden toteuttamisessa mukana ollen - myös toimialueensa ulkopuolella. Lastenkulttuuri on saanut selvästi lisää näkyvyyttä mediassa kaikkien keskuksen alueilla.

6.3 Keskeiset vahvuudet

1. Taikalamppu-toiminnan saavutettavuus on jatkuvasti ja selvästi parantunut kymmenvuotiskauden aikana.
2. Toiminnan verkostoitumisessa on osoitettu tavoitteellisuutta ja ketteryyttä. Tästä on seurannut muun muassa se, että verkosto on löytänyt ja raivannut oman tunnustetun paikkansa kulttuuritoimijoiden parissa yhteistyökumppanina, aktivoijana ja eri toimijoiden – erityisesti eri alojen taiteilijoiden – osaamista hyödyntävän koordinaation tukijana.
3. Toiminnalle on leimallista muun muassa paikallista ja alueellista mahdollisuuksista nouseva käyttäjälähtöinen, lapsikeskeinen, lastenkulttuurityö ja eri taidealojen matalan kynnyksen osallistava toiminta, erityisryhmien huomioon ottaminen ja myönteisten asenteiden vahvistaminen lastenkulttuurityötä kohtaan niin lasten, heidän huoltajiensa kuin myös paikallisten päättäjien keskuudessa.
4. Toiminnan fokuksessa näkyy uusien toimintatapojen ja menetelmien suunnittelu, kokeilu ja vakiinnuttaminen sekä toimintatapojen monipuolisuus, mikä suuntautuu selkeästi varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen alakoulujen ja niiden kulttuuritoiminnan rikastamiseen. Toiminta huipentuu erityisesti verkoston avulla kehitettyjen kulttuuriopetussuunnitelmien ja niiden toimeenpanon tuen ja toteutuksen prosesseihin. Taikalamppu-verkosto on selvästi vahvistanut perusopetuksessa annettavaa taidekasvatusta – mitä myös vuoden 2006 arviointiraportin kehittämissuosituksissa esitettiin (Gränö, Korkeakoski & Laukka 2006, 51).
5. Verkoston työn myötä on havaittu selkeä yhteys a) lastenkulttuuria kohtaan osoitettuun laajaan myönteisyyteen, b) taidepainotteisen kulttuurityön merkitykseen hyvinvoinnin edellytysten parantajana sekä c) toimintaympäristöjen mahdollisuuksiin ja lasten tarpeisiin rakentuvaan toiminnan mielekkyyteen.
6. Verkoston ansiot lastenkulttuurityön aktivoijana, näkyvyyden parantajana, osallisuuden lisääjänä ja työn merkityksen vahvistajana ovat kiistattomat.

7. Taikalamppu-verkoston toiminnan vaikuttavuudesta saatu kokonaiskuva lienee poikkeuksellisen korkeaa tasoa suomalaisessa kulttuurityön kentässä.

6.4 Keskeiset kehittämistarpeet

1. Alueellisen laajentamisen merkittäviä haasteita on edelleen suhteessa Taikalamppu-toiminnalle asetettuun päämäärään ulottaa toiminta sinne, missä sitä ei vielä ole. Alueellisen saavutettavuuden vahvistaminen koko Suomeen vaatii vielä paljon aikaa ja merkittävästi lisää resursseja.
2. Uuden kehittämisessä resurssien puute vaivaa lähes kaikkia keskuksia, jopa vakavasti muutamia keskuksia. Tämä selittää saavutettavuuden puutteita eniten yhdessä keskusten alueellisten sijaintien kanssa. Varsinkin erityisryhmien saavutettavuuden parantamista on syytä kehittää edelleen erällä alueilla, sillä näitä lastenkulttuuripalveluja on saatavilla muiden taide- ja kulttuuritoimijoiden työssä minimaalisesti.
3. Taidealakohtainen kehittämistehtävä ei ole ensisijaista Taikalamppu-mallissa, koska resurssit eivät ole tarkoitettu korkeatasoisen taidetoiminnan sisällölliseen ja menetelmälliseen kehittämiseen, sen tutkimuksellisten edellytysten vahvistamiseen eikä liioin huippuosaamisen valjastamiseen tässä kontekstissa. Painopistettä on edelleen hyvä vahvistaa matalan kynnyksen pitkäjänteisenä toimintana siellä, missä lastenkulttuuritarjonta ja osallistumisaktiviteetit ovat vähäisiä ja yksipuolisia. Tämä edellyttää myös menetelmällisten innovaatioiden kehittämisen ja kehittelyn painopisteen säilyttämistä tämän tarkoituksen puitteissa.
4. Toiminnan itsearviointia, ei pelkästään palautekeräämisestä, on syytä kehittää edelleen, jotta tulokset saadaan selvemmin näkyviin, kehittämiskohteet voidaan tunnistaa entistä paremmin ja kehittämisen systemaattiselle jatkumolle on rakenteellinen perusta. Esimerkiksi selvät dokumentaatiot syrjäytymisen ehkäisyn onnistumisesta puuttuvat, vaikka tästä onkin jo yksittäisiä näyttöjä. Hyvinvointitavoitteet kannattaa konkretisoida entistä selkeämmin. Se helpottaa myös niiden saavuttamisen arviointia.

5. Vaikka pitkäkestoisia harrastusmahdollisuuksia on onnistuttu lisäämään, kannattaa tätä työtä jatkaa määrätietoisesti. Eräs painopiste tässä työssä voisi olla entistä enemmän tukea edellytyksiä omaehtoiselle harrastustoiminnalle muun muassa haja-asutusalueilla ja uusien toimijoiden osaamisen vahvistaminen ohjaustyössä. Asiaan on kiinnittänyt huomiota myös Tuononen (2008, 40).

6. Lasten ja nuorten äänen kuulumiseen ja kuuluville saattamiseen kannattaa kiinnittää useissa keskuksissa entistä enemmän huomiota – työtä on erityisesti kuntapäättäjien asenteissa saada heidät vakuuttumaan lastenkulttuurityön merkityksestä ja laaja-alaisen yhteistyön mahdollisuuksista lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamisessa. Kysymys on haaste tiedottamiselle, mutta myös tavoite yhteistyölle ja asiantuntijatason kohtaamisille.

Lähteet

- Gränö, P., Korkeakoski, E & Laukka, M. 2006. Taikalamppujen valossa. Lastenkulttuurikeskusten arviointi. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:25.
- Korkeakoski, E. & Pääjoki, T. 2009. Taikalamppujen loisteessa. Lastenkulttuurin taikalamppuverkoston keskusten vuosien 2006–2009 toiminnan arviointi. Opetusministeriön julkaisuja 2009:24.
- Korkeakoski, E. & Silvennoinen, H. 2008. (toim.) Avaimia koulutuksen arvioinnin kehittämiseen. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 31.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2010. Koulutus ja kulttuuri. Vuosikatsaus 2009–2010. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:1.
- Opetushallitus 1998. Koulutuksen tuloksellisuuden arviointimalli. Arviointi 7/1998. Helsinki: Opetushallitus.
- Opetusministeriö. 2010. Perusopetuksen laatukriteerit. Opetusministeriön julkaisuja 2010:6.
- Pori 2011. Porin lastenkulttuurikeskus – Satakunnan lastenkulttuuriverkosto 2011 vuosikertomus. Taikalamppu-tehtävien toteuttaminen – esimerkkejä vuonna 2011, 35–69.
- Taikalamppu-lastenkulttuuriverkoston strategia. 2011. TAIKASANOMAT 1/2003. Lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalamppu, 18.
- Tuononen, P. 2008. Asiaa aikuisille! Lapset ja nuoret kertovat omien oikeuksiensa toteutumisesta Suomessa. Lapsiasiavaltuutetun toimiston selvityksiä 4:2008.

Liite 1

Taikalamppukysely 2013: vaikuttavuus (kaikki keskuksset)

Muuttujat kyselyn mukaan ryhmittäin (asteikko kaikissa väittämässä 1–5)	Kh	Kh
Kh = keskihajonta, Ka = keskiarvo		
Vaikuttavuutta edistävät toimintaedellytykset (summamuuttuja SUM1)	1,0	3,9
Taloudelliset resurssit (esim. budjettivarat) ovat olleet riittäviä suhteessa toiminnan keskeisiin tavoitteisiin.	1,1	3,2
Yleiset toimintapuitteet (esim. toiminnan käytössä olevat tilat, välineet ja laitteet) ovat olleet riittäviä suhteessa toiminnan keskeisiin tavoitteisiin.	1,0	3,8
Olen perehtynyt hyvin Taikalamppu-lastenkulttuurikeskusten yhteiseen strategiaan.	1,2	3,6
Keskuksen toiminnan tavoitteet ovat osoittautuneet tarkoituksenmukaisiksi käytännössä.	0,8	4,3
Asenteet lastenkulttuurityötä kohtaan ovat olleet keskuksen alueella varsin myönteisiä.	0,7	4,5
Vaikuttavuutta tukeva toiminta ja prosessit (summamuuttuja SUM2)	0,9	4,1
Keskuksen Taikalamppu-toiminnan toimintasuunnitelma on toteutunut hyvin.	0,7	4,2
Toiminta on ollut menetelmiltään (esim. työtavat ja -muodot) monipuolista.	0,7	4,5
Toimintaa ohjaavien/vetävien asiantuntijoiden koulutukseen osallistuminen/ kouluttautuminen on ollut säännöllistä alueen toimijoiden keskuudessa.	0,9	3,7
Keskuksen oman toiminnan kehittämisessä on hyödynnetty järjestelmällisesti arviointeja (esim. toimintaa koskevien palautteiden ja itsearviointien ohjaamina).	1,0	3,7
Yhteistyö keskuksen ja alan toimijoiden kesken on ollut varsin aktiivista keskuksen alueella.	1,0	4,2
Vaikuttavuus palveluiden saavutettavuuden kannalta (summamuuttuja SUM3)	0,9	3,9
Keskuksen toiminta on saavuttanut hyvin lasten ja nuorten ikäryhmät.	0,8	4,2
Alueella asuvilla lapsilla ja nuorilla on ollut rajoittamaton mahdollisuus osallistua keskuksen tarjoamiin toimintoihin (ei koske tilojen, etäisyyksien tms. aiheuttamia rajoitteita).	1,1	3,5
Tiedän, että säännölliseen toimintaan on saatu mukaan niitä lapsia ja nuoria, jotka muutoin ovat jääneet tai jäämässä kulttuuriharrastusten ulkopuolelle.	1,0	3,9
Tiedän, että keskuksen toiminnassa kehitettyjä palvelutuotteita/-malleja (esim. materiaalit, menetelmät) on käytetty myös muiden alalla toimivien keskuudessa.	0,8	4,1
Keskuksen palvelujen kysyntä on ollut selvästi suurempaa kuin mihin keskus on tietojeni mukaan voinut vastata resursseillaan.	0,9	3,9

Vaikuttavuutta rakentamassa: toiminnan osallistavuus (summamuuttuja SUM4)	0,8	4,0
Keskuksen toiminnassa mukana olleet sekä olevat lapset ja nuoret ovat vaikuttaneet keskuksen toiminnan sisältöihin säännöllisesti.	0,8	3,5
Keskuksen työn ansiosta toiminnassa mukana olevien lasten ja nuorten kulttuuriharrastukset ovat selvästi monipuolistuneet alueella.	0,8	4,0
Keskuksen toiminta on aktivoiutunut tuntuvasti lasten ja nuorten omaehtoista taide- ja kulttuuritoimintaa alueella.	0,8	3,8
Minulla on selviä havaintoja siitä, että lapsilähtöinen ajattelu on vahvasti mukana keskuksen toiminnassa.	0,7	4,4
Yhteistoiminnallisten oppimismenetelmien käyttö on lisääntynyt keskuksen ja sen yhteistyökumppanien osaamisen parantamisessa.	0,8	3,9
Vaikuttavuus hyvinvointipalvelujen kannalta (summamuuttuja SUM5)	0,8	4,2
Lasten ja nuorten kulttuurikasvatus on saanut merkittäviä uusia virikkeitä (esim. toimintatapoja) keskuksen toiminnan ansiosta.	0,8	4,3
Keskuksen toiminnan seurauksena on syntynyt uudenlaista lasten ja nuorten hyvinvointia tukevaa moniammatillista yhteistyötä.	0,8	4,2
Keskus on tarjonnut toiminnassaan mukana oleville lapsille ja nuorille toistuvia onnistumisen kokemuksia.	0,7	4,5
Tunnen ainakin yhden tapauksen, jossa keskuksen toiminnan ansiosta syrjäytymiskierre on voitettu tai pysäytetty.	1,1	3,3
Lasten ja nuorten hyvinvointia tukevat tavoitteet ovat selvästi näkyneet keskuksen toiminnassa.	0,8	4,3
Kulttuuripoliittiset vaikutukset (summamuuttuja SUM6)	0,9	3,9
Keskuksen toiminnan ansiosta lasten ja nuorten kulttuurityön arvostus on selvästi vahvistunut alueellamme.	0,8	4,1
Toiminnan seurauksena lasten ja nuorten näkemyksiä on kuultu aikaisempaa enemmän taidetta ja kulttuuria koskevissa asioissa (esim. paikallinen päätöksenteko, tapahtumat eri kohderyhmille).	0,9	3,5
Toiminnan ansiosta kulttuurikasvatussuunnitelmia on laadittu perusopetuksen koulujen opetussuunnitelmiin.	1,1	3,8
Toiminnan ansiosta kulttuurikasvatussuunnitelmia on laadittu päiväkotien/ varhaiskasvatuksen (VASU) suunnitelmiin.	1,0	3,6
Toiminnan seurauksena lastenkulttuurin näkyvyys on selvästi vahvistunut alueen tiedotusvälineissä.	0,9	4,0
Kaikki kohteet keskimäärin (kaikki muuttajat)	0,9	4,0

Liite 2

Itsearviointimateriaalien pääteemat 2012

- 1) Keskinäisen koordinoinnin lisääntyminen ja moniammatillisten toimintatapojen syntyminen
- 2) Luovien ja osallistavien menetelmien, toimintamallien ja työtapojen lisääntyminen, tavoitteet, mitä tehty, tavoitteiden mukaiset tulokset lasten ja nuorten opetuksessa eri asteilla/varhaiskasvatuksessa
- 3) Keskusten oman arviointitoiminnan vahvistuminen tavoitteiden saavuttamisen ja kehittämisen tukena – arviointitiedon käyttö jakehtaminen, laadunvarmistuksen ja laatuprosessien toimintakäytännöt
- 4) Kehitettyjen menetelmien, työtapojen ja toimintamallien käytön vakiintuminen ja leviäminen, mm. kulttuuriopetussuunnitelmat
- 5) Taikalampun helmi

Liite 3

Taikalamppuvierailujen 2013 pääteemat ja kysymykset

(käytetään soveltuvin osin ja jo tiedetyn täydentämiseen/syventämiseen)

1. Keskusten toiminnan koordinoinnin ja verkostoitumisen vaikutukset?

2. Moniammatillisten toimintatapojen syntyminen ja sen hyödyt?

3. Osallistavien menetelmien ja toimintamallien hyödyt lasten ja nuorten opetuksessa?

4. Keskuksen oman arviointitoiminnan vahvistumisen seuraukset kehittämisessä?

5. Keskuksen kehittämät menetelmät, työtavat ja toimintamallit. Hyödyt?

6. Keskuksen kehittämistyön tuloksia ja esimerkkejä?

7. Taikalamppu-keskusten strategiassa kuvattujen tavoitteiden saavuttaminen?

8. OKM:n erityistehtävissä onnistuminen?

9. Esimerkkejä keskuksen omien tavoitteiden toteutumisesta?

Liite 4

Keskiarvojen, keskihajontojen ja korrelaatioiden lukuarvojen arvottaminen

Keskiarvot perustuvat asteikon 1–5 mukaan annettuihin lukuarvoihin, joten niiden vertaileminen on mahdollista sellaisenaan.

Keskiarvojen välysten kuvaama taso

- o 1,0–2,6 = heikko, välttävä
- o 2,7–3,2 = kohtalainen (alarajalla hyväksyttävä)
- o 3,3–3,8 = hyvä (alarajalla tyydyttävä)
- o 3,9–4,4 = kiitettävä
- o 4,5–5,0 = erinomainen

Keskiarvojen erot

- o 0–0,29 = pieni
- o 0,30–0,59 = kohtalainen
- o 0,60–0,89 = suuri
- o 0,90– = erittäin suuri

Keskihajontojen suuruus

- o $< 0,8$ = pieni tai pienehkö
- o 0,9–1,1 = kohtalainen
- o 1,2–1,4 = suuri
- o 1,5 – = erittäin suuri

Korrelaatioiden voimakkuus

- o Heikko: $-0,3 < r < 0,3$
- o Kohtalainen: $-0,7 < r < -0,3$ ja $0,3 < r < 0,7$
- o Vahva: $-1,0 < r < -0,7$ ja $0,7 < r < 1,0$

Liite 5

Edellytykset	Taloudelliset resurssit (esim. budjettivarat) ovat olleet riittäviä suhteessa toiminnan keskeisiin tavoitteisiin.	Yleiset toimintapuitteet (esim. toiminnan käytössä olevat tilat, välineet ja laitteet) ovat olleet riittäviä suhteessa toiminnan keskeisiin tavoitteisiin.	Olen perehtynyt hyvin Taikalamppu-lastenkulttuuri-keskusten yhteiseen strategiaan.	Toiminnan tavoitteet ovat osoittautuneet tarkoituksenmukaisiksi käytännössä.	Asenteet lastenkulttuurityötä kohtaan ovat olleet keskuksen alueella varsin myönteisiä.
Keskus					
NA	2,94	4,00	3,05	3,91	4,00
MB	2,20	4,00	3,33	4,50	4,50
LC	3,70	3,55	3,50	4,00	4,58
KD	3,62	4,14	3,19	4,18	4,45
JE	3,25	3,87	3,67	4,62	4,50
IF	3,11	4,11	4,33	4,50	4,33
HG	3,40	4,00	4,60	4,33	4,67
GH	3,15	3,50	3,45	4,31	4,36
FI	2,95	3,35	4,05	4,00	4,43
EJ	3,57	3,89	3,25	4,27	4,63
DK	2,62	3,07	3,57	4,77	4,40
CL	3,79	4,05	3,57	4,50	4,64
BM	2,20	3,33	3,40	4,50	4,29
AN	3,35	4,06	3,82	4,47	4,83
Y	3,24	3,81	3,55	4,29	4,48

Liite 6

Toiminta	Taikalamppu-toiminnan toimintasuunnitelma on toteutunut hyvin.	Toiminta on ollut menetelmiltään (esim. työtavat ja -muodot) monipuolista.	Toimintaa ohjaavien/vetävien asiantuntijoiden koulutukseen osallistuminen/ kouluttautuminen on ollut säännöllistä alueen toimijoiden keskuudessa.	Oman toiminnan kehittämisessä on hyödynnetty järjestelmällisesti arviointeja.	Yhteistyö keskuksen ja alan toimijoiden kesken on ollut varsin aktiivista keskuksen alueella.
Keskus					
NA	3,71	4,10	3,00	3,00	3,60
MB	4,00	4,14	3,75	3,00	4,14
LC	3,75	4,00	3,29	2,88	4,30
KD	3,86	4,62	3,29	3,41	4,14
JE	4,71	5,00	3,40	4,20	4,88
IF	4,25	4,67	4,11	3,67	4,67
HG	4,00	4,67	3,25	4,00	4,80
GH	4,38	4,36	3,71	3,88	4,00
FI	4,06	4,25	3,44	3,53	3,63
EJ	4,11	4,54	4,00	3,67	4,08
DK	4,60	4,79	4,00	4,50	4,80
CL	4,41	4,85	4,25	4,37	4,10
BM	4,25	4,33	3,50	3,00	3,43
AN	4,60	4,71	4,50	4,42	4,67
Y	4,18	4,50	3,73	3,72	4,16

Liite 7

Saavutettavuus	Toiminta on saavuttanut hyvin lasten ja nuorten ikäryhmät.	Alueella asuvilla lapsilla ja nuorilla on ollut rajoittamaton mahdollisuus osallistua keskuksen tarjoamiin toimintoihin.	Säännölliseen toimintaan on saatu mukaan niitä lapsia ja nuoria, jotka muutoin ovat jääneet tai jäämässä kulttuuriharrastusten ulkopuolelle.	Keskuksen toiminnassa kehitettyjä palvelutuotteita/-malleja (esim. materiaalit, menetelmät) on käytetty myös muiden alalla toimivien keskuudessa.	Palvelujen kysyntä on ollut selvästi suurempaa kuin mihin keskus on tietojeni mukaan voinut vastata resursseillaan.
Keskus					
NA	4,07	3,16	3,52	3,95	4,05
MB	3,97	3,81	3,84	4,17	3,64
LC	4,37	3,70	4,24	4,23	4,28
KD	4,15	3,09	3,85	3,96	3,78
JE	4,33	3,86	4,24	4,43	3,77
IF	4,46	3,20	3,87	4,25	4,04
HG	4,12	4,00	4,27	4,23	2,91
GH	4,27	3,49	4,13	3,78	3,93
FI	3,96	3,84	3,79	3,95	3,74
EJ	4,12	3,48	3,37	4,13	3,94
DK	4,12	3,82	3,83	4,39	3,98
CL	4,17	3,30	4,04	3,72	3,85
BM	3,67	3,54	4,35	4,32	3,21
AN	4,16	3,56	4,24	4,25	3,87
Y	4,15	3,52	3,90	4,10	3,87

Liite 8

Osallistavuus	Toiminnassa mukana olleet sekä olevat lapset ja nuoret ovat vaikuttaneet keskuksen toiminnan sisältöihin säännöllisesti.	Keskuksen työn ansiosta toiminnassa mukana olevien lasten ja nuorten kulttuuriharrastukset ovat selvästi monipuolistuneet alueella.	Toiminta on aktivoitunut tuntuvasti lasten ja nuorten omaehtoista taide- ja kulttuuritoimintaa alueella.	Lapsilähtöinen ajattelu on vahvasti mukana keskuksen toiminnassa.	Yhteistoiminnallisten oppimismenetelmien käyttö on lisääntynyt keskuksen ja sen yhteistyökumppanien osaamisen parantamisessa.
Keskus					
NA	3,32	3,71	3,42	4,25	3,62
MB	3,78	4,07	3,88	4,57	4,16
LC	3,76	4,18	4,11	4,34	3,85
KD	3,30	3,70	3,61	4,20	3,68
JE	3,69	4,29	4,31	4,35	4,00
IF	3,30	3,85	3,43	4,58	4,00
HG	3,33	3,82	3,69	4,20	3,75
GH	3,46	3,98	3,81	4,30	3,86
FI	3,40	4,00	3,76	4,31	3,65
EJ	3,69	4,20	3,99	4,34	3,89
DK	3,77	4,24	3,91	4,52	3,89
CL	3,22	3,74	3,68	4,51	3,81
BM	3,78	4,17	3,82	4,50	4,20
AN	3,63	3,96	3,77	4,58	4,17
Y	3,53	4,01	3,82	4,39	3,87

Liite 9

Hyvinvointi	Lasten ja nuorten kulttuurikasvatus on saanut merkittäviä uusia virikkeitä (esim. toimintatapoja)	Toiminnan seurauksena on syntynyt uudenlaista lasten ja nuorten hyvinvointia tukevaa moniammatillista yhteistyötä.	Keskus on tarjonnut toiminnassaan mukana oleville lapsille ja nuorille toistuvia onnistumisen kokemuksia.	Tunnen ainakin yhden tapauksen, jossa toiminnan ansiosta syrjäytymiskierre on voitettu tai pysäytetty.	Lasten ja nuorten hyvinvointia tukevat tavoitteet ovat selvästi näkyneet keskuksen toiminnassa.
Keskus					
AN	4,00	3,80	4,55	3,46	4,02
MB	4,18	4,10	4,50	3,25	4,34
LC	4,38	4,46	4,68	3,78	4,24
KD	4,36	4,17	4,39	2,95	4,11
JE	4,47	4,42	4,44	3,90	4,37
IF	4,30	4,08	4,09	2,73	3,96
HG	4,29	4,33	4,47	3,17	4,33
GH	4,27	4,28	4,56	3,10	4,31
FI	4,04	3,98	4,37	3,07	4,26
EJ	4,28	4,15	4,45	3,25	4,21
DK	4,52	4,44	4,48	3,48	4,37
CL	4,28	4,25	4,58	2,93	4,44
BM	4,22	4,42	4,48	3,87	4,40
AN	4,24	4,31	4,53	3,85	4,43
Y	4,28	4,22	4,48	3,31	4,27

Liite 10

Kulttuuripolitiikka	Toiminnan ansiosta lasten ja nuorten kulttuurityön arvostus on selvästi vahvistunut alueellamme.	Toiminnan seurauksena lasten ja nuorten näkemyksiä on kuultu aikaisempaa enemmän taidetta ja kulttuuria koskevissa asioissa (esim. päätöksenteko).	Toiminnan ansiosta kulttuurikasvatussuunnitelmia on laadittu perusopetuksen koulujen opetussuunnitelmiin.	Toiminnan ansiosta kulttuurikasvatussuunnitelmia on laadittu päiväkotien/ varhaiskasvatuksen (VASU) suunnitelmiin.	Toiminnan seurauksena lastenkulttuurin näkyvyys on selvästi vahvistunut alueen tiedotusvälineissä.
AN	3,96	3,36	3,51	3,22	3,41
MB	4,06	3,23	3,56	3,35	4,12
LC	4,41	4,09	3,33	3,50	4,31
KD	4,11	3,34	4,23	4,00	3,71
JE	4,08	3,43	3,15	3,41	3,97
IF	4,17	3,10	3,32	2,54	4,00
HG	3,74	3,64	3,00	2,60	4,00
GH	4,20	3,59	4,02	3,43	4,43
FI	3,88	3,36	3,64	3,68	3,71
EJ	4,10	3,54	4,21	3,97	4,03
DK	4,36	3,74	3,54	3,09	4,45
CL	4,10	3,51	3,81	3,33	3,70
BM	3,76	3,08	4,45	3,92	3,77
AN	4,09	3,67	4,07	3,86	4,02
Y	4,11	3,51	3,84	3,56	3,99

Liite 11

Taikalamppukysely 2013

Kyselyyn vastanneiden määrät keskuksittain	f	%
Annantalon taidekeskus (Helsinki)	61	6,8
Arkkitehtuuri ja ympäristökulttuurikoulu, Lastenkulttuurikeskus Lastu (Lapinlahti)	38	4,2
Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX (Hämeenlinna)	40	4,5
Kulttuuriaitta (Jyväskylä)	80	8,9
Seinäjoen seudun lasten ja nuorten rytmimusiikkiverkosto Louhimo	47	5,2
Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto BARK (Vaasa/Kokkola)	33	3,7
Kaakon lasten ja nuorten kulttuuriverkosto KAAKKU (Koppa: Kymenlaakso, Kotka)	20	2,2
Kaakon lasten ja nuorten kulttuuriverkosto KAAKKU (Metku: Etelä-Karjala; Lappeenranta)	87	9,7
Lapin lastenkulttuuriverkosto (Rovaniemi)	62	6,9
Kulttuuritalo Valve (Oulu)	184	20,5
Porin lastenkulttuurikeskus / Satakunnan lastenkulttuuriverkosto	72	8,0
Pirkanmaan Taikalamppu (Tampereen kaupunki: Taidekaari-kulttuurikasvatusohjelma ja Lastenkulttuurikeskus Rulla)	74	8,2
Pirkanmaan Taikalamppu (Lempäälä: PiiPoo)	32	3,6
Vantaan kaupungin kulttuuripalvelut (Taikalamppu)	67	7,5
Yhteensä	897	100,0

Taikalamppukysely 2013

Näkökulma, josta kysymyksiin on vastattu ensisijaisesti	Frekvenssi	%
Olen töissä lastenkulttuurikeskuksen hallinnossa, suunnittelussa, toimistossa tms.	48	5,4
Olen lastenkulttuurikeskuksen kenttätyössä ohjaajana, opettajana, avustajana tms.	89	9,9
Olen lastenkulttuurikeskuksen hallinnossa ja suunnittelussa, mutta myös kenttätyössä	22	2,5
Käytän tai olen käyttänyt lastenkulttuurikeskuksen palveluja.	49	5,5
Olen lastenkulttuurikeskuksen palvelujen käyttäjän huoltaja tai vastaava (tämä vaihtoehto ei toiminut kaikilla)	59	6,6
Olen lastenkulttuurikeskuksen yhteistyökumppani (kuulun sidosryhmään tms.)	246	27,4
Olen luokkani tai oppilaitteni (esim. perusopetus), lasten (esim. varhaiskasvatus) tms. ryhmän kanssa palvelujen käyttäjä.	254	28,3
Edellä olevat vaihtoehdot eivät koske minua, mutta tunnen muuten ko. keskuksen toimintaa.	130	14,5
Yhteensä	897	100,0

Taikalamppukysely 2013

Aika, jolloin keskuksen toiminta on ollut tuttua vastaajalle	Frekvenssi	%
alle 1 vuotta	62	6,9
1-2 vuotta	121	13,5
yli 2 vuotta, mutta enintään 5 vuotta	303	33,8
yli 5 vuotta, mutta enintään 9 vuotta	250	27,9
yli 9 vuotta	154	17,2
Toiminta ei ole minulle tuttua.	7	0,8
Yhteensä	897	100,0

Taikalamppukysely 2013

Vastaaja on ollut mukana toiminnassa	Frekvenssi	%
yleensä päivittäin (ma-pe)	58	6,9
vaihtelevasti viikoittain (esim. 1-4 kertaa viikossa)	107	12,8
kuukausittain (esim. 1-3 kertaa kuukaudessa)	144	17,2
muutamia kertoja vuodessa	389	46,4
satunnaisesti kerran vuodessa tai harvemmin	125	14,9
En ole ollut mukana toiminnassa 2009–2013.	15	1,8
Yhteensä	838	100,0

Taikalamppukysely 2013

Vastaajan ikäryhmä	Frekvenssi	%
18-30 vuotta	83	9,9
31-45 vuotta	370	44,2
46-63 vuotta	367	43,8
64 vuotta tai enemmän	18	2,1
Yhteensä	838	100,0

Taikalamppukysely 2013

Vastaajan sukupuoli (puuttuvia vastauksia 59)	Frekvenssi	%
nainen	704	84,0
mies	134	16,0
Yhteensä	838	100,0

Liite 12

Sanaselitykset

Taikalamppu on lastenkulttuurikeskusten valtakunnallinen verkosto, joka kehittää ja välittää kulttuuripalveluita lapsille ja nuorille. Verkosto tukee jo olemassa olevien lastenkulttuurikeskusten toimintaa ja edistää palveluiden syntymistä sinne, missä niitä ei vielä ole. Taikalamppua tukee opetus- ja kulttuuriministeriö.

Lapsilähtöisessä toiminnassa lapsen yksilöllisyyttä kunnioitetaan, häntä kuunnellaan, kannustetaan sekä tuetaan persoonallisten taipumusten ja valmiuksien pohjalta. Lapsella ja nuorella on tällöin mahdollisuus vaikuttaa toiminnan sisältöön.

Taikalamppu-verkoston strategiassa on kuvattu Taikalampun perustarkoitus. Neljä strategista päämäärää ovat tavoitetilasta johdettuja pitkän aikavälin päämääriä. Ne ovat osallistavan taidekasvatuksen kehittäminen, lastenkulttuuripalveluiden saavutettavuuden parantaminen, lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantaminen ja kulttuuripoliittinen vaikuttaminen.

Taikalamppu-verkoston **strategiset neljä päämäärää** ovat (mukaillen <http://www.taikalamppu.fi/index.php/fi/taikalamppu-10v/taikalampun-strategia/strategiset-paaemaeraet>):

1) Osallistavan taide- ja kulttuurikasvatuksen kehittäminen

Kehitetyissä ja kehitettävissä taidekasvatuksen menetelmissä ja toimintamalleissa toteutuu laaja-alainen taide- ja kulttuurikasvatus, joka pohjautuu lapsilähtöiseen ajatteluun. Tämä tarkoittaa taiteeseen ja kulttuuriin kasvamista, oman ympäristön ja minuuden tutkimista sekä osallistumista ja vaikuttamista taiteen keinoin ja taiteen avulla. Toiminnassamme korostuu prosessin tärkeys ja matala osallistumiskynnys sekä taiteellinen ja pedagoginen ammattitaito.

2) Lasten- ja nuorten kulttuuripalveluiden saavutettavuuden edistäminen

Lapsilla ja nuorilla on viestinnällisesti, sosiaalisesti, maantieteellisesti, taloudellisesti ja fyysisesti tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset mahdollisuudet taide- ja kulttuuripalveluihin osallistumiseen. Menetelmät ja toimintamallit ovat käytettävissä myös verkoston ulkopuolella.

3) Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen

Toiminnan tavoitteena on synnyttää uudenlaista lasten ja nuorten hyvinvointia lisäävää moniammatillista yhteistyötä, ja lasten- ja nuorten kulttuuri otetaan huomioon yhteistyöorganisaatioiden oman toiminnan suunnittelussa. Tavoitteena on, että taide- ja kulttuurikasvatuksesta tulee olennainen osa niin taide- ja kulttuuripalveluja kuin päiväkotien ja koulujen arkea, lasten ja nuorten vapaa-aikaa sekä nuoriso- ja sosiaalityötä.

4) Kulttuuripoliittinen vaikuttaminen

Lasten ja nuorten oma ääni pääsee esiin erilaisissa kulttuurisissa ympäristöissä ja lasten- ja nuorten kulttuurin tunnettavuus paranee. Tavoitteena on tukea kulttuurikasvatussuunnitelmien liittämistä osaksi perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmia. Lasten- ja nuorten kulttuuri on huomioitu muun muassa erilaisissa strategioissa ja politiikkaohjelmissä sekä osana eri alojen koulutusohjelmia.

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2014 ilmestyneet

- 1 Suomalaisen koulutusjärjestelmän kehitys
1970–2030
- 2 Oppimisen ja hyvinvoinnin tuki. Selvitys
kolmiportaisen tuen toimeenpanosta
- 3 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2015–2018
- 4 Osallisuus, palaute, seuranta; Kuntien
liikuntatoimien nykykäytännöt

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet
Ministry of Education and Culture
Ministère de l'Éducation et de la culture

ISBN 978-952-263-277-7 (PDF)
ISSN-L 1799-0343
ISSN 1799-0351 (PDF)

